

Tělovýchovná jednota Sokol a její vliv na kvalitu života seniorů

Leona Zemanová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Leona Zemanová**
Osobní číslo: **H128417**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Tělovýchovná jednota Sokol a její vliv na kvalitu života seniorů**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č.7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce bude práce zaměřena:

- na základní ideu a informace o hnutí Sokol;
- na komparaci s ideou sociální pedagogiky;
- na složky hnutí Sokol a význam pro členy;
- na aktivizační možnosti Sokol pro seniory.

Součástí práce bude kvalitativní šetření zaměřené na zjištění vnímání vlivu sokolského hnutí na životní aktivitu jedinců v seniorském věku a kvalitu jejich života.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANDÁSEK, M. Čtení o Sokole. Brno: Jiří Brauner, 2010, 86 s. ISBN 978-80-86953-71-7.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

KŘIVOHLAVÝ, J. Mít pro co žít. 1. vyd. Brno: Návrat domů, 1994, 94 s. ISBN 80-85495-33-3.

KALMAN, M., HAMŘÍK, Z., PAVELKA, J. Podpora pohybové aktivity: pro odbornou veřejnost. Olomouc: ORE-institut, 2009, 172 s. ISBN 978-80-254-5965-2.

MEŠKO, D., KATUŠČÁK, D., FINDRA, J. Akademická příručka. České, upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, 481 s. ISBN 80-8063-219-7.

MINIBERGEROVÁ, L., DUŠEK, J. Vybrané kapitoly z psychologie a medicíny pro zdravotníky pracující se seniory. Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2006, 67 s. ISBN 80-7013-436-4.

MÜHLPACHR, P. Gerontopedagogika. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7.

WALDAUF, J. Sokol: malé dějiny velké myšlenky. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007-2010, 3 sv. ISBN 978-80-85948-67-71.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petr Sýkora, Ph.D.

Institut mezioborových studií

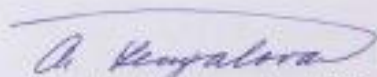
Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miroslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

20. 6. 2015

LEONA ZEHANOVÁ

Iméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na přístup seniorů k životu a jejich motivaci pro aktivní prožití života ve stáří. Zjišťuji, zda to, že byli nebo nebyli členy Sokola, ovlivňuje jejich přístup k životu a kvalitu jejich života v seniorském věku. Soustředím se na bývalé členy Sokola, kteří jsou starší sedmdesátí let.

V teoretické části představuji hnutí Sokol, jeho nosné myšlenky a jeho zakladatele Miroslava Tyrše. Zabývám se pohledem na stáří, jeho definicí a specifiky. Také současným stavem hnutí Sokol a možnostmi pro seniory.

V praktické části představuji kvalitativní výzkum. Ten provádím metodou polostrukturovaných rozhovorů. Srovnávám členy a nečleny Sokola. Zjišťuji jejich koníčky, vliv rodiny a prožitky ze Sokola a sportu v době jejich mládí. A následně je srovnávám se současným stavem u obou skupin.

Klíčová slova: hnutí Sokol, stáří, zdravotní stav, pohybové aktivity, kvalita života, rodina

ABSTRACT

The thesis is focused on the approach of seniors to life and their motivation for active living in old age. I find If their Sokol movement membership or non-membership influences their approach to life and their quality of life in old age. I focus on the former members of the Sokol movement who are older than seventy years.

In the theoretical part I introduce the Sokol movement, its supporting ideas and its founder Miroslav Tyrš. I deal with the view of the old age, its definition and specifics. I also deal with the current state of the Sokol movement and its options for seniors.

In the practical part I present qualitative research. I do the research using semi-structured interviews. I compare members and non-members of the Sokol movement. I find their hobbies, the influence of the family and the experiences of the Sokol movement and the sport activities at the time of their youth. And then I compare it with the current situation in both groups.

Keywords: movement Sokol, age, health, physical activity, quality of life, family

Děkuji panu Mgr. Petru Sýkorovi, Ph.D. za velmi přínosnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také děkuji svým respondentům za jejich důvěru a poskytnuté informace k bakalářské práci. Rozhovory pro mne nebyly jen prací, ale krásným a obohacujícím zážitkem.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 TĚLOVÝCHOVNÉ Hnutí SOKOL	11
1.1 DEFINICE A VÝCHODISKA	11
1.2 NOSNÉ MYŠLENKY	12
2 HISTORIE SOKOLA	14
2.1 VÝVOJ SOKOLA	14
2.2 VÝVOJ SOKOLA PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE	15
2.3 FENOMÉN TYRŠ A BAŤA	17
3 MIROSLAV TYRŠ	18
3.1 TYRŠŮV ŽIVOT	18
3.2 PRÁCE PRO SOKOL	19
4 AKTIVNÍ ŽIVOT VE STÁŘÍ	20
4.1 DEFINICE STÁŘÍ	20
4.2 ZMĚNY VE STÁŘÍ	21
4.3 PREVENCE NEMOCÍ VE VYŠŠÍM VĚKU	22
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	25
5.1 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA.....	25
5.2 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	29
5.3 ZHODNOCENÍ KATEGORIÍ.....	30
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	44
6.1 ZHODNOCENÍ VÝZKUMU	44
6.2 DISKUZE.....	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	52
SEZNAM PŘÍLOH	53

ÚVOD

Téma Sokol a jeho vliv na kvalitu života seniorů mne zaujalo v souvislosti s mou profesí terénní zdravotní sestry. Velmi často řeším nejen zdravotní otázky klientů, ale v úzké návaznosti i jejich sociální problémy. Seniori ve svém vlastním prostředí mají podobné životní podmínky, obvykle jsou nějakým způsobem zdravotně omezeni, často jsou závislí na péči druhé osoby, pobírají starobní důchod, mívají příspěvek na péči ve stupni podle svého zdravotního stavu. Rozdíly bývají v rodinných poměrech a v jejich přístupu k vlastnímu zdraví. V této bakalářské práci ukazuji vliv jednoho možného faktoru, který by mohl souviset s rozlišeným přístupem k životu.

Poznatky z praxe evokují otázku, proč jsou někteří seniori v přístupu ke svému životu aktivnější? Proč někteří potřebují rekonvalescenci po stejné nemoci delší dobu a jiní dobu kratší? Někteří seniori jsou relativně spokojeni ve svém životě, i přes různé obtíže. A jiní, kterým se daří relativně lépe, svůj stav snášejí mnohem hůř. Proč?

Při diskuzích během návštěv u nich se o tomto tématu často rozvykládali. Samozřejmě jednoznačnou odpověď nebylo možné najít. Přesto některé odpovědi měly společné znaky. Ten rys, kterým se hlouběji zabývá tato práce, je členství v Sokole. Překvapivě hodně seniorů, s nimiž byl rozhovor veden, odpovědělo ve smyslu: „To nás učili ještě v Sokole.“ Nebo: „To víte, Sokol, to musím něco vydržet!“ U seniorů, kteří se zúčastnili výzkumu, šlo o členství v Sokole během mládí, případně v dospělosti.

Tímto se mi otevřelo téma, o kterém jsem nic nevěděla. Se sokolským hnutím jsem neměla žádnou zkušenost, proto jsem se rozhodla zjistit, co Sokol dal seniorům do života a proč na něj tak rádi vzpomínají. Zda ve svých členech vybudoval výraznější vztah k pohybovým aktivitám. Jestli členové Sokola opravdu vnímají lépe svou stávající životní situaci a nakonec i to, zda členové Sokola hodnotí lépe svůj zdravotní stav než nečlenové.

Teoretická část popisuje hnutí Sokol, jeho definice, historie i nosné myšlenky. Doba, kdy sokolské hnutí bylo na svém vrcholu. Část je samozřejmě také věnována životu zakladatele Sokola Miroslavu Tyršovi, neboť tuto nesmírně zajímavou osobnost nelze přehlédnout. V návaznosti na tento bod pokračuje popis hnutí Sokol v současnosti. Jedna z kapitol je věnována srovnání základních myšlenek Tomáše Bati a Miroslava Tyrše. Také definice stáří a jeho specifiky z hlediska biologického, psychického a sociálního patří k jednomu z nosných témat práce. Je poukázáno nejen na vhodnost prevence nemocí ve stáří, ale také na důležitost pohybu.

Praktická část je tvořena kvalitativním výzkumem na dané téma formou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory s respondenty byly provedeny doma, v jejich přirozeném prostředí. Jejich obsahem byly vzpomínání na mládí, na jejich koníčky, na členství či nečlenství v Sokole. Také na to, jestli pocíťovali podporu od rodiny v mládí i během života. A jestli vidí souvislost s prožíváním svého zdravotního stavu a hodnocení své životní situace právě s členstvím v Sokole.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TĚLOVÝCHOVNÉ Hnutí SOKOL

1.1 Definice a východiska

Česká obec sokolská (ČOS) je spolek v České republice, jehož členové se věnují sportům a pohybovým aktivitám v oddílech sokolské všestrannosti. Nedílnou součástí je kulturní činnost v tělocvičných jednotách, folklórních a loutkářských souborech (Jandásek, 2010).

Sokolství je významný, typicky český fenomén, který výrazně ovlivnil historii českého a slovenského národa. Je spojen s dobou obrozeneckou, s emancipací české kultury, s prosazováním češství a bojem o samostatnost státu. Tím, že Sokol spojil činnost tělocvičnou, výchovnou a obecně kulturní, ovlivnil mnoho oblastí národního života (Hodaň, 2003).

Sokol byl založen v roce 1862 Miroslavem Tyršem. Jeho základní myšlenkou bylo: „*Povznést náš národ po stránce tělesné i mravní*“ (Tyrš, 1920, s. 12).“ Tyrše fascinovala řecká antika, a to nejen filozofie, kterou intenzivně studoval, ale i praktická činnost. Vycházel z Platóna a jeho úvah o mravním uspořádání světa, fungování státu a jeho organizace. Z nich později vyvozoval svoje názory k sokolské organizaci a k občanství. Především se orientoval na Platónovy myšlenky o tělesných cvičeních. Cílem takových cvičení měl být tělesný rozvoj, který měl být nejen ku prospěchu osobnímu, ale prostřednictvím jeho kvalit i ku prospěchu společenskému. Cvičení mělo být součástí výchovy a vzdělání mládeže, která pro to musí mít dostatečný prostor, a učitele, který se jí nestále věnuje.

Dalším filozofem, který Tyršovo myšlení ovlivnil, byl Aristoteles. A to především zaměřením na poměr „těla“ a „duše“ (i tělo se musí cvičit, aby se vyrovnalo duši). Tyrš se snaží o dokonalého člověka, kterého chápe jako tvora politického, angažovaného ve společenském životě. Vrcholem ovlivnění antikou se pro Tyrše stal ideál kalokagathie, který vyjadřoval úplný soulad krásy a dobra. Jde o vyjádření harmonie mezi „vnitřním“ a „vnějším“, což považuje řecká pedagogika i estetika za podmínku krásy (Hodaň, 2003).

Tyto myšlenky vyjádřil také ve svém poselství k sokolstvu v roce 1926 T. G. Masaryk: „*Tyrš přímo geniálním a uměleckým počinem harmonicky sloučil antický ideál krásy a dobra s naším národním programem, žádající syntézu ušlechtilého češství s čistým*

lidstvím. Tyrš vytvořil sokolskou obec a vštípil jí tu sílu a mužnost, která stejně se vyhýbá hrubosti a násilnosti, jak sentimentalitě slabošského bratříčkářství (Jandásek, 2010, s. 24).“

Míra, souměrnost byla jedním z hlavních principů Tyršových představ o člověku (Hodaň, 2003).

1.2 Nosné myšlenky

Další zásadou sokolstva podle Fikara je: „*V zdravém těle zdravý duch.*“ Poukazuje na to, že Sokol je spolek tělocvičný. A je důležitá fyzická zdatnost. Ale není nejdůležitější (Fikar, 1948, s. 43). K tomu, aby výchova byla harmonická, je třeba rozvíjet všechny tři její složky. A to výchovu tělesnou, duchovní i mravní. Sokolové ji chápou jako výchovu harmonicky vyvinutého českého člověka. Tuto výchovu lze rozdělit na převážně tělesnou a převážně duchovní, ale mravní výchova je společná oběma směrům (Pelikán, 1920).

Tyrš vytvořil sokolskou soustavu tělocvičnou, která rozdělila tělesná cvičení podle způsobu jejich provádění na čtyři druhy:

- cvičení bez náradí a bez pomoci jiných prováděné,
- cvičení s náradím a na náradí,
- cvičení s pomocí jiných prováděné,
- cvičení, při nichž se přemáhá síla živá (odpor jiných)

Upozorňuje zde na to, že tak jako při duševní výchově musíme brát v úvahu věk dítěte, je třeba respektovat fyziologický vývoj člověka. Jako se pro dítě hodí rychlý pohyb (běh, skoky a podobně) a nečiní mu obtíže, byly by pro něj téměř zničující cviky silové a náradňové. A opačně. Cviky vytrvalostní jsou méně obtížné dospělému muži než dítěti. Pro ženy se kvůli tělesné stavbě hodí cviky úplně jiné. Co pro který věk vybrat a jak to vyučovat obsahuje „*methoda vyučovací*“ (Pelikán, 1920).

Heslo „*bratrství*“ bylo v Sokole heslem Fügnerovým, dalším z těch, kdo stáli u vzniku Sokola. Tyrš k němu říká: „*Nevstoupils v obyčejný spolek, vstoupil jsi v spolek sokolský, bratrský. Bratrské ty tě vítá. Avšak bylo by málo, kdyby pouze zájmeno tě vítalo. Vítá tě vlídnost, vítá tě upřímnost, vítá tě, kdekoli jsi, rovnost člověka důstojná* (Tyrš, 1920, s. 17).“

Sám Tyrš toto heslo vysvětluje v duchu svých demokratických zásad. A to, aby se každý ve spolku cítil volný, ale cítil, že zda panuje slušnost a soulad. Aby člověk, který chce být

bratrem, se jako bratr choval k ostatním. A při cvičení cvičitele uznával jako staršího bratra. Také chyby ostatních aby nepřehlížel, ale vytkl je způsobem bratrským (Fikar, 1948).

Bratrství, stejně jako utužování vůle, bylo zakotveno v základních pravidlech sokolské tělocvičné soustavy. Říká, že: *„Sokolský tělocvik se nesnaží jen o tělesnou zdatnost a odolnost, nýbrž tuhou kázní a pravidelnou námahou utužuje i vůli a charakter cvičenců a vede je k přemýšlení a k ovládnutí pohybů a nervů (Fikar, 1948, s. 28).“*

2 HISTORIE SOKOLA

2.1 Vývoj Sokola

První jednota Sokol Pražský byla založena 16. února 1862 Dr. Miroslavem Tyršem. Jejím prvním starostou se stal Jindřich Fügner, německý zámožný mecenáš, který z vlastních prostředků postavil nádhernou sokolovnu. Jejím starostou zůstal až do své smrti v roce 1865. Ovšem založení Sokola předcházelo nejen Tyršovo studium filozofie, ale také jeho vlastenectví v roce 1948 při pražském povstání proti habsburské monarchii. Vytvořil spolek, do kterého dovedl získat vynikající spolupracovníky (Novotný, 1990).

Vlastenectví bylo pro Tyrše jedna za stěžejních myšlenek: „...národové čím menší jsou, tím větší činnost vyvinouti musí (Tyrš, 1920, s. 14).“

Nebylo jednoduché prosazovat myšlenku češství. Proto od svého založení měl Sokol období úspěšná i úpadková. Nejprve přišlo nadšení, příliv cvičenců, které lákala mimo jiné i móda nového kroje, který navrhl František Ženíšek. Poté přišel útlum jako reakce na šikanu ze strany rakouských úřadů, kterým se nelíbil boj za svobodu českého národa. Svou roli ale sehrála i pohodlnost jednotlivců, politické hašteření a nedostatek vůle pracovat pro sokolskou myšlenku. Tyrš na to reaguje uspořádáním prvního sletu v roce 1882. „Cvičilo na něm 700 mužů společná prostná, která nacvičovali v jednotách jen podle popisu a která Tyrš osobně řídil z náčelnického můstku údery do bubnu. Od té doby se růst jednoty nezastavil, zvláště když v roce 1869 začaly v Sokole cvičit ženy a v roce 1883 i dorost a žactvo (Jandásek, 2010, str. 8).“

Všesokolské slety

Vyvrcholením činnosti sokolské se staly slety, konané jednou za čtyři roky.

Sletů bylo již celkem 13 (v letech: 1882, 1891, 1885, 1901, 1907, 1912, 1920, 1926, 1932, 1938, 1948, 1994, 2012) (Milota, 1948).

Když se blížilo dvacáté výročí Sokola, navrhl Tyrš, aby na oslavu „konáno veřejné cvičení s průvodem Prahou.“ K tomu přidaly se také ostatní jednoty z Čech, Moravy i Ameriky (Kozáková, 1994).

Tento slet měl obrovský a nečekaný ohlas, a nastartoval úspěšně další slety sokolské v letech viz výše. Musel být neuvěřitelný zážitek, když např. v roce 1895 na Letenské pláni vystoupilo společně 4000 mužů nebo se v roce 1901 hromadně předvedlo 6000

cvičenců. Soutěže o namalování plakátu se zúčastnili takoví umělci, jako Hynais, Sucharda a další. Vyhrál ale plakát Mikoláše Alše, dodnes často reprodukováný. Sletu se účastnili také sokoli z Vídně, Polska, Francie i Slovinska. Zajímavý je také tím, že na něm poprvé cvičilo 867 žen (Kozáková, 1994).

Neobvyklý byl také slet z roku 1912. Šlo o první slet Svazu slovanského sokolstva. Konal se na počest 50. výročí založení Sokola, sdružoval již 1026 sokolských jednot s více než 100000 členy. Všesokolského sletu se v roce 1912 zúčastnilo 32000 cvičenců. Na tribuny přišlo více než 300000 diváků, tribuny se zaplnily několikrát. Sletová plocha byla pojata jako aréna v antickém stylu. Šlo obrovskou akcí, která poskytla zaměstnání spoustě lidí, bylo potřeba ubytovat 40000 osob, posílena byla pošta, železnice, hasiči, obchodníci a další. Tento slet byl největší tělocvičnou slavností na světě, do té doby pořádanou.

Nelze pominout slet v letech 1932 za účasti prezidenta Masaryka, kdy vystoupilo zároveň 12850 žáků a 14000 žákyň, ani na slet v roce 1938, kdy prezident Beneš přihlížel vystoupení téměř 30000 mužů.

Slet v roce 1948 byl posledním na dlouhou dobu. Měl být oslavou konce války a nadějí do příštích let, byl již ale poznamenán politickým vývojem, a přestože pamětníci s láskou vzpomínají na jednotlivá vystoupení, při sletovém průvodu Prahou byl v pohotovosti i oddíl SNB s kulometry a lidové milice. Takový byl strach ze sokolů (Kozáková, 1994).

Při tom, nebo snad právě proto, byl tento slet co do počtu cvičenců i diváků nejpočetnější. ČOS měla 3367 jednot a 100497 členů. Na sletu cvičilo neuvěřitelných 585000 cvičenců před 2 miliony diváků (Kozáková, 1994).

dalším generacím.

2.2 Vývoj Sokola po II. světové válce

Sokol a totalita

Jak je patrné, na pořádání sletů je vidět, že kopíruje vývoj Sokola. Sokol, ač byl nepolitickou organizací, svými ideály velmi vadil totalitním režimům. Byl během své existence celkem čtyřikrát zrušen, ale obnovil se, a to v letech 1918, 1945, 1968 a 1990, což svědčí o síle jeho myšlenek a tradic (Kozáková, 1994).

V prosinci 1952 byl Sokol zrušen. Bylo mu vytýkáno „*nevyužívání osvědčených zkušeností sovětské fyskultury.(...) Ani výchova v duchu socialistické morálky nebyla na žádoucí*

úrovni (Waldauf, 2007, st. 268).“ Sokol byl zrušen, zůstaly pouze malé vesnické tělovýchovné jednoty „Dobrovolná sportovní organizace Sokol“ (DSO). I ty byly další rok zrušeny (Waldauf, 2007).

V době Pražského jara v roce 1968 byl ustanoven Přípravný výbor Sokola. Vše špelo ke zdárné obnově, avšak pouze do srpnové okupace. Poté byly Sokolu znemožněny další aktivity (Jandásek, 2010).

Obnovení Sokola po roce 1989

V roce 1990 krátce po obnově měl Sokol přes devět set jednot a 165000 členů. Při obnově Sokola byli přítomni kromě představitelů vlády i zástupci zahraničních sokolských organizací např. z Rakouska, Ameriky, Švýcarska.

V únoru 1990 bylo legalizováno navrácení sokolského majetku.

Avšak navázat na dobu před 40 lety se ukázalo jako nemožné. Jsou to dvě generace, které sokolský tělocvik nepoznaly, což nelze nahradit. Stále ale zůstává živá tradice loutkových a ochotnických divadel, chodí se na výlety a letní tábory pod sokolskou vlajkou. Pokračují také všesokolské slety, ale v daleko menším rozsahu (Jandásek, 2010).

Sokol v současnosti

Sokol velmi utrpěl přerušáním činnosti. Nyní se snaží vyrovnat s hledáním vlastní identity v rámci kulturního, společenského i politického prostředí českého státu (Hodaň, 2003).

Srovnáme-li ideály Tyršovy se současným stavem společnosti, se současnými trendy, musíme bohužel konstatovat, že se v mnoha ohledech od nich značně vzdalujeme, že jejich respektování by pomohlo napravit různé současné nedostatky (Hodaň, 2003).

Zdálo by se, že sokolské ideály nemají v dnešní době místo. Že se kromě času změnil životní styl, technické vybavení, jako televize, internet. Že se i název tělocvik jeví jako zastaralý a má jej vystřídat pojem pohybová aktivita (Jandásek, 2010).

Přesto v roce 2004 udělil výbor pro fair play při UNESCO prestižní cenu Sokolu jako jediné organizaci v historii. Tuto cenu získávají jednotlivci nebo organizace za vynikající sportovní výkony a mimořádné morální vlastnosti.

Budoucnost proto vidí Sokol v přetransformování své činnosti. Nebude již tak masovou záležitostí, přesto bude lidem dále nabízet protiklad v době, která vidí štěstí v hromadění

majetku a působení konzumu. Chce se snažit o hromadná cvičení ne formou sletů, ale jako mezinárodní tělovýchovné festivaly (Jandásek, 2010).

2.3 Fenomén Tyrš a Baťa

Jandásek srovnává Tyrše a Baťu: „*Oba tito muži proměnili své myšlenky v činy a vytvořily organizace, které svou dokonalostí a velikostí dosáhly vrcholu u nás i ve světě. Baťova myšlenka byla povznést práci na základní smysl a potřebu člověka.(...) Tyršovou základní myšlenkou bylo povznést český národ po stránce tělesné a mravní* (Jandásek, 2010, st. 69).“

Výchova měla mladého Baťovce vést k pracovní kázni, spolehlivosti, vytrvalosti a samostatnosti. Baťa nade vše vyzdvihoval poctivost a samostatné myšlení. Každý vynález a zlepšení v praxi odměňoval. Motivoval své zaměstnance k co nejvyššímu výkonu systémem spolupodílnictví na zisku. Přál si, aby každý Baťovec byl své práci zcela oddán a v organizaci se cítil jako člen rodiny. Zaměstnanci měli výhody v podobě jistot, ať už finančních v podobě osobních kont, nebo sociálních. Pracovníci bydleli v rodinných domcích, měli postaráno o své zdraví. Baťa ve Zlíně postavil moderní nemocnici.

Baťa si své zaměstnance vychovával od mládí. Vštěpoval jim kromě pracovních zásad také zásady osobní čistoty a pravidelného denního režimu. Poskytl jim vzdělání a možnost uplatnění. Podle vztahu k práci byli zařazeni do večerního studia a nejspokornější se mohli stát mistry, vedoucími oddělení i řediteli závodů. V Baťových závodech vládla absolutní demokracie, každý byl odměněn podle svých schopností. Hodně lidí tyto vysoké nároky nezvládlo, ale ti vytrvalí měli zajištěnou jistotu v podobě stálého perspektivního zaměstnání. Což v době 1. poloviny 19. století bylo zcela nevídané.

Podobně jako Baťa nahlíží na vlastní angažovanost a odpovědnost Tyrš. Sokol chodil do cvičení dvakrát týdně od narození až do smrti. Tyršova tělocvičná soustava umožňovala sestavit cviky pro všechny věkové kategorie. Tím se od mládí pěstovala u cvičenců nejen pěkná postava, ale i mrštnost, síla, odvaha, také kázeň, silná vůle a duševní svěžest. To vše mělo pomáhat překonat vrozenou pohodlnost a lenost (Jandásek, 2010).

Oba, Tyrš i Baťa, se snažili v lidech pěstovat dobré morální vlastnosti, sílu, aktivitu, samostatnost. A to tak, aby měli chuť takto žít nejen v práci nebo ve spolku, ale i v osobním životě. A tyto vlastnosti chtěli předávat dalším generacím.

3 MIROSLAV TYRŠ

3.1 Tyršův život

Život Miroslava Tyrše začíná v Děčíně v rodině zámeckého lékaře. Narodil se 17. září 1832 jako Fridrich Tirsch. Své jméno si počestil ve studentských letech, kdy se stal zaujatým vlastencem. Jeho život doprovázely pohnuté události. Záhy ztratil oba rodiče, dědečka, bratra i malou sestřičku. Žil na venkově u příbuzných, později v Praze. Byl slabší fyzické konstrukce a často nemocný, proto navštěvoval Stephanyho tělocvičný ústav. Silně na něj zapůsobily ideály a události revolučního roku 1848, uzrálo jeho národní uvědomění.

V 1850 maturoval na Akademickém gymnáziu, na vlastní žádost česky. Začal studovat práva, ale brzy přestoupil na filozofickou fakultu. Zde se utvářely jeho myšlenky na krásu těla i ducha. Sám se snažil zdokonalovat své nepříliš zdravé tělo, od roku 1853 pravidelně cvičil v Malypetrově ústavu.

Po příbuzných zdědil slušné jmění, ze kterého ale po studiích zbylo velmi málo. Stal se vychovatelem, cvičitelem, připravoval se na ukončení studií. Promován doktorem filozofie byl v roce 1860 (Novotný, 1990).

V roce 1872 se ženil s Renátou Fügnerovou, dcerou Jindřicha Fügnera. Kromě své práce pro Sokol byl Tyrš kritikem a historikem umění, profesorem dějin na Karlově univerzitě a členem poroty pro sochařskou výzdobu Národního divadla. Jmenování řádným profesorem bylo podmíněno ukončením činnosti v Sokole. To bylo pro Tyrše nemírně těžké rozhodnutí, zkoušel intervenovat až u ministra kultury a vyučování ve Vídni, ale marně. Nakonec podmínku přijal.

Pravděpodobně nervové vyčerpání v cestě za habilitací podlomily jeho zdraví. Po nervovém záchvatu odjel na zotavení do hor. V Tyrolských Alpách podnikal cesty do přírody. Dne 8. srpna, den před příjezdem manželky, byl spatřen naposledy. Jeho tělo našli až po opadnutí rozbourané říčky Achy (Kozáková, 1994).

Pohřeb byl 9. listopadu 1884. Tak slavný pohřeb Praha nezažila od smrti Františka Palackého v roce 1876. Přítomno bylo 1600 sokolů, kulturní i veřejní činitelé, starosta a statisíce občanů. Tyršův pohřeb byl důkazem úcty a vážnosti, které se těšil v celé společnosti, nejen té sokolské (Novotný, 1990).

3.2 Práce pro Sokol

Politický život se postupně uvolnil, vznikl mnoho spolků čtenářských, uměleckých, pěveckých. Tyrš byl vyzván, aby byl u zrodu česko-německého tělocvičného spolku a přeložil stanovy do češtiny. Tyrš tuto výzvu nepřijal, ale rozhodl se založit spolek vlastní, pouze český. Byl začátek roku 1862 a trojce nadšenců: Tyrš, Fügner a Grégr spolek zakládají. Vznikla Tělocvičná jednota Pražská, stále častěji nazvána Sokol. Prostory na cvičení měli v Malypetrově ústavu v Praze, ale chyběla česká tělocvičná literatura. Čerpalo se z různých hlavně německých příruček. Překlady ale byly krkolonné, nevyhovující. Byla ustanovena komise pro české názvosloví, v které byli jazykoví odborníci, např. K. J. Erben. Hlavní slovo náleželo Tyršovi, neboť se tímto zabýval již dříve. V červenci 1862 vznikla brožura „Pravidla tělocvičné jednoty Pražské sokol“. Je v ní použita Tyršova česká terminologie (Novotný, 1990).

Po nástupu do funkce náčelníka jednoty Tyrš začal systematicky pracovat s cvičiteli, zvyšovat jejich odbornost a sjednocovat metodické působení. Své poznatky uveřejňuje v časopise Sokol.

Řada členů nevstupovala do Sokola proto, aby cvičili, ale pro vlasteneckou angažovanost. S tím ale Tyrš s Grégrem nesouhlasili. Ačkoliv neodmítali politickou aktivitu členů, směřovali k celostátnímu poslání. Sokol měl stát nad politickým stranicetvím a spojoval všechny lidi bez ohledu na majetek, názory, náboženství, zaměstnání. To vyjadřovali oslovením: bratře (Waldauf, 2007).

Jednou z prvních větších aktivit Sokola bylo například zorganizování výletu 11. května 1862 na Závist u Zbraslavi. Přišlo přes 200 krojovaných účastníků. Byl mezi nimi i velký příznivec Sokola J. E. Purkyně. Výletu předcházelo přijetí výletního řádu, vypracovaného Tyršem, k udržení kázně a zamezení nežádoucích projevů. Na Zbraslavi zazněla hudba a střelba z hmoždýřů na počest Sokolů. Obyvatelé průvod vítali květinami, vše skončilo společným cvičením a tancem. V samostatném svolání Fügner vyjádřil spokojenost nad průběhem této akce, která proběhla podle představ o celonárodním poslání spolku (Novotný, 1990).

Sokolské myšlenky se ujaly i v zahraničí. Již půl roku po založení Sokola Pražského byla ustavena tělocvičná jednota Južni Sokol v Lublani. V osmdesátých letech pronikla sokolská myšlenka také do polské Haliče. Toto šíření sokolských myšlenek a slovanské vzájemnosti Tyrše velmi těšilo (Novotný, 1990).

4 AKTIVNÍ ŽIVOT VE STÁŘÍ

4.1 Definice stáří

Jednotná definice stáří neexistuje. Bylo jich vytvořeno mnoho, všechny jsou pravdivé a zároveň se různě doplňují. Panuje názor, že stáří je poslední etapou života, fázi, která bývá označována jako postvývojová. V této etapě přichází moudrost, nadhled, pocit naplnění. Zároveň ale dochází k úbytku energie a nezbytnou proměnu osobnosti směřující k jejímu konci (Vágnerová, 2007).

Tomu oponuje myšlenka, která říká, že při fyziologickém stárnutí a stáří se kvalitativně nemění struktura osobnosti. Kvalitu psychiky ve stáří spíše ovlivňuje osobnost člověka a její úroveň než její kalendářní věk (Minibergová, 2006).

Faktem zůstává, že každý člověk stárne již od zrození a „každý“ stárne jinak. Podle věku rané stáří je věk mezi 60 – 74 lety. Lze hovořit o „mladých seniorech.“ Teprve od 75 let věku můžeme mluvit o skutečném stáří. Nad 90 let jde o dlouhověkost (Haškovcová, 2010).

Mühlpachr definuje stáří jako hypotetické označení konkrétní míry involučních změn (atrofie, pokles funkční zdatnosti, změny regulačních a adaptačních mechanismů), obvykle těsně propojených se změnami způsobenými těmi chorobami, které se vyskytují s vysokou frekvencí převážně ve vyšším věku (např. ateroskleróza).

Stáří lze rozdělit do jednotlivých období:

- 60-74 senescence, počínající, časně stáří
- 75-89 kmetství, senium, vlastní stáří
- 90 a více patriarchium, dlouhověkost

Jako uzlový ontogenetický bod, kritická perioda, je věk kolem 75 let (Mühlpachr, 2009).

Stárnutí je biologický proces. A jako takový je nezvratitelný. Neexistuje organismus, který by dokázal stárnutí odvrátit. Jde o jednu z typických vlastností všech živých tvorů.

Co je ale značně rozdílné, je přístup ke stárnutí a stáří obecně. Aktivní přístup ke stáří doporučil Josef Švancara pod názvem Pět „P“:

- mít životní perspektivu
- usilovat o pružnost

- pěstovat prozíravost
- porozumění pro druhé
- nezapomínat na potěšení (Haškovcová, 2010)

4.2 Změny ve stáří

Fyzické změny

Zhoršení somatického i psychického stavu je individuálně variabilní z hlediska času, závažnosti a rozsahu projevů. Primární stárnutí je dáno genetickými dispozicemi. Lidé mají naprogramován průběh stárnutí a zřejmě i délku života (Haškovcová, 2010).

„Stárnutí je kontinuální proces v rámci celoživotního vývoje. Je však individuální a asynchronní. Jednotlivé systémy a funkce organismu stárnou nerovnoměrně.“
(Mühlpachr, 2009, str. 23).

Ze somatických změn jsou nejčastější tyto:

- atrofie tkání
- zvýšení obsahu tělesného tuku
- zhoršení adaptačních schopností a odolnosti vůči zátěži
- pokles svalové síly
- zhoršení pohybové koordinace (poruchy stereotypu chůze)
- zpomalení nervového vedení a prodloužení reakční doby
- poruchy spánku
- atrofie mozku se zhoršením všípivosti a výbavnosti
- snížení průtoku krve všemi orgány
- snížení elasticity tepen
- zvýšení dechové práce v důsledku poklesu vitální kapacity plic
- poruchy funkce močového systému
- ztráta chrupu
- poruchy motility trávicí trubice
- atrofie kůže
- zpomalené hojení (Mühlpachr, 2009)

Pro stáří je typická polymorbidita. To znamená, že staří lidé trpívají několika nemocemi současně např. ischemická choroba, hypertenze, cukrovka, artróza (Vokurka, 1995).

Stáří není samo o sobě chorobným stavem, ale přibývá četnosti nemocných lidí.

Zdraví dostává jiné dimenze. Za zdravého lze ve stáří považovat člověka, který netrpí žádnou zjevnou chorobou, necítí se nemocný a je soběstačný (Vágnerová, 2007).

Psychické změny

Involuce nastává nejen z pohledu změn fyzických, ale také psychických. Těžko se ale odlišují změny, které nastávají přirozenou involucí od duševních poruch. Duševní činnost starých lidí je zpomalena, starý člověk je méně motivován ke své činnosti, je i více opatrný (Mühlpachr, 2009).

„Také je znát změny v oblasti paměti a učení. Člověk si ve vyšším věku hůře pamatuje nové události. Starší vzpomínky má zachovány, ale mohou být zkresleny jak emočně, tak i obsahově (Minibergerová, 2006, st. 9).“

Obecně uznávaným rysem stáří je špatné snášení změn. Dalším rysem stáří je snížení zájmu o okolí a netečnost. S psychickou involucí se kombinují psychické poruchy, mohou se vyskytovat neurózy, paranoidity, deprese, suicida (Mühlpachr, 2009).

Psychické choroby mohou zůstat skryty, popřípadě se skrýt za reakci na somatické onemocnění nebo životní zátěž. To je případ častých depresivních rozlad seniorů. Četnost duševních onemocnění je ve stáří překvapivě velká, přibližně postihují 20% seniorů (Vágnerová, 2007).

4.3 Prevence nemocí ve vyšším věku

Pelikán v roce 1920 vidí prevenci nemocí spíše jako obor lékařský, ale základy má použitelné pro každého. Známé jsou požadavky na čistotu úst, rukou. Pokračuje důležitostí lékařských prohlídek. Tyto mají ráz ochranný - zachovávací. Třetí aktivní - zlepšovací. To jsou tělesná cvičení (Pelikán, 1920).

Názory Pelikána z roku 1920 jsou překvapivě naprosto použitelné i v dnešní době. V dnešní době nastupuje trend teorie aktivního stáří. Podle této teorie je k dobré adaptaci na stáří třeba rozvíjet a udržovat přiměřené aktivity. Mělo by platit rčení: *„Přidat nejen roky životu, ale i život rokům (Minibergerová, 2006, st. 29).“*

Ukázka z názorů na právo rozhodovat se ukazuje, jak člověk vytváří své postoje hodnoty. Lze mobilizovat vnitřní síly ke zvládnání překážek, ale lze se litovat „jaký jsem to chudáček“. Také je možno hrdinně bojovat v situaci, která se nepříznivě změnila, ovšem

také můžeme vše zatracovat, naříkat a plakat, že se vše změnilo k horšímu (Křivohlavý, 1994).

Křivohlavý (1994) se dále ptá, kde se rodí náš vztah k hodnotám. Říká, že odpověď je skryta v osobnosti rozhodujícího se člověka. Podle toho, jaký člověk je, jestli je zralý nebo nezralý, si volí určité hodnoty a možnosti, a ty jej potom ovlivňují v dalším životě. Člověk dále buď zraje, nebo ustrne.

To v sobě zahrnuje možnost výběru přístupu k životu. Možnost vyznávat zdravý životní styl s přiměřenou a vyváženou stravou, aktivním přístupem k životu, pravidelným pohybem i snahou udržovat sociální vazby dobré a funkční. Nebo žít jakkoliv jinak. Ovšem právě ve stáří se rapidně zvyšuje riziko vzniku rakoviny i dalších chronických onemocnění, vzniklých v důsledku např. dlouhodobého kouření, obezity, sedavého zaměstnání atd.

Světová zdravotnická organizace (WHO) vydala v roce 1980 významný dokument *Zdraví pro všechny v 21. století*. Je v něm konstatováno, že *„každému člověku má být zajištěna rovnost ve zdraví (...) a že klíč k vyřešení mnoha zdravotních problémů mají lidé ve svých rukách. Proto senioři musí přijmout osobní zodpovědnost za zdraví a náležitě se o ně starat* (Haškovcová, 2010, st. 92).“

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Stárnutí je přirozená etapa vývoje člověka. Avšak tak, jako je jedinečný každý člověk, je vysoce individuální přístup každého jednotlivce ke stáří (Vágnerová, 2010). V praxi se lze setkat s lidmi aktivními, kteří bojují se svými problémy a snaží se je překonávat. Ale také s lidmi pasivními, kteří se svým obtížím poddají, nemají chuť ani sílu své problémy řešit a čekají, že je za ně vyřeší někdo jiný. Někteří lidé s aktivním přístupem bývali členy hnutí Sokol. Proto je výzkum zaměřen na rozdíly v životě členů a nečlenů Sokola.

Obsahem praktické části je kvalitativní šetření zaměřené na zjištění vlivu sokolského hnutí na životní aktivitu jedinců v seniorském věku a kvalitu jejich života.

S ohledem na výzkumný problém byla zvolena forma kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum se jevil pro zvolené téma vhodnější než výzkum kvantitativní. Umožnil hlubší uchopení problému, získání velkého množství informací od lidí vyššího věku, pro něž se rozhovor stal přístupnější a příjemnější než u některé z forem kvantitativního výzkumu. Například dotazníku.

„Cílem kvalitativního výzkumu je porozumět a získat pokud možno plastický obraz o problematice (Vavřík, 2012, str. 68).“

„Hypotézy či teorie, které vzniknou na základě kvalitativního výzkumu, není možné zobecnovat. Jsou platné jen pro ten vzorek, na kterém byla data získána (Švaříček a Šeďová, 2007, str. 25).“

5.1 Metodologická východiska

Cíl výzkumu

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku vlivu pohybu v mládí na kvalitu života v seniorském věku. Poznávacím cílem je ukázání rozdílné kvality života seniorů, kteří byli nebo stále jsou členy Sokola a srovnání s jiným přístupem k životu ve stáří. Pozornost je věnována zejména aktuálnímu vztahu k fyzickým aktivitám a celkovému náhledu na stávající životní situaci seniorů vzhledem k jejich členství či nečlenství v Sokole.

Výzkumná metoda

Výzkum byl realizován metodou polostrukturovaných rozhovorů. Tato metoda umožnila předložit respondentům předem připravenou sadu otázek, zároveň ale poskytla možnost

v průběhu rozhovoru reagovat na aktuální situaci. V případě potřeby bylo možné improvizovat a flexibilně reagovat na konkrétní problém respondenta.

Respondenti byli nejprve telefonicky kontaktováni a bylo domluveno setkání si s nimi za účelem rozhovoru u nich doma. Při rozhovoru panovala příjemná atmosféra. Respondenti byli ujisti, že rozhovor je anonymní. Všechny odpovědi byly dobrovolné. Každý respondent byl požádán o potřebný informovaný souhlas k provedení rozhovoru a k jeho zaznamenání na diktafon. Všichni souhlasili s následným přepsáním rozhovorů a s použitím získaných údajů pro účely bakalářské práce.

Kromě metody polostrukturovaného rozhovoru byla použita také metoda pozorování. Tyto dvě metody se velmi vhodně doplňovaly.

„Interview – rozhovor – jedná se o metodu shromažďování dat o realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Velkou výhodou rozhovoru je navázání osobního kontaktu, který nám umožňuje hlouběji pronikat do motivů a postojů respondentů. U rozhovoru můžeme sledovat reakce respondenta na kladené otázky, a tak dále usměrňovat jeho další průběh. Úspěšnost rozhovoru závisí na schopnosti výzkumníka navázat přátelský vztah s respondentem a na vytvoření otevřené atmosféry (Chrátka, 2008, s. 182).“

„U polostrukturovaného rozhovoru se respondentům nabízí k jednotlivým otázkám vždy několik možností odpovědi, ale také se od nich požaduje jejich vysvětlení nebo zdůvodnění (Chrátka, 2008, s. 183).“

Výzkumné otázky

Výzkum je zaměřen na následující otázky:

- Mají členové Sokola výraznější vztah k pohybovým aktivitám než nečlenové?
- Hodnotí členové Sokola svou životní situaci lépe než nečlenové?
- Hodnotí členové Sokola svůj zdravotní stav lépe než nečlenové?

Předvýzkum

Provedení předvýzkumu spočívalo v oslovení seniorů a zjištění jejich zájmu o spolupráci při rozhovoru na připravené otázky. Zjištění možnosti provést rozhovor v jejich domácnosti z důvodu autenticity a možnosti sledování jejich chování v prostředí jim blízkém. Dva respondenti dostali otázky k pročení proto, aby se ukázalo, zda jsou otázky pro ně pochopitelné, a proto měly dostatečně vypovídající hodnotu pro výzkum.

Výzkumný vzorek

Bylo osloveno 17 klientů z domácí ošetrovatelské péče Betanie-křesťanské pomoci. Z toho šest mužů a jedenáct žen. Pět lidí nemělo zájem se výzkumu zúčastnit, z dvanácti zbývajících bylo pět mužů a šest žen. Podmínkou byl věk nad 70 let. Všichni žijí v Brně. Důležitým kritériem bylo, zda někdy v průběhu života byli nebo nebyli členy Sokola. Náhodným výběrem bylo vybráno osm respondentů, čtyři muži a čtyři ženy, z nichž vždy dva byli členy Sokola a dva nebyli. Rozhovory se uskutečnily v jejich domácnostech.

Charakteristika výzkumného souboru

Paní J.:

Paní J. je nyní po smrti manžela přechodně v domově pro seniory. Není zde spokojena, chybí jí její klid. Má 86 let. V mládí byla členkou Sokola, její tatínek byl starostou Sokola v Hranicích. Nyní chodí o francouzských berlích. Ven nechodí. Chodítko nechce, čeká, že jeho doba teprve přijde. Nechce být nikomu na obtíž, pečovatelky zbytečně nevolá. Říká, že si je musí šetřit na horší časy. Má žaludeční vředy, těžkou artrózu, chodí jen s velkými obtížemi. Je hovorná, společenská.

Paní Ch.:

Paní Ch. má 82 let. Žije sama, má jednoho syna ve Vsetíně. Jedenkrát za čtrnáct dní za ní dojíždí, denně mamince telefonuje. Obědy jí vozí pečovatelská služba. Paní Ch. nevychází ven, při chůzi po bytě se přidržuje nábytku. Léčí se s chronickými bércovými vředy. Bývalá členka Sokola. Velmi skromná, nenáročná paní.

Pan S.:

Pan S., 89 let, žije krátce v domově pro seniory. Rozhovor proběhl ještě v jeho domácnosti. Je ležící, pokud jej někdo přesune na invalidní vozík, vydrží na něm sedět. Nají se sám, ale hygienu nezvládne. Je bývalý právník, má stále velký zájem o dění kolem sebe. Manželka i dcera s rodinou se o něj velmi dobře staraly, nyní ho chodí pravidelně navštěvovat. Býval členem Sokola. Před čtyřiceti lety měl těžkou operaci hlavy, musel se vše učit znovu, včetně mluvení, chození, všech běžných činností.

Pan T.:

Pan T. je i ve svých devadesáti čtyřech letech veselý, přátelský, povídavý. Žije sám, dcera za ním jezdí jednou za čtrnáct dní z Ostravy na několik dní. Denně dochází syn, který mu pomáhá starat se o domácnost. Pan T. se léčí s bércovými vředy, ven nechodí, ale po bytě se pohybuje s chodítkem. Býval členem Sokola i jiných sportovních organizací.

Paní B.:

Paní B. je 92 let. Vyučená švadlena, většinou pracovala jako prodavačka. Žije v rodinném domě s dcerou, na jejíž péči je závislá. Sama není schopna chůze, jen s dopomocí. Má chodítko, ale protože několikrát spadla, chůze se bojí. Léčí se 13 let s bércovými vředy. V mládí žila na vesnici, členkou Sokola nebyla.

Paní D.:

Paní D. je 70 let. Žije sama v bytě. Má jednu dceru, která k ní i s rodinou dochází několikrát týdně. Je bývalá učitelka českého jazyka. Doma chodí s francouzskými berlemi, ale jen s obtížemi. Má velké bolesti páteře, bolesti nohou, kde má také velké otoky. S vážnými zdravotními problémy jako astma, nemocné srdce a plíce se potýká již čtyřicet let. Její krédo je vydržet a nevzdávat se.

Pan K.:

Pan K. má 94 let. Po smrti manželky žije sám v bytě, ale denně se u něj střídají jeho dvě dcery, takže prakticky sám zůstává jen přes noc. Členem Sokola nikdy nebyl. Je velmi společenský, hovorný. Vystudoval vysokou školu, hovoří několika světovými jazyky. Je schopen chodit na procházky, ale potřebuje dohled, neboť často trpí závratěmi.

Pan Č.:

Panu Č. je 71 let. Žije sám v domě, ale o patro níž bydlí jeho sestra, která několikrát denně dochází. Je závislý na její pomoci. Pan Č. trpí degenerativní nemocí, jež způsobuje postupné slábnutí svalstva a trvalé zhoršování stavu. Vystudoval dvě vysoké školy, pracoval jako novinář, stále pracuje pro rozhlas. Vysílá pořady o hudbě a divadle. Může se pohybovat s velkými obtížemi jen na invalidním vozíku. Bez dopomoci druhého člověka se neposadí ani nepostaví. V Sokole nikdy členem nebyl.

5.2 Způsob zpracování dat

Data z rozhovorů byla zpracována technikou otevřeného kódování. Definice této techniky zní: „Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými fragmenty) textu potom výzkumník dále pracuje (Švaříček a Šedřová, 2007, str. 211).“

Rozhovory byly nahrané na diktafon. Poté doslovně přepsány, včetně hovorových a nespisovných slov. Tento přepis umožnil lepší orientaci v odpovědích respondentů. Uspadnil jejich lepší porozumění i orientaci v nich při dalším zpracování.

Druhá fáze byla technicky náročnější. Bylo třeba rozhovory rozdělit na části, jednotky, pomocí kterých se následně tvořily kódy. Byla to synonyma a souvztažná slova z odpovědí respondentů. Kódy poté byly zařazeny do kategorií. Pro lepší orientaci dostala každá kategorie přiděleno číslo.

Kategorie

1. Rodina a pohybové aktivity

- ukazuje podporu ze strany rodiny, vzor v rodině

2. Vztah ke sportu v mládí

- zjišťuje členství v Sokole nebo jiných organizacích, dobu trvání členství, příklon k individuálnímu nebo kolektivnímu sportu

3. Ovlivnění života Sokolem, sportem

- zajímá se o vliv Sokola a sportu během života, důležitost fyzické kondice

4. Zájmy v mládí a v současnosti

- představuje nespisovné zájmy a koníčky, povinnosti v mládí a během života, zaměstnání

5. Kvalita současného života

- hodnotí pocit životní spokojenosti nebo nespokojenosti, současný fyzický stav, schopnost postarat se o sebe, zdravotní obtíže, současnou situaci v rodině

6. Náhled na budoucnost

- zajímá se o plány a přání

7. Pozitiva a negativa Sokola, sportu

- zjišťuje vztah k Sokolu v současnosti, vliv sportu v seniorském věku, důležité sokolské myšlenky, vzpomínky na sport, vliv na vlastní potomky

5.3 Zhodnocení kategorií

Na základě podobností nalezených v rozhovorech jsem stanovila kategorie tak, aby se daný problém ukázal pohledem respondentů. Pro snazší prezentaci výsledků doplňuji jednotlivé kategorie i citacemi z rozhovorů, aby mohly být názory respondentů předvedeny v co největší záběru.

1. Rodina a pohybové aktivity

Rodina je nejsilnější sociokulturní skupina, která na člověka v raném dětství působí (Vágnerová, 2010). Silnou podporu ze strany rodiny pro své sportovní i nesportovní aktivity pociťovali všichni čtyři členové Sokola. Rodinou jsou zde myšleni jak rodiče, tak i životní partneři a děti respondentů. Mezi nečleny dva respondenti popsali podporu ze strany rodiny jako značnou. Další dva se shodují v tom, že jim rodiče nebránili, ale ani je nepodporovali. Tito dále během života aktivně nesportovali.

Otázka: „*Podporovala Vás rodina ve Vašich zájmech?*“

Paní D: „*Rozhodně. Nedá se říci na jedinou věc, co by mně jako nějak zakazovali nebo já nevím. Byli fantastičtí, to teda musím říct.*“

Pan T: „*Strašně. Manželka měla pro to vohromný pochopení...*“

Samostatná podkategorie se ukázala ve vzorech v rodině. Tři členové Sokola se zmínili o tom, že některý z jejich rodičů byl aktivním členem Sokola.

Paní J.: „*Tatínek jako starosta Sokola, tak my jsme neměli nic jinýho, než cvičení.*“

Pan S.: „*(...)starší bratr sokoloval(...)a máma byla taky Sokolka.*“

Mezi nečleny tři respondenti vzpomínali na své rodiče jako na vzory v přístupu ke svým zájmům. Z toho jedna žena viděla vzor ve svém otci malíři. Ostatní viděli své rodiče jako ty, kdo jim organizuje povinnosti.

T: „*Otec byl funkcionář Moravské Slavie, jo, a ten kupoval balón a chodil s náma hrávat. Takže tak bych já to řekl. Sportovně ohromně (...).*“

Paní D.: „*Tatínek náš byl velký sportovec, mamka celkem taky, takže se to u nás tak nějak nosilo.*“

Paní B.: „*(...)jsem se zvrhla po tatínkovi s malováním. On maloval, i krajinkář byl.*“

Pan K.: „*Musel jsem s našima dělat, takže jsem měl pohybu dost.*“

Podporu rodiny ke sportovním i ostatním nespportovním aktivitám pocítovali více členové Sokola než nečlenové. Především ve vlastním přístupu rodičů, kteří byli respondentům vzorem. Všichni respondenti hovořili o rodině velmi pěkně, rádi na rodiče i ostatní členy vzpomínají. Žádný respondent nepocítoval špatný vliv rodiny nebo špatné vztahy. I těm, kteří nevyjádřili přímou podporu pro své zájmy, rodiče nebránili v jejich aktivitách.

Shrnutí:

Vliv rodiny v mládí ve vztahu ke svým zájmům pocítovali všichni respondenti. Všichni respondenti z členů Sokola označili podporu pro své zájmy jako velmi silnou. Mezi nečleny tuto podporu pocítili dva respondenti. Rozdíl je vidět také ve vnímání vzorů z rodiny. To, co dělali rodiče, ovlivnilo respondenty ve výběru jejich aktivit. Všichni členové Sokola měli v rodině někoho, kdo již členem hnutí byl. Mezi nečleny je podpora rodiny při sportovních aktivitách patrná u dvou respondentů. Jedna respondentka viděla vliv v nespportovních aktivitách.

Lze říci, že tato kategorie je respondenty velmi kladně vnímána. Vliv rodiny se podepsal na tom, jaké aktivity si dítě vybralo a věnovalo se jim v mládí. U některých respondentů to byl zájem trvalý i během života. Zde je poměr mezi členy a nečleny vyrovnaný.

2. Vztah ke sportu v mládí

Každý člověk přistupuje k fyzickým aktivitám různě. Tato kategorie ukazuje, zda respondenti byli nebo nebyli členy Sokola. Případně v jaké jiné sportovní organizaci byli členy. Všichni členové Sokola udávají kladný vztah ke sportu. Jeden muž sportoval vrcholově na republikové úrovni.

Paní J.: „*Vždy kladný, a velmi kladný.*“

Pan T.: „*No strašně veliký. Závodně tři sporty a všechny vrcholově.*“

Tři nečlenové udávali také kladný vztah ke sportu. Jedna paní nechodila cvičit nikam, ale tělocvik ve škole měla ráda. Ve vesnici kde žila, nebyl sport mimo základní školu nijak organizován. Jeden nečlen plaval závodně.

Pan K.: „ *A no tak, já jsem hrozně jezdil na lyžích, víte. (...) Hrozně rád jsem lyžoval, fotbal jsem hrál taky.*“

Pan Č.: „*Byl od takové páté šesté třídy kladný.*“

Tři členové Sokola nebyli v průběhu života členy jiné sportovní organizace, jeden muž hrál volejbal za Sokol i jiné sportovní kluby. Z nečlenů byli vedeni pod jinou sportovní organizací tři respondenti (např. SK Rudá Hvězda, SK První Brněnská).

Doba trvání členství v Sokole byla u dvou členů čtyři roky před II. světovou válkou. Byli jako mladší žáci ve věku od šesti let. Jedna respondentka nastoupila do Sokola až po válce ve věku 16 let na čtyři roky. Jeden respondent byl v hnutí Sokol čtrnáct let do svých 28 let. V současnosti není ani jeden respondent aktivním členem Sokola, jedna členka svoje členství v Sokole nikdy neukončila, za Sokolku se stále považuje.

Z nečlenů byl pan Č. závodní plavec téměř 20 let, dvě respondentky byly v jiné sportovní organizaci do věku 25 let.

Z rozhovorů také vyplynulo, že respondenti volili sporty také podle toho, zda byly kolektivní nebo individuální. Respondenti, kteří byli členy Sokola, hodnotí všichni kladně především kolektiv v Sokole a přátelství mezi členy. Z nečlenů dva upřednostnili individuální sport (plavání, lyžování). Jedna nečlenka sportovala pouze neorganizovaně.

Paní J.: „ *Jednak to byl kolektiv, který jsme tam měli, výborný členy, (...).*“

Pan T.: „*Vedlo to ke správnému kamarádkému duchu, že. To v Sokole bylo dobrý. V takovém SK Královo Pole jsme nic takového neměli. No ale v Sokole jsme se učili chodit, držení těla a všecko, jo. Ty tělocvičný základy, aby byly správný, že.*“

Mezi nečleny dva respondenti upřednostňují individuální sporty.

Pan Č.: „*(...)na ty kolektivní sporty jsem moc vlohy neměl. Mně vyhovovalo to plavání, že to byl individuální sport.*“

Shrnutí:

Kladný vztah ke sportu v mládí udávali všichni respondenti. Tři respondenti z členů Sokola nebyli v průběhu života v jiné sportovní organizaci. Členové Sokola ocenili

především kolektivní přístup v hnutí a přátelského ducha. Pro tři z nich nebyl podstatný sportovní výkon. V jiných sportovních organizacích toto popisuje pouze jedna respondentka. Tři nečlenové byli ve dvou a více sportovních klubech.

Zajímavé je, že členové Sokola nepovažovali Sokol jen za sportovní organizaci, ale také za výchovné hnutí, které bylo doplněním ke školní výchově. A to zpíváním sokolských písní, všestrannosti v pohybu, debatám o historii a především podpoře vlastenectví.

Doba členství ve sportovních hnutích byla přibližně stejná mezi členy Sokola i nečleny. Sedm respondentů bylo vedeno v nějaké sportovní organizaci v době jejich docházky na základní nebo střední škole, z toho dva muži byli v dalších letech vrcholoví sportovci.

Rozdíl byl viditelný mezi výběrem kolektivního nebo individuálního sportu. Všem čtyřem členům Sokola vyhovovalo jeho kolektivní zaměření. Jeden nečlen volil plavání právě z důvodu individuálního zaměření, ostatní dva se nevyjádřili.

3. Ovlivnění života Sokolem, sportem

Další vliv na život vyjádřili všichni čtyři členové Sokola. Dva z nich vidí přínos v lepší fyzické kondici, ale všichni čtyři shodně vyzdvihují vliv Sokola v přátelském duchu, v sepnutosti členů, vzájemném přátelství a vnímání vlastenectví. Dva členy hluboce ovlivnila během II. světové války poprava blízkých příbuzných za to, že byli členy Sokola. Během dospělosti cvičili dva z nich. Jedna členka rekreačně, jeden člen Sokola na vrcholové úrovni.

Paní J.: *„Tak to byla ta okupace a bohužel odvoz mého táty do koncentráku. To teda nerada vzpomínám.“*

Paní Ch: *„Jeden můj příbuznej, Mácal, vysokojej funkcionář Sokola Brno, byl popravenej.“*

Pan S.: *„Jistě. To bylo normální, že každý člověk nebo normální člověk měl jiný zájmy, jak jsem řekl.“*

Na dotaz, zda byl důležitý vliv fyzické kondice, odpovídají respondenti:

Paní J.: *„Ano, byl velice, protože já jsem ve svém prvním zaměstnání byla jako účtařka a dělávala jsem kontroly na stavbách, protože jsem byla u stavebního podniku. A to až do doby, než jsem se vdala a než jsem vychovávala děti, protože na to už víc času nebylo. Ale zase jsem ráda poslouchala sport, četla sport. A tradovalo se to dál a dál v naší rodině...“*

Pan T.: „*No velice. Velice. Tak třeba když se jelo pod stany, tak se muselo tahat věci a všecko. (...) A to musel mít člověk trošku kondici, že.*“

Vliv sportu během dalšího života udávali tři nečlenové. Dva respondenti ze skupiny nečlenů pravidelně cvičili i v dospělosti, z toho jedna respondentka rekreačně, jeden na vrcholové úrovni. Závodně 20 let plaval. Oba trpí do současnosti chronickými nemocemi a pravidelným cvičením se snažili oddálit nástup zdravotních obtíží spojených s pohybem. Jeden nečlen si myslí, že ho sport ovlivnil, ale neví jak.

Pan K.: „*No jistě. Pak jsem dělal nadporučíka a skončil jsem v šedesátých letech. Byl jsem často na cvičení, tak to se mně kondička hodila.*“

Paní D.: „*Já musím říct, že tak ještě asi do těch šedesáti let jsem každý den cvičila jako doma. Normálně doma jsem tak půl hodiny cvičila.*“

Pro pět respondentů (tři členy Sokola a dva nečleny) bylo zlomovým okamžikem pro ukončení či omezení sportovních aktivit nástup do zaměstnání nebo založení rodiny.

Pan K.: „*Já jsem v životě nikdy neměl problém, že bych naříkal nad něčím. To je zajímavý, já jsem to snášel dobře. To taky díky manželce. Však jsme s maminkou spolu byli jednašedesát let.*“

Shrnutí:

Všichni členové Sokola byli ovlivněni členstvím v Sokole i v dalším životě. Dva z nich vidí přínos v dobré kondici, dva zůstali aktivní ve sportu i v dospělosti. Tímto téměř kopírují výsledek ze skupiny nečlenů. Tři nečlenové vidí vliv sportu i v dospělosti, dva zůstali aktivní, z toho jeden vrcholově.

Velký rozdíl byl patrný v mimosportovním ovlivnění Sokolů. Zde všichni členové zdůrazňují velký vliv v přátelské a kolektivní výchově, v přístupu, který není orientovaný jen na výkon, ale podporu kamarádství a pomoc každého člena. Tři ze členů Sokola viděli důležitost v podpoře vlastenectví. Také dva členové vzpomínali na smrt svých blízkých v koncentračních táborech během II. světové války v souvislosti s funkcí v Sokole.

Mezi nečleny jedna respondentka zmínila důležitost dobré party a legrace ve sportovním oddíle.

4. Zájmy v mládí a v současnosti

V této kategorii jsem se respondentů ptala na jejich mimosportovní zájmy v mládí a v současnosti, zahrnula jsem do toho také povinnosti, které pro ně byly důležité, jako např. pomoc v domácnosti, zaměstnání a podobně.

Ze skupiny členů Sokola měli i jiné zájmy v mládí tři respondenti. Paní J. dobře hrála na klavír, chtěla hudbu i studovat. Paní Ch. ráda četla, chodila do divadla. Pan S. rád lyžoval, dělal atletiku, chodil do Skautu. Během života měl těžkou operaci hlavy, po níž se musel učit vše znovu od základních činností, jako chodit, mluvit, samostatně jíst. Pan T. upřednostňoval sport, konkrétně míčové hry. Později organizoval společně s manželkou tábory pro volejbalisty.

Paní J.: *„...můj jedinej koníček, ale jedinej, byla hudba. (...) Já jsem uvažovala, že budu jednou dělat klavír jako profesionálně.“*

Paní Ch.: *„Hodně jsem četla a chodili jsme taky do divadla tady v Brně, že. (...) A kreslila jsem taky. To jsem chodila do kreslířského kroužku.“*

Mezi nečleny paní D. vždy ráda četla, hrála karty, chodila do kina. Paní B. aktivně necvičila, měla ráda ruční práce, jako šití, velkým koníčkem bylo malování. Hodně pomáhala v hospodářství, starala se o husy, kachny, krávu. Na další koníčky nebyl čas. Stejně to měl i pan K., který hodně pomáhal v domácnosti rodičům. Hrál na housle, rád zpíval. V dospělosti se domluvil třemi jazyky, zpíval ve sboru, vedl vlastivědný kroužek. Pan Č. vždy upřednostňoval plavání, ale vystudoval 2 vysoké školy, elektromechaniku a muzikologii, teatrologii. Divadlo byl jeho druhý největší koníček.

Paní D.: *„Tak jsem hodně chodila do kina (směje se), to se směju, protože to bylo ve dvě hodiny, ve čtyři, v šest, v osm. (...) To jsem kolikrát zvládla všechny... V sobotu a v neděli to bylo vždycky takhle.“*

Pan K.: *„No hrál jsem na housle. Když jsem byl ženatý, tak jsem chodil do zpěvu. No, zpívání jsem měl rád.“*

V současnosti mají všichni respondenti své možnosti zájmů značně omezené fyzickými obtížemi, 6 jich označuje jako svůj koníček poslech rádia nebo sledování televize. Paní J. i Ch. rády luští křížovky, zajímají se o hudbu a kulturu, pan T. rád sleduje televizi se synem a probírá s ním sportovní pořady. Pan S. se aktivně zajímá o politické dění doma i ve světě.

Paní J.: „*No samozřejmě klasická hudba, ale i lidová hudba. Pak jsou to od mých osmi let křížovky. Křížovky luštím ráda do dneška, jo.*“

Paní Ch.: „*No čtení, křížovky, teda cvičím mozek. A televizi a rozhlas. No a potom se ptám, co je novýho těch svejch známejch.*“

Pan T.: „*No to jó, sleduju sport. A syn má o sport velkej zájem a vnuci taky.*“

Pan S.: „*Věnuju se, co můžu dění ve světě a poslouchám rádio a televizi a jinak nic, no sleduju ostře, protože já jsem byl rád, když byly za Havla ty poprvé svobodné volby. A od té doby každý volební akt je pro mě důležitý, i když vím, že mám jen jednu šestinu nebo sedmi milióntinu.*“

Mezi nečleny jsou zájmy obdobné, paní D. i B. poslouchají rádio, paní D. kvůli nemocným očím přišla o svou největší zálibu čtení. Paní B. je pasivní, rádio má puštěné celý den, ale mnohdy nevnímá, co hrají. Pan Č. je stále aktivní, navštěvuje divadla v Brně i ve Vídni, vysílá rozhlasové pořady do rádia. Je závislý na autě a posádce, která ho přenáší na místech, která nejsou bezbariérová. Jinak sleduje televizi a rádio, hlavně pořady ve svém oboru. Pan K. nejraději chodí do parku povídat si s lidmi, má rád humor.

Pan Č.: „*Já jsem působil dlouhou dobu jako novinář a snažím se to nějakým způsobem držet i teď. Čili jezdí se na nějaký představení i do Vídně. I tady Brno, že, kde je potřeba. (...) No i jiný kulturní akce, ale divadlo a hudba, to je priorita.*“

Pan K.: „*Co mě baví? No nejlepší mě baví chodit ven. Já jsem byl předsedou Vlastivědnýho klubu... Voni se mnou chodili hrozně rádi, my jsme si sedli, povídali. Já jim povídal anekdoty a zpívali jsme (směje se). (...) Pak bylo cvičení pro seniory, tam jsem taky chodil. Já měl vždycky rád humor. To je asi to, co mě udrželo nejvíc.*“

Shrnutí:

V mimosportovních zájmech byli členové Sokola s nečleny téměř shodní, všichni měli koníčky, které rozvíjeli během mládí i dalšího života. Zde se opět ukazuje důležitost podpory ze strany rodiny a životních partnerů. Dva členové Sokola a dva nečlenové vidí tuto podporu jako velmi důležitou, ostatní čtyři se o ní nezmiňují. Přesto své zájmy rozvíjeli i s rodinou. Proto usuzuji na podporu i z její strany. Sedm respondentů (z toho všichni čtyři členové Sokola) se i v současnosti snaží mít kromě rádia a televize, nějaký zájem, který rozvíjí i navzdory svým fyzickým obtížím.

5. Kvalita současného života

Respondentů jsem se ptala, zda se v současnosti cítí spokojeni nebo nespokojeni. Řešili jsme jejich zdravotní stav a soběstačnost. Kromě zdravotních obtíží jsem se jich ptala také na současnou situaci v rodině.

Tři členové Sokola by si přáli více zdraví, jinak jsou spokojeni. Finančně se cítí zajištěni. Pan S. přistupuje k životu stoicky, spokojenost nebo nespokojenost neřeší. Pochvaluje si pravidelné cvičení se zdravotní sestrou, každé cvičení je pro něho jako zábava. Zmiňuje, že má velkou rodinu. Paní J. se cítí dobře kromě zdraví. Těžce nese úmrtí manžela, pocítila úbytek sil. Ale váží si své velké rodiny, která se o ni stará. Pan T. bere svůj stav úměrně k věku, hodně vzpomíná. Doma již necvičí. Paní Ch. je spokojená, syn ji pravidelně navštěvuje, ona sama zvládne základní činnosti v domácnosti, chodí jí pomáhat pečovatelky. Zdravotní sestry jí převazují bércové vředy na nohách. Cvičit se jí nechce, ale cvičí několikrát v týdnu se zdravotní sestrou.

Vztahy v rodině mají všichni dobré, děti jim hodně pomáhají, jezdí je pravidelně navštěvovat. Problémy ve vztazích nemají, ze strany svých blízkých cítí životní oporu. Paní J. a pan T. shodně projevují radost nad tím, že děti také sportují. Členy Sokola nejsou. Tři členové Sokola stále pravidelně cvičí, ale dva z toho čekají, až k nim na cvičení přijde zdravotní sestra. Nutnost pohybu a aktivity v péči o sebe vidí všichni čtyři členové.

Pan S.: „ *Co možu, tak se snažím.* “

Pan T.: „ *Nó...žiju všední život důchodce se zraněným kolenem. A ramenem.* “

Paní Ch.: „ *Spokojená su. Taky spokojená, že mám takovou opateru, že se můžu spolehnout i na sestřičku a pečovatelku. A syn se o mě stará, jak může.* “

Jeden nečlen je spokojen, nenaříká nad ničím, je rád, že se o něj dcery dobře starají a že jim fungují jejich rodiny. Tři nečlenové jsou spíše nespokojeni z důvodu špatného zdraví. Rodinné vztahy mají všichni dobré, nikdo se necítí osamocený. Pro jednoho nečlena je pravidelné cvičení několikrát týdně velmi důležité. Pro dva nečleny je pravidelný pohyb důležitý, ale sami necvičí, čekají, až na cvičení se zdravotní sestrou.

Pan K.: „ *No, su spokojené, no. Já jsem v životě nikdá neměl problém, že bych naříkal nad něčím.* “

Paní B: „ *Páni, nad tím jsem nikdy nepřemejšlela. Kdyby byl člověk zdravej, tak bych nenadávala. (...) Kdyby člověk toho na krku neměl tolik, těch starostí každodenních.* “

Pan Č.: „*Já se snažím nehodnotit a brat to prostě tak, jak to je. Protože bych se z toho musel zbláznit. No ale myslím si, že vždycky ještě můžou nastat horší situace a je takový to, že mě jako drží nad tou vodou.* „

Respondenti vyjádřili spokojenost či nespokojenost s kvalitou svého současného života na číselné stupnici 1-10. Jedna je nespokojen, 10 spokojen.

Výsledky jsou v přehledu:

členové Sokola:

- paní J. – 6
- paní Ch. – 5
- pan T. – 5
- pan S. – 4

celkem 20

nečlenové Sokola:

- paní D. – 4
- paní B. – 3
- pan Č. – 4
- pan K. – 6

celkem 17

Shrnutí:

Ani jeden respondent neoznačil úplnou spokojenost nebo nespokojenost se životem, vyjadřují nadhled nad životem a jsou smířeni s tím, co přijde. Nejdůležitějším faktorem, který uvádějí všichni respondenti při hodnocení kvality současného života je zdraví. Všichni respondenti vidí ve svém současném fyzickém stavu problém, který zhoršuje kvalitu jejich života. Respondenti z řad členů Sokola hodnotí kvalitu svého současného života lépe než nečlenové. Všechny osm respondentů se shoduje v tom, že mají rodinu, která se o ně stará. Mají dobré vztahy a jejich děti s nimi buď bydlí, nebo je pravidelně navštěvují. Všichni respondenti uznávají jako důležitý pro své zdraví pravidelný pohyb, tj. cvičení a chůzi, ale aktivně sám cvičí jen jeden člen Sokola. Pět respondentů, z toho tři členové a dva nečlenové cvičí až na výzvu zdravotní sestry. Jeden nečlen pravidelně chodí na procházky.

6. Náhled na budoucnost

Respondentů jsem se ptala, jak vidí svoji budoucnost, zda pozitivně nebo negativně. Vykládali také o svých plánech a přáních do budoucnosti.

Tři členové Sokola si přejí hlavně zdraví, jinak náhled na budoucnost spíše nehodnotí. Z důvodu nedostatku zdraví jedna členka Sokola vidí svoji budoucnost negativně. Jinak si paní J. přeje zdraví pro celou rodinu a smír mezi generacemi. Paní Ch. a pan T. chtějí trochu zdraví, paní Ch. chce žít ještě 10 let, aby viděla svatby svých vnuček. Důležité pro ni je zdraví pro syna. Pan T. nad budoucností více nepřemýšlí. Pan S. přijímá životní osud, bere to stoicky, a rád by se dožil diamantové svatby se svou manželkou za dva roky.

Ukázka odpovědí na otázku: „*Jaké máte plány a přání do budoucna?*“

Pan S.: „*Chmm... No, moc jich nemám, protože su rád...(pauza) jsme se poznali s manželkou. A taky byla učitelka, ale hlavně jsme se poznali a už jsme měli zlatou svatbu a teďka táhneme na diamantovou.*“

Paní J.: „*Já vidím svoji budoucnost, osobně, negativně. Protože to zhoršující se zdraví je určitý negativismus pro mě. (...) Ale jinak mám přání pro celou rodinu, aby byli zdraví všichni, životní klid, mír, moudrost lidí, zmizení nenávisti a zmizení dalších mezigeneračních problémů. (...) No plány. Plány mám veliké, já bych chtěla, abych vydržela co možná nejdýl, protože mám dva a půlletou pravnučku, takže bych se ráda dočkala jejího trochu postupu.*“

Pan T.: „*Už su moc starej, moc nad tím nepřemýšlím, su rád za kousíček toho zdravíčka, jo.*“

Paní Ch.: „*Já si totiž myslím, že nebudu dýl živa, než takovejch deset let. No já bych se chtěla ještě dočkat, aby se mně ty vnučky vdaly a ještě abych měla pravnučata. (...) A aby syn byl hlavně zdravý s celou rodinou...*“

Dva nečlenové, paní D. a B., vidí budoucnost spíše negativně. Paní D. chce vydržet a nevzdávat se, i když ví, že nemá naději na zlepšení svého zdravotního stavu. Přeje si hlavně zdraví pro celou rodinu, a aby se jí povedla operace očí a mohla zase číst. Paní B. čeká na operaci, která je ale podmíněna zahojením jejích bércových vředů. Ví, že šance na zhojení je minimální. Dlouze povídá o své rodině, je vidět, že jí na všech velmi záleží. Pan Č. nevidí budoucnost ani pozitivně, ani negativně. Vše se odvíjí od aktuálních bolestí. Jeho velkým přáním je postavit se a chodit v chodítku. Bojí se závislosti

na druhých lidech, v žádném případě nechce do domova důchodců. Pan K. budoucnost neřeší, je rád, že má velkou a fungující rodinu. Je rád, že je doma a dcery se střídají v péči o něj.

Pan Č.: (pohled na budoucnost) „*To se může třeba padesátkrát za den změnit. Nedokážu říct. Ale ani na jednom ani na druhém pólu nestojím definitivně.*“

Pan K.: „*A k tomu spokojenému stáří záleží taky na tom, aby si člověk nedělal starosti a měl dobrý rodinný poměry a zázemí, který ho nevyčerpává.*“

Paní D.: „*No musím Vám říct, že mně nikdo nedává žádnou naději, že by to mohlo být lepší. (...) Říkat si: „ Díky za každé nové ráno.*“

Paní D.: „*No jedině co si přeju, aby ty moje holky byly zdravý. To co se týče dcery a malé.*“

Shrnutí:

Mezi členy Sokola a nečleny jsou hodně podobné názory na budoucnost. Vyloženě pozitivně nevidí budoucnost ani jeden respondent. Budoucnost buď neřeší, nebo ji vidí spíše negativně. Jako určující faktor budoucnosti je kvalita jejich zdraví a rodina. Přání všech respondentů se týká zdraví pro sebe nebo zdraví pro rodinu a fungující vztahy v rodině. Dva respondenti vyslovili přání zůstat doma a tři chtějí zůstat soběstační a nebýt na obtíž (dva členové Sokola a jeden nečlen). Dva členové Sokola vyjádřili spokojenost se svým finančním stavem, mají důchod a cítí se zabezpečeni. Nikdo ostatní nemluvil o majetkových poměrech či obtížích. V plánech do budoucnosti se o majetku nebo financích nevyjadřuje žádný respondent.

7. Pozitiva a negativa Sokola, sportu

Respondentů jsem se ptala na vztah k Sokolu v současnosti, na důležité sokolské myšlenky, na vzpomínky na sport, a zda vidí vliv na vlastní potomky.

Všichni členové Sokola jsou v dnešní době členy bývalými. Jedna respondentka členství vědomě neukončila, stále se cítí být členkou Sokola, členské poplatky ale již hodně let neplatí. Tři členové přestali chodit do Sokola ukončením základní školy, resp. střední školy. Všichni vzpomínají na mládí v Sokole velmi pěkně. Fyzický pohyb pro ně byl důležitý, ale více z doby návštěv v Sokole vzpomínají na přátelství, kolektivní přístup, na vztah k republice, vlastenectví, sokolské písně, výlety, nácvičky na slety. Paní J. a paní

Ch. také vzpomínaly na letní tábory, které Sokol organizoval. Líbilo se jim aktivní a samostatné žití v přírodě, kdy mohly zapomenout na starosti a užívat si život v kolektivu s kamarádkami. Obě zároveň velmi ovlivnila smrt blízkých členů rodiny za II. světové války. Otec paní J. byl starosta Sokola v Hranicích a byl popraven jako jeden z prvních hranických občanů. Vliv Sokola v současnosti vidí paní J. v tom, že se naučila nevzdávat se a bojovat s problémy. Stejně jako pan T. a pan S.. Dcera paní J. je učitelka tělocviku. Pan S. říkal, že se rád zúčastnil všeho, co se v Sokole dělo. Pan T. zůstal jako jediný člen Sokola aktivní sportovec celý život, se synem hrával volejbal v jednom družstvu a vnuk byl ve Švédsku vyhlášen nejlepším brankářem pozemního hokeje. I ostatní vnuci jsou sportovci.

Dva členové Sokola v dospělosti sportovali rekreačně, dva se sportu více nevěnovali.

Paní J.: *„No, že to bylo krásné přátelství a vztah k republice. Protož toto nás učili a taky, že ve zdravém těle zdravý duch. To bylo heslo. Ale i v nemocném těle může zdravý duch zůstat.“*

Pan S.: *„No si vzpomínám rád, když jsme měli takovou osvětu. Nám cvičitelé vykládali něco z dějin a nebo co bylo. Jsme zpívali písničky sokolský a tak dále. To bylo normální sokolování. (...) Hmm, vzpomínky ...(pauza) a byl jsem rád, že jsem byl pár let v tom žactvu Sokola.“*

Pan T.: *„Oni vychovávali, aby zavčas chodil do toho Sokola. Kolektivní, kamarádský, že. Bylo to velice dobrý. To třeba ve sportovních klubech, jako je třeba fotbal, košíková, tak ten vztah tam takovej není, víte.“*

Pan T.: *„No tak...mám na to vzpomínky, že jako vostatní kluci běhali třeba po ulici a tak nazdařbůh. No a já jsem byl vlastně vychovanej v Sokole k povinnosti.“*

Paní Ch.: *„Mám na Sokol pěkný myšlenky. A můžu na to vzpomínat a můžu se tím těšit. Protože v tym Sokole to bylo vážně pěkný.“*

Mezi nečleny byla jedna respondentka sportovně neaktivní, dva respondenti aktivně sportovali v mládí, v dospělosti jen rekreačně, jeden respondent závodně plaval a i nadále zůstal pohybově aktivní. Pan Č. Sokol nesnáší, myslí si, že je nmoderní, zastaralý. Ze sportu rád vzpomíná na úspěchy a výhry. Nyní žije se svou sestrou, manželka mu před pár dny zemřela, ale delší dobu spolu nežili. Nyní bude muset pan Č. řešit přistěhování syna k sobě. O rodině více nevykládal. Pan K. žil velmi aktivně, zpíval ve sboru, vedl

vlastivědný kroužek. Ale nesportoval, nevybavuje si nic zvláštního se sportem. S rodinou hodně cestoval, dcery na to do dneška rády vzpomínají a stále často cestují se svými rodinami. Paní D. žila v rodině, kde se hodně sportovalo. S rodiči a sestrou hodně chodili po horách, sama se v mládí velmi aktivně věnovala několika sportům, denně cvičila kvůli zdravotnímu stavu až do 60 ti let. Ve sportovních klubech se jí líbila legrace a dobrá parta. Myslí si, že sport mladým lidem hodně dá, že jsou na tom v životě líp než ti, co žádný zájem nemají. Od tatínka se naučila vydržet a nevzdávat se. Dcera paní D. je učitelka tak jako její maminka, zdělila lásku ke knihám.

Ukázky z odpovědí na otázku: „Na co rádi nebo neradi vzpomínáte v souvislosti se sportem?“

Pan Č.: „*No tak na ty plavecký závody, když se vyhrávalo. No, a když jsem to pohnojil... No to jsou ty neúspěchy.*“

Pan K.: „*Já si tak nevzpomínám.*“ Nakonec si vybaví historku, kdy si zranil koleno. „*Ale přesto je zajímavý, sportem k trvalé invaliditě. (...) Ale bez pohybu zas člověk nemůže být. A to mně dělá dobře ta Boženka s tím cvičením.*“

Pan K.: „*Mám na nočním stolku papír, přání, a tam je psáno, že se má chodit ven za každého počasí. ne, že by musel dvacet kilometrů, ale že potká známý, že si popovídá. A to je důležité!*“

Paní D.: „*No byla vždycky dobrá parta, byla tam legrace, člověk se někdy vybil. Nenudil se.*“

Paní D.: „*Tatínek vždycky říkal: Když si zlomíš nohu, šlap na ni! (...) Prostě neházet flintu do žita. Žádný mně to nejde, tak na to kašlu...*“

Shrnutí:

Při srovnání členů Sokola a nečlenů vyhází stejný výsledek pohledu na sportovní aktivity v dospělosti. Dva členové sportovali, z toho jeden člen vrcholově. Také dva nečlenové sportovali i v dospělosti (z toho jeden závodně).

Velký rozdíl se ukázal ve vnímání nesportovních akcí v Sokole. Všichni čtyři respondenti z této skupiny se shodli v tom, že pro Sokol byl typický přátelský a kolektivní přístup. Že byl Sokol důležitý pro další výchovu, ve vztahu k republice a vlastenectví. Váží si toho, že se jako děti učili výdrž, umět se postavit problémům a nevzdávat se. Také se učili tělocvičné základy, držení těla, chůzi a rytmus. Nebyl kladen takový důraz na fyzický výkon, ale na všestranný pohyb.

Kamarádství a legraci ve sportovním klubu oceňovala pouze jedna nečlenka. Jeden respondent ze skupiny nečlenů byl zaměřený na výkon ve sportu. Ostatní dva nepocítují významnější ovlivnění sportem. Jeden z těchto dvou nečlenů stále rád chodí na procházky a přistupuje ke sportu jako k dobré aktivitě s tím, že nic se nesmí přehánět.

Zajímavé je sledovat zájmy dětí respondentů. Viditelný vliv rodiny je v zaměření jejich aktivit. Dva členové Sokola mají děti sportovně aktivní-dcera paní J. je učitelka tělocviku, její děti jsou horolezci. Vnuk pana T. je výborný brankář v pozemním hokeji, i ostatní členové jeho rodiny sportují.

Žádný nečlen, který mluvil o dětech, nemá děti, pro které by byl sport důležitý. Ale i zde je vidět vliv rodičů, a to v nespportovních aktivitách. Dcera paní D. je také učitelka a miluje knihy jako její maminka. V rodině pana K. zůstalo cestování jako velký koníček jeho dcer.

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

6.1 Zhodnocení výzkumu

Cílem výzkumné části bakalářské práce bylo zjistit, zda mají členové Sokola výraznější vztah k pohybovým aktivitám než nečlenové, jak hodnotí svou stávající životní situaci a zda hodnotí členové Sokola svůj zdravotní stav lépe než nečlenové.

Ke zjištění potřebných informací jsem použila metodu polostrukturovaného dotazníku. Jsem ráda, že jsem si zvolila tuto metodu, protože rozhovory s respondenty byli velmi zajímavé, všichni se rozpořádali, byli uvolnění a vstřícní. Z jejich kladných reakcí na rozhovory usuzuji, že se necítili pod tlakem, ba naopak se z rozhovorů stala příjemná společenská událost.

Od počátku výzkumu jsem věděla, že hledám čtyři členy Sokola, ať stávající nebo minulé, a čtyři nečleny. Všichni respondenti jsou klienty Betanie-křesťanské pomoci a využívají nebo využívali domácí ošetrovatelskou péči. V době rozhovorů dva z nich byli krátce obyvateli domova pro seniory, z toho jeden na přechodnou dobu. Překvapilo mě, že mezi oslovenými lidmi byla většina bývalých členů Sokola. Těžší bylo najít nečleny.

Zhodnocení výzkumných otázek

- **Mají členové Sokola výraznější vztah k pohybovým aktivitám než nečlenové?**

Kladný vztah ke sportu v mládí udávají všichni respondenti. V současnosti aktivním členem Sokola není žádný respondent, tři z nich byli členy maximálně do konce střední školy. Tři členové Sokola nebyli během života v jiné sportovní organizaci. Během jejich působení v Sokole pro ně nebyl podstatný fyzický výkon, ale všestranný pohyb. Ke shodě všech čtyř respondentů došlo v hodnocení mimosportovního působení Sokola. Z doby členství v Sokole vidí největší přínos pro život v přátelském a kolektivním přístupu, ve výchově k vlastenectví, k lásce k republice, k toleranci a ve vzájemné pomoci mezi členy. V dospělosti aktivně sportovali dva členové Sokola, z toho jeden na vrcholové úrovni. Hrál volejbal na republikové úrovni.

Mezi nečleny jedna respondentka nikdy aktivně nesportovala, tři respondenti sportovali i v dospělosti, z toho jeden na vrcholové úrovni. Závodně plaval.

Rozdíl mezi členy Sokola a nečleny je patrný ve výběru zaměření sportu na kolektivní nebo individuální. Všem čtyřem členům Sokola vyhovovalo jeho kolektivní zaměření. Mezi nečleny si jeden respondent zvolil plavání, protože jde o individuální sport.

V přístupu k fyzickým aktivitám v současnosti je patrný malý rozdíl mezi oběma skupinami ve prospěch členů Sokola. Aktivně v současnosti cvičí jeden člen Sokola. Ostatní respondenti vědí, že je pro ně pohyb důležitý, ale sami necvičí. Pět z nich (tři členové Sokola a dva nečlenové) čeká, až za nimi přijde na cvičení zdravotní sestra.

- **Hodnotí členové Sokola svou životní situaci lépe než nečlenové?**

V hodnocení své stávající životní situace jsou na tom lépe členové Sokola. Na číselné škále 1-10 vyjádřili v součtu svůj stav číslem 20 (a to čísla 6, 5, 5, 4), nečlenové součtem 17 (čísla 4, 3, 4, 6). Ani jeden respondent nevyjádřil úplnou spokojenost nebo nespokojenost se životem, vyjadřují nadhled nad životem a jsou smířeni s tím, co přijde. Nejdůležitějším faktorem hodnocení současnosti a náhledu na budoucnost je zdraví a rodinné vztahy. Sedm respondentů hodnotí vztahy s rodinou jako velmi dobré. Všichni mají někoho z rodiny, kdo se o ně stará. To je vidět i na přáních do budoucnosti. Všech osm respondentů si přeje zdraví pro své blízké, zlepšení svého zdravotního stavu nebo udržení dobrých poměrů v rodině.

- **Hodnotí členové Sokola svůj zdravotní stav lépe než nečlenové?**

V otázce hodnocení svého zdravotního stavu nejsou větší názorové rozdíly mezi respondenty. Všichni respondenti mají nějaké chronické onemocnění, které je značně omezuje v pohybu, všechny navštěvuje (resp. před nedávnem navštěvovala) v jejich domácnosti zdravotní sestra. Všichni potřebují pomoc druhého člověka v péči o sebe. Dva respondenti chtějí zůstat doma (oba nečlenové), tři chtějí zůstat soběstační a nebýt na obtíž (dva členové Sokola a jeden nečlen). Tři členové Sokola se snaží bojovat se svými obtížemi, nepoddávat se jim. Jeden člen Sokola bere život stoicky, je smířen s problémy. Dva nečlenové se snaží vydržet, nevzdávat se. Jeden respondent z nečlenů má velké přání znovu chodit, ale propadá častému střídání nálad. Jedna respondentka posuzuje svůj stav jako velmi špatný.

6.2 Diskuze

„Možnou chybou při vedení rozhovoru může být malá nebo příliš velká vzdálenost mezi tazatelem a dotazovaným. Dalším negativem je nepřizpůsobení otázek věku a úrovni myšlení dotazovaného. Chybu uděláme, když se necháme unášet působením sympatií a antipatií. Není dobré spěchat a naléhat na odpovědi. Problém nastane při nedostatečně připraveném rozhovoru a neujasněném cíli. Také neznalost problematiky, které se rozhovor týká, nám může ztěžovat průběh, případně zkreslit výsledky (Vízdal, 2010, str. 27).“

Nevědomě mohlo dojít k ovlivnění výběru respondentů podle jejich snahy o spolupráci. Rozhovory byly vedeny s klienty, kteří chtěli spolupracovat. Tudiž názory lidí, kteří rozhovor dělat nechtěli, mohly být diametrálně odlišné.

Rovněž to, že všichni respondenti v době hledání adeptů k výzkumu byli klienty domácí zdravotní péče, je zařadilo do určité skupiny. To znamená, že všichni museli mít takové zdravotní obtíže, které nebylo nutno řešit hospitalizací, a byly zvladatelné v domácím prostředí. Přesto nesměli být natolik závislí na péči druhých lidí, aby nezvládli pobyt doma. Proto se u všech dala předpokládat jistá míra fyzické aktivity a snahy zůstat právě v domácím prostředí.

Zajímavé bylo zjištění, že ve skupině nečlenů byli v mládí tři zdatní sportovci. Mezi členy Sokola a nečleny se daly předpokládat větší rozdíly v přístupu k pohybovým aktivitám v mládí. Na druhou stranu bylo udivující, jak malé rozdíly v přístupu k pohybovým aktivitám jsou mezi členy a nečleny v současnosti. Zde by mohl být negativní vliv toho, že ač členové Sokola byly nazývány „členy“, ani jeden z respondentů nebyl aktivním členem Sokola, ale pouze členem bývalým.

V teoretické části by byla možnost detailnějšího zkoumání současného stavu sokolského hnutí v rámci postmoderní společnosti. Také proti původnímu plánu nedošlo na hlubší zaměření možností Sokola ve vztahu k seniorům, neboť jak ukázal praktický výzkum, v současnosti respondenti nebyli aktivními členy Sokola. Proto se jevílo přínosnější věnovat se té části historie, kterou respondenti prožili a která na ně působila v době jejich členství v Sokole.

Porovnání výzkumu s jinými výzkumy

V diplomové práci „*Jak tráví volný čas senioři*“ autorka Zuzana Čížková (Adamová, 2013) uvádí ve výsledcích výzkumu, že velké množství respondentů vnímá vliv zhoršeného zdravotního stavu na trávení volného času. V této práci došlo k potvrzení jejího názoru v otázce fyzického stavu. Psychice respondentů bylo věnováno méně prostoru. Ke shodě došlo také v bodě zájmů respondentů. Sledování rádia a televize většinou upřednostnili před ostatními zájmy. Je ale potěšující, že nerezignovali na své koníčky a v omezené míře se je snaží pěstovat i nadále.

Pavla Hajdová (2012) ve své bakalářské práci „*Životní styl ve stáří – možnosti trávení a využití volného času seniorů*“ uvažuje nad tím, že pro mladou generaci je názor a představa seniora jako neschopného, starého, nemocného a protivného jedince, který je svému okolí jen přítěží. Dále konstatuje, že ve svém výzkumu poznala, že odchod do penze pro mnohé seniory znamená start něčeho nového, nepoznaného. Že senioři nás mladší mohou obohatit o spoustu zajímavého. Že bychom neměli přehlížet jejich zkušenosti a životní filozofii, ale naopak z ní čerpat poučení. S názorem paní Hajdové je možné se zcela ztotožnit, neboť za každým rozhovorem byl ukryt jedinečný lidský příběh. Velmi emotivní byly například vzpomínky respondentů z doby II. světové války, kdy dvě respondentky v přímé souvislosti se Sokolem přišli o své nejbližší. To byla doba, kdy za své názory někteří lidé zaplatili životem. Kdy se hrdě hlásili k češství, odkazu Tyrše a vlastenectví a byli za to krutě potrestáni. Ale tato oběť nebyla zbytečná, ve vzpomínkách jejich dětí se sokolská myšlenka na toleranci mezi národy a různými lidskými rasami uchovala. A dnes se stává znovu aktuální. Vždyť při dnešní obrovské migraci různých etnik se setkáváme s lidmi pro nás až exotickými. A přistupujeme k nim s tolerancí? Tak jak říkala v rozhovoru paní Ch.: „*Oni nás (v Sokole) učili češství, ale ne se povyšovat nad ostatní národy nebo jimi opovrhovat.*“ Opravdu jsou to neaktuální myšlenky? Opravdu slovy pana Č.: „*Je ten Sokol doménou těch starších lidí, kteří nemají nadhled. Tak si myslím, že ten Sokol takovýho dlouhého trvání mít nebude a zemře, zhyne na úbytě.*“? Toto je rozhodně velké téma pro práci sociálního pedagoga, neboť řešíme čím dál častěji otázku uprchlíků, přistěhovalců z různých zemí. A najít správnou mez mezi naší pomocí, tolerancí jejich kultury a zvyklostmi, a mezi možnou hrozbou a zásahem do našich práv a svobod je zvláště v dnešní době otázka křehká, zato velmi aktuální.

ZÁVĚR

Téma pro tuto bakalářskou práci jsem čerpala ze své práce terénní zdravotní sestry. Senioři, s nimiž se v jejich domácnostech setkávám, zaujímají různé přístupy ke svému životu. Od aktivních, se snahou zapojovat se do řešení obtíží a aktivně přistupujících k léčbě svých nemocí, až po seniory pasivní, odevzdané, bez valné chuti k nápravě svého zdravotního stavu. Existuje hodně činitelů, ovlivňujících tento přístup k životu ve stáří. Zajímalo mne, zda aktivní senioři mají nějaký společný rys či obecnou vlastnost. Při rozhovorech se klienti často zmiňovali, že bývali členy Sokola. Proto jsem se na členství v Sokole a hnutí Sokol více zaměřila.

Teoretická část se zabývá definicí tělovýchovného hnutí Sokol, jeho historií a východisky. Vzpomínka na všesokolské slety ukazuje obrovskou společenskou sílu Sokola v období první republiky. Dále je popsán soudobý Sokol, jeho obnovení po roce 1989 a současnost. Bez zajímavosti jistě není srovnání Sokola a myšlenek Tomáše Bati. Nelze opomenout život zakladatele Sokola Miroslava Tyrše a jeho přínos pro českou tělovýchovu. Vzhledem k záměru zjistit vliv hnutí Sokol na kvalitu života seniorů, další kapitola definuje stáří a nastiňuje problémy se stárnutím spojené.

V praktické části jsem provedla kvalitativní výzkum formou polostrukturovaných rozhovorů. Srovnávala jsem přístup k životu ve dvou skupinách respondentů. Jednu tvořili bývalí členové Sokola, druhá byla tvořena nečleny. Výpovědi respondentů z jejich života jsou značně sugestivní, zvláště v popisech překonávání jejich zdravotních obtíží, v hledání sil čelit nemocem. Kladu si otázku, kde bere starý člověk sílu na tento boj. Z rozhovorů vyplynulo, že hybnou silou v životě starých lidí je fungující rodina v současnosti a vzpomínky na mládí.

Ve vlivu rodiny také vidím komparaci se sociální pedagogikou, neboť minimálně polovina dětí respondentů si zvolila koníček takový, jaký měl jeho rodič, účastník výzkumu. I u respondentů samotných bylo patrné, že často nacházeli vzor u svých rodičů a blízkých. Všichni členové Sokola měli v rodině někoho, kdo již členem hnutí Sokol byl. Mezi nečleny to bylo zvláště patrné u nespportovních aktivit.

Také svou životní situaci hodnotili lépe členové Sokola, přestože všech osm respondentů mělo chronické zdravotní obtíže a sníženou soběstačnost.

Ke sportovním aktivitám přistupují obě skupiny téměř stejně, rozdíly jsou v současnosti minimální. Velmi ale vynikl rozdíl mezi respondenty ve vzpomínkách na Sokol a na jiné sportovní oddíly. Všichni členové Sokola vyzdvihli kromě snahy o zlepšení tělesného stavu především kolektivní přístup, přátelství, výuku ve vlasteneckém duchu, lásku k republice a vzájemnou toleranci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ADAMOVIÁ, Iva. *Sociální vyloučení těžko pohyblivých seniorů v domácím prostředí*. Zlín, 2013. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií., vedoucí práce Mgr. Olga Doňková.
- BAŽANT, Zdeněk a František KADEŘÁVEK. *V kolébce sokolstva*. 2.vyd. rozmn. V Praze: Pražská tělocvičná jednota Sokol, 1948, 29, 3 s. ISBN neuvedeno
- FIKAR, Alois. *O Sokole a sokolství: příručka pro nové členy*. Praha: Československá obec sokolská, 1948, 50 s.
- HAJDOVIÁ, Pavla. *Životní styl ve stáří – možnosti trávení a využití volného času seniorů*. Zlín, 2008. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií., vedoucí práce Mgr. Eva Šalenová.
- HAŠKOVCOVIÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HODANĚ, Bohuslav. *Sokolství a současnost*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 195 s. ISBN 80-244-0716-7.
- HUGO, Jan a Martin VOKURKA. *Praktický slovník medicíny: [10.000 hesel]*. 4. rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 1995, 477 s. ISBN 80-85800-28-4.
- CHRÁSTKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANDÁSEK, Miroslav. *Čtení o Sokole*. Brno: Jiří Brauner, 2010, 86 s. ISBN 978-80-86953-71-7.
- KALMAN, Michal, Zdeněk HAMŘÍK a Jan PAVELKA. *Podpora pohybové aktivity: pro odbornou veřejnost*. Olomouc: ORE-institut, 2009, 172 s. ISBN 978-80-254-5965-2.
- KOZÁKOVÁ, Zlata. *Sokolské slety*. Vyd. Praha: Orbis, 1994, 48 s. ISBN 80-235-029-5.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Mít pro co žít*. 1. vyd. Brno: Návrat domů, 1994, 94 s. ISBN 80-85495-33-3.

- MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. České, upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, 481 s. ISBN 80-8063-219-7.
- MILOTA, M. *Deset sletů všesokolských*. 1. vyd. Praha: Svět v obrazech, květen 1948
ISBN neuvedeno
- MINIBERGEROVÁ, Lenka a Jiří DUŠEK. *Vybrané kapitoly z psychologie a medicíny pro zdravotníky pracující se seniory*. 1.vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2006, 67 s. ISBN 80-7013-436-4.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7.
- NOVOTNÝ, Jan. *Sokol v životě národa. Slovo k historii*. Samostatná příloha deníku Svobodné slovo. Vyd. Praha Melantrich, 1990, číslo 25.
- PELIKÁN, Jan. *Sokolství: osvětová škola sokolských žup pražských 1919*. Praha: Pořadatelstvo osvětové školy sokolských žup pražských, 1920, 36 s.
ISBN neuvedeno
- SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TYRŠ, Miroslav. *Náš úkol, směr a cíl*. 6. vyd. Praha: Československá obec sokolská, 1920, 16 s. ISBN neuvedeno
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.
- VAVŘÍK, Michal. *Základy sociologie*. Vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2012, 76 s. ISBN neuvedeno
- VÍZDAL, František. *Sociální psychologie I*. Vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, 186 s. ISBN neuvedeno
- WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007-2010, 3 sv. ISBN 978-80-85948

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČOS Česká obec sokolská

DSO Dobrovolná sportovní organizace Sokol

WHO Světová zdravotnická organizace

SEZNAM PŘÍLOH

P 1: OTÁZKY K ROZHOVORU S RESPONDENTY

P 2: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ B.

P 3: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM Č.

P 4: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ D.

P 5: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ CH.

P 6: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ J.

P 7: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM K.

P 8: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM S.

P 9: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM T.

P 1: OTÁZKY K ROZHOVORU S RESPONDENTY

Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?

Byl jste členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace?

Vzpomenete si, v kterém roce jste se stal členem Sokola?

Pamatujete si, jak dlouho jste byl členem Sokola?

Myslíte, že Vaše členství v Sokole ovlivnilo Váš další přístup k životu?

Měl jste v mládí nějaké jiné zájmy a koníčky?

Podporovala Vás rodina ve vašich zájmech?

Byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice během dalšího života (např. v zaměstnání, v soukromém životě)?

Jak byste hodnotila kvalitu svého současného života?

Cítíte se spíše spokojený nebo spíše nespokojený?

Jste stále členem Sokola?

Jaké máte nyní zájmy a koníčky?

Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité?

Činí Vám nyní fyzický pohyb obtíže?

Pokud jste býval členem Sokola, na co z Vašeho členství v Sokole vzpomínáte rád?

Bylo něco, na co nevzpomínáte rád ve spojitosti se sokolským hnutím?

Dokázal byste si vzpomenout na pro Vás důležité sokolské myšlenky?

Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

Jaké máte plány a přání do budoucna?

Myslíte si, že Vaše členství v Sokole má vliv na zvládání Vašich životních obtíží v seniorském věku?

P 2: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ B.**Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?**

B: No tak na dědinách tam všude se cvičilo. Pod zahradou, kde jsem bydlela, kde jsem se jako narodila, tak to bylo v takovém údolíčku, tak tekla potok a vedle toho bylo, jak bych to řekla, no né stadion. Ale chtěli tam vybudovat, že tam udělají. Tak tam byly branky, tam se hrál fotbal, takže tam jsme byli nasáčkovaní každý den. Když se podělalo kolem dobytka, protože jsme museli, my jsme měli tři koze, tak jsem to musela honit na pastvu jako všichni tam vokolu, protože byli živi z kozího mlíka. A...tak tam jsme vždycky bývali až do tmy. A sem tam padly i nějaký facky, protože my jsme byly holky od rany. Takže když kluci jako ňák blbli, tak to vyřešila facka.

Z: (smích) Tak vy jste byli dobří... A organizovaně nějaké cvičení? Třeba pod Sokolem nebo nějakou jinou organizací?

B: Ne, to ne. To jsme tam neměli, bohužel, teda.

Z: A ani třeba v rámci školy? Ať už základní nebo střední nebo učení?

B: No ve škole jo. Než jsem vycházela školu, tak jsme dokonce byli na nějaké soutěži ve Velké Bíteši. Tehdy jsme neměli Třebíč jako okresní město, ale tady ten blbej tenhle...tam zašítej kdesi...nepřístupnej.

Z: Hmm.

B: Ta Bíteš, jo. A tam byly školní závody. A tam jsem skákala do vejšky a do dálky. Tak na tu vejšku jsem to vyhrála a ...

Z: No, dobrý!

B: A na tu dálku tam už jsem se ňák blbě odrazila, čili to dopadlo bídně, no.

Z: Ale stejně dobrý. Vy jste byla pohyblivá...

B: Ale no tak my jsme řádili jak morový rany. Jen když jsme mohli utéct. Zahnal se dom dobytek a podojily se koze a mlíko se dalo do špajzu a už jsme byli venku. Protože než maminka zase přišla do kuchyně, tak: „Kde je?“ ... a kde nás bylo!

Z: A jaké jste měla v mládí zájmy a koníčky?

B: Já koníčky?

Z: Chodila jste někam do nějakého kroužku? Nebo jste sama něco vyráběla, nebo četla?

B: Ne, ne, ne... No tak my jsme hlavně pro menší děcka dělaly, když už jsme byly větší holky tak dvanáct třináct roků, tak my jsme... To je malá vesnička tam, pod lesem a to je tam samá stráň dokola. A kolem je to zarostlý všechno borovice, smrky a hodně tam bylo mechu. Tak jsme pro ty malý děcka, když byly žně a tak, tak jsme brzy ráno vyháněly dobytek na pastvu, abychom byly zase za toho tepla doma, no a to už jsme zase hnaly jenom v trenkách a v nějaké loktuši a che, už jsme letěly do toho lesa s plachtama. Mamince vždycky jsem štípla jednu plachtu na záda. Plno mechu jsme tam narvaly a teď jsme jim tam dělaly domečky. A to byly děcka úplně boží. Jinak to byly takový potvory, jako že zlobily hodně, maminky a babičky nevěděly co s nima, tak nám to určily. Vony z toho ty děcka udělaly takovou paseku, že jsme to musely každéj den předělávat znova a znova. Ale jako děcka chtěou to zkusit, že...

Z: Jasně.

B: Jestli udělají ten stoleček nebo židličku z toho mechu a tak. No tak to bylo. To jsme dělaly pro ty děcka akorát tam. A jinak se hrály... volejbalový turnusy, takový. My jsme tomu říkaly... jsme závodily s klukama. Jenomže těch holek tam bylo hodně, ale vony byly tak hrozně pohodlný, že jsme to vždycky horko těžko dávaly dohromady a vždycky jsme pukly.

Z: (smích) Ale to jste byli aktivní, když jste se snažili dát dohromady skupinky.

B: No, no, to jsme museli právě sami, protože z toho Mohelna tam nás jako nebrali a taky se tam nikdo nehrnul...

Z: Hmm, hmm. A z které dědinky Vy tam jste? Protože kolem Mohelna to docela znám...

B: A znáte Dukovany?

Z: No, jasně.

B: Z Dukovan nejsou. Ale já su ze Lhánic.

Z: Aha, tak to nevím. Dukovany vím, Mohelno taky, ale Lhánice... to je někde poblíž?

B: Když se tam jede, tak se jede přes Senorady a teď dokonce i přes ty Lhánice. Sice jenom jako okrajově, ale nechal tam právě brácha, když dělal starostu čtyři roky, tak nechal udělat silnici z takové cesty jenom obyčejné. Takže teďka tam jezdí autobus.

Z: Jo, a tak v době Vašeho mládí to asi byla taková klidná dědinka, že asi hodně schovaná od všeho?

B: Nó, no tak...

Z: Kolik to mělo obyvatel, nevíte?

B: Co jsme teď byli na chalupě, já jsem tam byla dvacet let s manželem, než mně umřel. A tak jsem jim vedla takový ty záznamy, kdo se odstěhoval, kdo se přistěhoval a tak.

Z: Kroniku?

B: Jo. Takže jsem to vedla, takže jsem se vždycky jednou za tejdén do toho mrkla, tak sto pětadvacet nebo sto dvaadvacet i s těma... i s Brňákama.

Z: A tak Vy jste měla v dětství docela dost práce, jak říkáte, na tom hospodářství...

B: Jejdámáne. Vždyť jsme měli hus a kačen. A tomu já jsem musela všechno nachystat. Maminka ta se mnou nesmlouvala, když tak lítaly facky hnedka.

Z: Jo? To byly povinnosti...

B: To na venkově bejvalo. Tam se nesměl moc čék cukat.

Z: A kolik jste měla na starosti tady toho všeho zvířectva?

B: To jsme mejvali tak přes dvacet kačen, takovejch dvanáct třináct hus, no a ty tři koze. Potom maminka dělala na velkostatku za dědinou, za lesem, tak jeden rok dostala telátko. Krávu. No a tu jsem potom dostala na krk taky, takže tu jsem vodila na pastvu a ...málem jsem byla pod drnem.

Z: Jak to?

B: No ona byla hodná, ta tahle opica kraví, a chodila se mnou jako hezky, jo, vedla jsem ju na tom provaze. A my to tam máme, to je taková dědinka roztahaná. Jede se z dědiny a to je takovej pravej úhel se točí okolo posledního baráku, nebo vlastně prvního, nahoru. A tehdy nevím, jestli to byl nějakej pohřeb nebo něco, že přijel autobus a aby odvezl ty lidi

do toho Mohelna. To na každým pohřbu musí být objednaný všechno dopředu, jinak lidi by se na to vykašlali a nešli na nic. Tak vona se tak polekala, že skočila přeze mě, mě svalila do příkopu, do takovýho rygólu hlubokýho, a stála nade mnou, až ten autobus přešel. Ten zastavil, to se ví, že, když přešel. A říká: „Marjápanno, co tady děláš?“ Já povídám: „Vedu kravu na pastvu.“ Ja povídám: „Musíte s takovým randálem?“ Protože on zatroubil, jo eště před tím, to právě, že musel. Protože jsme akorát všichni šli s těma zvířatama na tu pastvu.

Z: Hmmm. Tak se polekali...

B: No kdyby byla bývala nějak blbě šlápla, tak bylo po mě.

Z: No tak to jste měla zážitky...

B: No takovejch bylo moře... (směje se)

Z: A vy jste měla jednoho bratra?

B: Jo, jo.

Z: Mám tady otázku, jestli Vás podporovala rodina ve vašich zájmech? Ale myslíte, že rodiče stíhali ještě něco jiného kromě toho hospodářství?

B: No tatínek byl včelař velkej a zahradník. On měl hrozně rád kytky... no já jsem to podědila po něm.

Z: A pracovala jste s ním na zahradě?

B: No, jo. Von mně vždycky dal, co nechtěl dělat. Vokopávat cestičky, vytahovat trávu z nich., že tam nesměla být na cestičce ani jedna trávička...

Z: No... tak to byl přísný... ale docela asi byli rodiče přísní, že...

B: Nó. Naši jo. Maminka byla generál, kdepak, té se nesmělo oponovat. Tatínek já jsem říkala, na mě v životě nevztáhl ruku. Až jednou, protože jsme měli dost velkou zahradu a plno rybízu. A dělávalo se rybízový víno. A to když stácel jednou, tak jsme se mu tam pletli vobá dvá s bráchem vokoło noh. A von to nemohl natáhnout. To je takovej šlauch dlouhej, myslím půl druhýho metru to bylo. A nešlo mu to, nešlo. Jsem říkala: „To není možný, tati.“ Když on byl muzikant, měl saxofon a klarinet, tak chodili na pohřby a na bály a tak hrát. Brácha se potom po něm potatil. A... co já sem to chtěla říct?

Z: S tím rybízem...s tou šťávou.

B: Jo. A von brácha ňák se mu tam přimotal pod ruku a von ten šlauch mu vypadl z ruky jak padl na zem, tak se zlomil. Bylo to zteřelý, starý. On to schytal za mě, protože já jsem dřív utekla. Jí jsem to napíchla hnedka pryč, jen to hvízdlo. Potom jsem nechtěla jít dom, protože jsem říkala: „Teď to schytám vod maminky.“ Takže vod tatínka já jsem nikdy nedostala lepanec. My jsme byli spolu takový dost velcí kamarádi, protože maminka: „Běžte mně nakopat brambory!“ No ale ty jsme na zahradě neměli, ty jsme měli za lesem kousek, ale já jsem s ním hrozně ráda chodila, protože von mně dycky vykládal. Jeli jsme za tu dědinu a dívali jsme se na západ Slunce. Říkal: „Víš, tam starej Klika má takovej hák a von to Sluníčko stáhne, aby se mohlo už jít spat, aby si lidi mohli vodpočinout.“ A tokový von mně vykládal pohádky kolem toho (směje se). Já jsem mu na všechno skočila. Takže jsem ho ráda poslouchala.

Z: (smějeme se spolu) Děti věří svým rodičům. A Vy jste se vyučila potom něčím?

B: Můj tatínek byl malíř – natěrač venkovskej. A protože dělal u lidí, měl bohužel jedno kolo, jeden kýbl, jeden žebřík a takhle on byl samostatnej mistr, jo. Tak pro, když jsem si dala žádost... jsem se zvrhla po tatínkovi s malováním... on maloval, i krajinkář byl.

Z: A Vy jste malovala si pro sebe nějaké obrázky?

B: (ohlíží se a ukazuje několik obrázků s květinami) Táhle ty jsou moje.

Z: Krásné obrázky. No to máte úplně jarní kytičku nad sebou pořád...

B: (směje se) Sice tatínek po mně vždycky ňákou facku tam našel, tak to opravil a ...

Z: A tak jste se tomu malování věnovala i nějak víc?

B: já jsem chtěla jít na malování, na keramiku. Na karlovarsko. No a tak jsme všichni dávali tam na národní výbor, tehdy byli komouši u vesla po válce. A že su dcera živnostníka, tak jsem nedostala doporučení a bylo po ptákách. Tak jsem se šla učit do Prostějova krejčovou, tam jsem měla těžkej úraz. Voni nás tahali po všech čertech, chodili jsme vokopávat řepu, protože to je řepnej kraj tam kolem Prostějova. A když jsme čekali na traktory s vlečkama, aby nás tam odvezli, protože to bylo dost daleko za Prostějovem, tak jsme si vyfasovali úplně nový motyky a byli jsme opřený o to topůrko. Jo, železo takhle dole, no a kluci, protože tam bylo hodně kluků na tu pánskou konfekci,

tak jak tam lítali vokolo a blbli. No copak ti nevydželi chvilku nikde, tak jeden mně to podkopl a mně to přesekl až ke kosti šlachu. Achilovku.

Z: Jé...

B: Tak jsem ukončila tohle, učení, protože jsem nemohla jim stačit se šlapáním na elektrickým stroji, že. Takže jsem byla dlouho doma, dali mně to do sádry a potom tatínek jel se mnou do Prostějova a říká: „To nemá cenu, já tě vezmu dom, radš se tem budeš učit šít sama, dyť tak blbá nejseš.“ A já už jsem si ušila šaty z takovejch rozpáranejch věcí a tak...

Z: Tak jste byla šikovná...

B: Tak jsem k tomu jako byla dost. No ráda jsem se taky fintila, že jo, jako děcko patnáctiletý.

Z: A když máte talent, že...

B: A tak mě vzal dom a já byla jsem doma, myslím, dva měsíce. A vedle sousekka pracovala tady v Brně u firmy Rolný, to byl prostějovskej podnikatel, naproti nádraží. Tak tam byla obrovská prodejna, potom tam z toho byly aerolinie, tak tam jsem začínala jako prodavačka.

Z: To vím, ty tam byly dlouho. Hmmm.

B: No a dostala jsem se potom, krucinál fagot, já si na tu ulici nikdy nevzpomenu, ačkoliv jsem na ní bydlela, vod Národního divadla na Náměstí Svobody, jak se jmenuje...

Z: Běhounská?

B: Ne... vod divadla...

Z: ...nevzpomenu si. Budeme spolu vzpomínat...(smějeme se)

B: Tak tam byl obchodní dům otevřenej novej a to byl právě toho Prostějova, tak jsem zakotvila tam. My jsme měli takovýho šéfa. A von si vybíral ty holky. Von tam měl samý pěkný ženský. A tam jsem měla v přízemí prodej šátků, modráků a takovejch pracovních oděvů. A vono se mu to tak líbilo, protože mně kšefty šly. Právě ta moje bývalá vedoucí proti tomu nádraží, mně říkala: Víš, musíš se k chlapům mět. Vem si metr, změř mu pas, on se bude natřepávat a každej koupí. A ono to bylo pravda.

Z: Takhle s figlem... (smích) Tak tam teď mají na jedné straně Vietnamci oblečení a na druhé je veliké knihkupectví.

B: Ó jaja, jó?

Z: No. Ale dost se to střídalo, ty obchody.

B: Já už se tam nedostala hromadu let...

Z: Takže Vy jste prodávala celý život.

B: No, já jsem prodávala. Potom jsem skončila na poště.

Z: A zvládla jste u toho kromě rodiny ještě nějaké jiné zájmy a koníčky?

B: To už na to nezbyl moc čas. Ale měla jsem dva pletací stroje, tak jsem pletla na kšeft.

Z: No vždyť to není koníček, ale přímo kůň...

B: No však teda. Zkazila jsem si úplně oči. Ty letěly samý černý svetry a červený svetry, já jsem to musela dělat vždycky až večer, až se všichni najedli a vyhnala jsem je z kuchyně, tak teprve jsem se tam mohla roztahnout já. To už jsem dělala teda na poště, no.

Z: A když vezmeme Vaši současnou situaci. Jak byste hodnotila kvalitu svého současného života?

B:.... Páni, nad tím jsem nikdy nepřemejšlela. No kdyby byl člověk zdravěj, tak bych nenadávala. Kdebe bele v peklo rebe, neptřebovale besme ani tebe. (smějeme se) Se u nás říkalo, protože tam se mluví trošičku takovým nářečím.

Z: To je hezké. A cítíte se nyní spíše spokojená nebo spíše nespokojená?

B: No říkám, kdyby člověk toho na krku neměl tolik, těch bolestí každodenních, tak... Já bych myslela, že je to tak... My jsme totiž měli pronajatou zahradu s mým mužem. U Antoníčka, jestli Vám to něco říká.

Z: Ne, neříká.

B: To je pod Lesnou, tam byly zahrady veliký a lidi to tam prodávali na jednotlivý kousky, tak jsme si tam tehdy taky koupili kousek. A byli jsme tam dva roky. A lidi, co mohli, ukradli. Takže potom jsem se naštvála a říkám: „To nemá vůbec cenu.“ Protože my jsme měli rádi zelí z těch velikejch kedluben. A tak jsem jich tam jeden rok měla tolik, že jsem si říkala, že mně to bude stačit na celou zimu. Přišli jsme tam v sobotu a bylo to všechno pryč.

Z: Tak to je opravdu k vzteku...

B: Tam byli lidi takový nenechaví.

Z: A jak dlouho jste bez manžela?

B: Jak dlouho? Vono to hrozně utíká... On zemřel ve druhým roce. Čili třináct let.

Z: A teď žijete tady s dcerou, že? Dcera žije o patro výš nad Vámi?

B: Jo, jo.

Z: A ona k Vám chodí každý den?

B: No ona musí ráno mně donést mytí. Protože já se nedostanu s tím vozejkem do koupelny. Takže se musím mejt u postele. A večer mně zase pomůže zabalit se, protože já trpím na inkontinenci, na únik moče, tak mě musí do toho nakširovat.

Z: A samy to zvládáte spolu? Nebo chodí ještě nějaká pečovatelka?

B: Ne, ne, ne, ne, ne. Samy. Jenom Renatka na ty převazy, protože to já, jak mám zlomenou tu kyčel, ta se nevhnu.

Z: S těma nohama taky máte už léta problém že?

B: No to už dřív jsem měla takový škaredý, tak mě teprve paní doktorka doporučila, abych se s tím neotravovala a raději někdo chodil za mnou to převazovat.

Z: A když jste doma celý den, co děláte? Čím se zabavíte?

B: Já hrozně ráda čtu a dělala jsem ruční práce, ráda jsem háčkovala a pletla. Jenomže teďka jak jsem začala s těma očima marodit, tak jsem na to špatně viděla. Kamarádka mně donesla takovou rozdělanou vestu černobílou, že to chtěla udělat sestře, a že jí vynadala za to. Tak že mně to donesla, ať něco udělám vnučce z toho. No udělala jsem, že jsem to našpendlila a protáhla stehovačkou. A je to tam tak... Ale do té vlny šedé, jak je tam položená, jsem se už nepodívala čtrnáct dní. Kubíkovi malýmu, protože já už mám tři pravnoučata, a tak jsem říkala: Já z toho upletu klukovi takovej jako kabátek do školky. No tak jsem začala se žádama a de mně to mizerně. Potom mě ten šedej zákal začal tak votravovat, tak jsem toho musela nechat.

Z: No a snažíte se trochu cvičit?

B: No tak cvičit. Když jsem byla na té elděence, tak tam byla za nama každéj den. No a vony baby na mě buďto řekly, že cvičím, anebo necvičím. Žalovaly hnedka. Tak jsem musela sekat latinu. A když jsem přišla dom, tak jsem to zkoušela s chodítkem, protože mám chodítka. No tak šlo to bídňě teda. Bídňě. A holka, protože přichází dom kolem páté hodiny až z práce. Tak já se potom začala bát sama, protože jsem dvakrát spadla. Jednou na záchodě a jednou ve špajzu jsem se zaklínila, takže jsem musela jí volat telefonicky, aby mě přišla zvednout. Protože jsem nebyla stavu...jezdila jsem zadkem po celým bytě, abych se nějak mohla dostat k něčemu, u čeho bych mohla vstat. A nešlo to. Protože ta kyčel mě otravuje hrozně.

Z: Já tady mám pár otázek na Sokol, nebo když třeba někdo cvičil v nějakém sportovním klubu. Ale i když jste bývali spíš neorganizovaní, na co ráda s tou skupinkou dětí z mládí ráda vzpomínáte?

B: No... ono nám dělalo malou radost, ale přece z toho byla radost, když ty děcka jsme tam mohly trošku jako pozdržet, aby se jim to tam líbilo, abychom těm maminám nebo babičkám, protože hlídaly většinou babičky. A když byly žně nebo brambory se vybíraly, tak to muselo jít všechno do pole. Tak nám to s radostí nastrkaly ty děcka malý.

Z: No a je naopak něco, na co nevzpomínáte ráda? Co pro Vás bylo stresující nebo náročné?

B: Nesměla jsem lezt po stromech, protože jsem trpěla na... Jak se tomu říká? Fobii, nebo co.

Z: Akrofobii.

B: Potom, když jsem přišla do Brna, tak sme dostali svobodárny nad tím obchodem. A to bylo v pátým nebo šestým patře.

Z: No tak tam byl výhled. A výška...

B: No, no... A to jsem nesměla jít k zábradlí, že. Tak jsem říkala...

Z: To je jak naschvál, že? Někdo by chtěl výhled a Vám to zrovna nedělá dobře.

B: A když jsem byla na té elděence, tak tam, když nás přišly sestřičky umejvat, koupat teda, koupat, tak na mě si přivezly, protože jsem nechodila, takovou rozkládací vanu.

Z: Hmm...

B: A já jsem na to nechtěla vlézt. Tak na mě zavolaly primářku. A ta přišla a říká: „Nechte ji být, to je fobie.“ A říká: „Kde jste to ulovila?“ Tak jsem jí to říkala a vona na to, že žádný takový. Sedačku a teprve tam mě předělaly do toho, do té vany. Jinak jsem se úplně začala třást a mlátilo to se mnou.

Z: On ten zvedák je dost nepříjemný. Ono se to nezdá, ale pro někoho je to nepříjemný pocit.

B: No je.

Z: Paní B., a teď chodíte trošku doma?

B: Já se bojím. Chodítka sice mám, ale hned se mi začnou třást nohy. Takže mám obavu, abych zase sebou nesekla, tak to mám zase strach, abych nedostala od holky nadaný.

Z: A takže máte všechno tak naskládané kolem sebe, abyste to tak vydržela během den?

B: No.

Z: A tady ten záchůdek.

B: Takhle já se na něj přesunu, to zatím jako jde.

Z: A pustíte si televizi nebo rádio.

B: Jo jo. Já špatně spím, tak včera jsem usnula, bylo tři čtvrtě na dvanáct. Zalezla jsem do postele, bylo čtvrt na deset, co mě ty nohy dělaly.

Z: Bolí to hodně? Ty rány?

B: Ty rány ani ne, ale ta blbá noha. Tady, kde jako vedou ty žíly, tak mně tam začnou takový bolesti A von nikdo nevěděl si s tím rady v té eldéence. Oni se na mě dívali jak na blázna. A to začne tak, jak kdyby zajel rozpáleným železem do toho a teď to trhal. Tak dneska mně to trvalo hodně dlouho. Potom jsem přece jenom usnula, tak jenom aby. O půl čtvrté jsem byla vzhůru. Tak si pouštívám ten tranzistorák takovej starej. Tak si ho pouštím a poslouchám. Sedím na posteli, zabalená do deky a do svetru a tak.

Z: Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

B: Pozitivně ne. Protože než se mně ta noha zahojí, tak potom teprve můžu jít na tu ortopedii, jestli mě vezmou na operaci. Protože oni mě nechtěli operovat kvůli tomu,

že teda mám tu nohu otevřenou a že to by nešlo. Že většinou se to, ten hnis a to dostane tak jako do toho těla, aji když se s tou nohou nic nedělá.

Z: Je to otevřená rána a nese to s sebou obrovské riziko infekce.

B: No, že když se nepovede, tak by se to muselo sekát a říká: „No to teda byste zkusila!“, doktor mně říká. Jak to zahojíte, tak přijďte. Jenomže mně zlobily obě dvě nohy. Od půli lýtek dolů jsem neměla kůži.

Z: No vždyt to si pamatuju. Vy jste měla strašné rány. A ta pravá už je úplně zahojená?

B: Ta byla prvně. A tady ta levá, no tak tam mám takovou ranu. Takovou (ukazuje velikost dlaně). Kolem kotníku. Tam to mám právě takový škaredý.

Z: Tak to už je mnohem lepší, než to bývalo.

B: No tak je, jenomže ono to de hrozně pomalu. No to je taková práce s tím. Tak se chystám zase na tu eldéenku znova.

Z: A kdybyste měla říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

B: Co já vim. Nevím. Tři. Je to mizerný.

Z: No a kromě takových nemocničních vyhlídek, máte nějaké plány a přání do budoucna? Co by Vás potěšilo, kdyby Vám vyšlo?

B: Já tady v baráku mám jedno pravnouče a ... ten se nák ode mě teďka distancuje. Nechce za mnou jít.

Z: Jak to?

B: Já nevím. Protože já když jsem spadla, s tou zlomenou kyčlí, tak jsem si vyrazila zuby. Takže nemám zuby žádný. A vono kolikrát, když já na to zapomenu, začnu, jak kdyby mně jazyk začal jezdit po těch bejvalejch zubech. A von není hezkej pohled na nás, na takový babizny.

Z: (spolu se smějeme) Tak třeba, až bude trošku starší...

B: Jak kdyby se mě začal bát. No tak ono je mu pět let.

Z: Ale víte co. Ono někdy jsou děti takové odtažité a oni třeba mají jenom respekt. Tak třeba až ještě pobere trošku rozumu, za nějaký rok, dva...takto bude lepší.

B: No uvidím.

Z: A ty další pravnoučátka máte jak velké?

B: Ti kluci jsou spolu v jednom roce.

Z: Dvojčata?

B: Nee. Von vnuk má holku a kluka. Kluk je stejně starej jako náš Jenda. A potom je Agátka. Tak je o dva roky mladší. Tak ji vzali do školky, tady na Vackové máme školku nahoře nad nama, tak jsou tam všichni tři.

Z: Tak Vy máte dceru. A k dceři jste měla ještě někoho?

B: Dívejte. Tam jsou ti dva (ukazuje zarámované fotky dětí). Já si, když je mně ouvej, tak si s nima vykládám.

Z: To se nedivím, když je máte tak pěkně kolem sebe (smích). A Mikinku (jezevčici) u toho postavenou, ta je taky pořád s Vámi, že?

B: No, no, no. Té si stěžuju zase.

Z: Ta všechno trpělivě vyslechne...

B: Právě. (opět smích) No a syn za mnou jezdí. Vy víte, že mám syna kněze, že jo?

Z: Vím, ano. A myslím, že sestřička Renata mi vykládala, že je moc fajn.

B: No to je dvojka. Oni do sebe šijou. A kluk si nenechá nic líbit.

Z: A Renata taky ne.

B: No a Renča taky ne, tak to je dycky sranda. (směje se)

Z: Ale je hezký, když jsou schopni si to všechno říct...(paní B. ukazuje fotky) No ale on je fešák.

B: No on má dva metry šest centimetrů, on je čím dál větší.

Z: Tak to je důstojný pán už jenom tou výškou. Kolik má roků?

B: Jednapadesát teď bude mít.

Z: A kde teď působí?

B: V Praze.

Z: A jezdívá za Vámi pravidelně?

B: No teď jezdí, právě tady jsou ty řády sester, tak jezdí jim tam přednášet, co potřebují. Jenomže teďka tři tejdny marodil, dostal ňákou virózu a nebyl stavu se z toho dostat. Tak jsem mu včera volala a vynadala jsem mu. Říkám: „Kluku jeden pitomej, taky se nemůžeš ozvat. Dyt' já ani nevím co s tebou je.“

Z: No tak rodinu máte rozsáhlou... Paní B., a co je Vaše největší radost teď? Rodina?

B: Hrozně jsem se na ně vždycky těšila. Ale teď je mně někdy do breku.

Z: Jak to?

B: Když přijdou, tak oni se rvou jenom. Fackujou.

Z: Ale tak jsou to děcka. Oni z toho vyrostou.

B: Hmm, no jo.

Z: Paní B., tak já už víc toho na Vás nebudu mít. Děkuju za Vaše vzpomínání.

B: To jsem Vám vypovídala kdeco.

Z: No to je dobře, to děkuji. A myslíte, že je to všechno, co jste chtěla říct, nebo ještě zavzpomínáte.

B: Tak ono je těch vzpomínek hrozně moc. Tím spíš, když jsem chodila do školy. Tam silnice žádná nevedla, jenom mezi polama ta cesta, než to ten můj brácha potom tam zpískal. A v zimě nás... tam bejvalo tolik sněhu, že nás museli vozit sedláci na saních.

Z: Na saních Je. Tak to jste měli romantické cesty. To už si dneska děcka vůbec neumí představit.

B: No, ale když jsme šli dom, tak to jsme přišli hodinu vopozděně, protože jsme... tam tekla zrovna z toho Mohelna potok přes celý ty pola až k nám. A tak jsme zkoušeli, jak je hluboko. Led a tak. Tak se skákalo a přišli jsme mokří do pasu.

Z: Bylo hluboko...

B: No, no, no. Potom byl řezuňk. (smějeme se obě)

Z: Tak děkuju za to Vaše vzpomínání. To je fajn.

B: Ale stejně jsem Vám k tomu moc neřekla, k tomu cvičení a tak. To jsme bývali z těch malejších vesnic, že jsme byli nejlepší. Že jsme se přece jenom tak dávali do kupy a řezali ten míč.

Z: Jasně. Ale víte co, ono to na hodně místech nebývalo nějak organizované. Tak jak je to teď zvykem, že všechno musí být pod nějakým klubem, nebo nějak vedené. Naopak si myslím, že je strašně fajn slyšet, jak to šlo jinak. Není potřeba mít všechno pořád pod organizací... Byly možnosti jiné, žilo se jinak. Že jo?

B: Ale tak holky, ty spolužačka z toho Mohelna, ty chodily do Sokola. S jednou, co jsem seděla jeden rok, tak jedna mně vždycky vykládala, co tam dělají. Anebo nedělají. A nebo co smí dělat a co nesmí. Že jednou přišla samá modřina, že se tak porvaly holky mezi sebou... (smích)

P 3: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM Č.

Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?

Č: Byl od takové páté šesté třídy kladný. Byl jsem inspirován svými rodiči, abych se začal věnovat plavání, protože na ty kolektivní sporty, fotbal a tak dále, jsem moc vlohy neměl. Nebyl jsem dostatečně pohyblivej, takže mně vyhovovalo to plaván i z toho důvodu, že to byl individuální sport. Takže jsem se začal na vlastním písečku tak nějak propracovávat, kromě závodění. Myslím, že jsem začínal, nevím, jestli ty lázně vůbec ještě existují, tady někde jak je Marxova bývalá.

Z: To je na Rašínové?

Č: Ne ne. Jak je tady Francouzská, tak je odbočka dolů. Tak tam, tam bylo i kino a vedle bylo takový probouraný, to bylo asi od války ještě vybombardovaný, takovej dům. Tam byla taková panenská půda a v těch rozvalinách byly lázně v délce pět krát patnáct nebo deset metrů. Tak tam jsem začínal. Potom se přešlo do takzvaných Ústředních lázní na ulici Devátýho května tehdejších. Nevím, jak se to dneska jmenuje. To je ta spojnice Moravského náměstí s náměstím Svobody. Když jdete zezhora dolů, tak je to nalevo rožák a jsou to takzvaný Ústřední lázně, ale ani to nebyla pětadvacítka. A první pětadvacítka v novodobé historii, nevím, jestli nějaká jiná byla, byly takzvané Šarlotinky naproti Úrazové nemocnici. A ty jsou do dneška. Tak to byl regulérní závodní bazén, jo. Tak já jsem postupně procházel všemi těmi třemi příležitostmi na to plavání. Nevyšvihl jsem se nijak rychle. Spíš to šlo velice...velice pomalu. A vzhledem k tomu, že jsou víceméně čtyři ty základní plavecký styly: motýlek, znak, prsa, kraul, tak mojí hlavní disciplinou byl ten znak. No a tím jsem si asi zadělal na všechny další zdravotní problémy, který se pochopitelně projeví až v tom seniorském věku. Začal jsem pomaličku závodit tam v těch Šarlotinkách, pak se vyjíždělo i ven, do jiných těch lokalit. Prvně se jezdilo do Zlína, tam byla myslím už v té době padesátka krytá. Takže tak. Hodně se jezdilo do Piešťan na Slovensko. Prostě po celé republice. A tady tu dráhu jsem ukončil, když bylo slavnostní otevření toho nového, tehdy nového, koupaliště v Praze. A já si teď nemůžu vzpomenout, kde to bylo. Jo, to bylo myslím v osmašedesátým nebo sedmašedesátým roce. Já pak jsem v té závěrečné fázi toho závodění...

Z: A to vám bylo kolik let?

Č: To mě bylo tak čtyřicet. Já su čtyry a čtyřicátý ročník. Čili a já jsem si k tomu znaku přibral motýlka, což byl teda zase úplně opačnej pohyb, jo... a mojí specialitou v tom motýlku byla dvoustovka. Čili nejdelší ta trať, která v té motýlkářské branži prostě byla. No a myslím si, že tou konfrontací toho pohybu dozadu a pohybu dopředu, jsem si pěkně zadělal na všechny ty problémy, který nějak vyvstaly, protože se mně velice uvolnily ramena. Já jsem byl schopen si dávat nohy za hlavu či takovýdle věci. A na té volnosti těch ramen a těch kloubů jsem si zakládal, až se mi to vymstilo do luxace, jo. A měl jsem luxaci obou ramen a hlavně potom na levé části těla. A muselo se to operovat. Už to bylo tak kritický. Čili to je opravdu sportem ku zdraví... Já jsem se dostal do první ligy v tom plavání a tak dále. Třeba ve štafetě jsem teda zpravidla, to byly polohový štafety, když se začínalo z vody. Čili začínalo se znakem, já jsem teda tu štafetu zahajoval, že jo. Takže my jsme drželi i nějaký český rekordy. Vlastně československý. Nemyslím si, že to bylo mojí zásluhou, já jsem naopak byl rád, že ti kořeni, co plavali po mě, ti tři, že to dotáhli za mě.

Z: Jestli se ale nepodceňujete... A vy jste to měl všechno pod jednou organizací, nebo jste vystřídal různé tělovýchovné jednoty?

Č: To chci... to chci právě říct. Na těch ligách, to byla první liga, jo, v té se třeba z celé republiky shromáždili ti závodníci. Tak já jsem začínal v Rudé Hvězdě. Ta Rudá Hvězda se potom přejmenovala na VAAZ. Vojenská akademie Antonína Zápotockého. A tam byly nejrůznější ty kluby, ale že by tam někde figuroval ten Sokol za nějaký město, absolutně vyloučeno. Čili já jsem se Sokolem, co se týče toho sportování, do styku absolutně nepřišel. A myslím, že to tehdy ani nebylo možný. Já jsem neslyšel, že by někde při nějakých závodech někdo reprezentoval Sokol. To si myslím, že to možný nebylo.

Z: Ono ani nebyli na plavání zaměřeni... To byl tělocvik na suchu...zaměřovali se na prostná, gymnastiku, atletiku. A myslím, že po osmačtyřicátém byli hodně potlačeni a nefungovali. Nebo velice omezeně.

Č: No skončil jsem jako VAAZ a ten styk s tím Sokolem, kdy se mně to ten zdravotní stav, a to už mně bylo po čtyřicítce, se to začalo tak nějak zhoršovat, tak jsem začal chodit v Králově Poli do posilovny. To jeden můj známej to nějak zařídil a tam na té Srbské v Králově Poli je barák. A celá ta budova myslím patří Sokolu I. A tam nahoře ve čtvrtým

patře byla prostě posilovna. No a my jsme s kámošem chodili dopoledne, no a dostali jsme to i z hlediska toho pokročilejšího věku, že to tam máme vést. Ona ta posilovna a to patřilo Sokolu.

Z: Ale vy jste nebyli členy, že?

Č: My jsme nebyli členy, ale vím, že tam chodily ty babky do té velké tělocvičny a cvičily tam. A že tam Sokol měl klubovnu, jo a tak. No... ono se to pak přesunulo i přes ten osmdesátý devátý rok, jo ale... situace myslím byla naprosto stejná. No a ten Sokol... ti žijou jen z nějaké chiméry. Navíc teďka jsou rozhádaný, hádají se o deset miliard, jo a já žádnéj velkej rozdíl nevidím. Já jsem cvičil aji v Praze na spartakiádě, tak žádnéj velkej rozdíl mezi sokolským cvičením a těma spartakiádama nevidím. Nevidím a spíš vzhledem k tomu, že ten Sokol je teď doménou těch starších lidí, kteří ten nadhled nemají, tak si myslím, že ten Sokol jako takový dlouhýho trvání mít nebude a zemře, zhyne na úbytě. Na svých chamtivých cílech. Možná moje vize je taková skeptická, ale kdo chce kam, pomůžeme mu tam...

Z: Jsem ráda, že slyším názory ze všech stran. Toho si cením... Ale zpátky k Vám a ke sportu. Myslíte, že Vaše sportování v mládí, respektive členství ve sportovním klubu ovlivnilo Váš další přístup k životu?

Č: Já si myslím, že to plavání je takový uvolňující. A já jsem potom navíc v té vrcholové fázi musel trénovat dvakrát denně. Jo, čili to se chodilo na šestou hodinu ranní tady do těch Šarlotinek, jo a potom odpoledne od čtyř od pěti hodin, podle toho jak to vyšlo zas do Šarlotinek. Čili ono to bylo dost našlapaný. A to byl takovej základ toho mýho pohybování, sportování, no a bohužel tak v té posilovně, to jsem chodil asi deset patnáct roků, tak potom ten můj kolega, se kterým jsem chodil, tak vzhledem k zaměstnání nemohl. Jo, a protože já jsem na tom byl tak, že jsem tam musel dojet autem, jo, a to byl on ten řidič, no tak to postupně teda skomíralo, až to umřelo. Bohužel, teda já si myslím, že kdybych do té posilovny chodil od dnešních dnů, takže jsem neskončil takhle.

Z: Myslíte?

Č: To nemyslím. Já jsem o tom přesvědčeněj!..... Jo, tak to je, bohužel, tady toto...

Z: Měl jste v mládí nějaké jiné zájmy a koníčky?

Č: Já jsem byl na to plavání. To mě bavilo a šlo mi to.

Z: Podporovala Vás rodina ve vašich zájmech?

Č: To rozhodně. Byli rádi, že se pohybuju, takže tak. Ono se nic platit nemuselo tehdy, jo. Ono nic není jenom bílý a černý, ono ta škála toho, jak to může vypadat, tak to... to je široký. Ale leckteří lidi dneska to chtějí vidět jenom tak, jak to sami prezentují a neodpovídá to pravdě.

Z: Hmm, hmm. Ale zpět k Vám. Byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice během dalšího života (např. v zaměstnání, v soukromém životě)?

Č: Já jsem si to ani neuvědomoval. Jo, až potom začal jsem chodit s hůlkou, a tak, a byla tady ta příležitost chodit do té posilovny, tak jsem to uvítal.

Z: A s hůlkou jste chodil od kolika let?

Č: Já myslím, že tak zhruba od roku devatenáct set pětadesát, čtyři a osmdesát. Já jsem ročník čtyřicet čtyři, takže zhruba tak těsně kolem té čtyřicítky.

Z: Relativně brzy, že?

Č: No je to relativně brzo, ale třeba v té posilovně jsem tu hůlku odložil, že... a do toho čtvrtého patra jsem se vystráchal s ní, jo...

Z: Snažil jste se.

Č: Jo. Já jsem teda měl operovanou páteř v polovině devadesátých let. Mám tam v ní dva šrouby, to je krční páteř, jo.

Z: A to jste měl po nějakém úraze, nebo to bylo spíše spojené už s tou Vaší nemocí?

Č: To byly nějaký degenerativní změny. Žádný úraz to nebyl, že by to šlo nějak náhle, to absolutně ne. Spíš to šlo velice pozvolně.

Z: Jasně. A jak byste hodnotila kvalitu svého současného života?

Č: Já se snažím ji nehodnotit a brát to prostě tak, jak to je. Protože bych z toho musel zbláznit. No ale myslím si, že vždycky ještě může nastat horší situace a je takový to, že mě jako drží nad tou vodou. Já jsem dlouhou dobu působil jako novinář a snažím se to nějakým způsobem držet i teď. Čili jezdí se na nějaký představení i do Vídně. I tady Brno, že, kde je potřeba. Je to čím dál tím těžší, to jí vím, proto my tady teďka na tomto vozíku, pokud to je nějaký to kulturní zařízení blízko, tak jezdíme na vozečku tam. No když Vídeň

a mimo Brno, tak to je jasný, že musím osádku vozu poskládat tak, aby mně pomohli do toho auta. Takže tak.

Z: Tak komplikované to je, ale Vy teda bojujete o sto šest. To je dobře... A nyní cítíte se spíše spokojený nebo spíše nespokojený?

Č: No tak tady po té páteční situaci. Tak to nemůžu jako... to by bylo i cynický. (pozn.: Panu Č. v pátek, tj. tři dny před rozhovorem zemřela manželka. Přesto si přál rozhovor uskutečnit). Neříkám, že je to všechno oukej, ale...nějak to tak jde.

Z: Omlouvám se, ale pokud by se Vás dotkla příští otázka, pomiňte ji prosím. Jaké máte nyní zájmy a koníčky?

Č: To už nezbývá čas, když už nějaký čas zůstane, tak já si vytipuju nějakou tu akci a zorganizuju, abych se tam dostal.

Z: A akce jsou to jaké? Divadla, koncerty?

Č: Divadla, koncerty. No i různý jiný kulturní akce, ale divadlo a hudba, to je priorita.

Z: A novinářina byla Vaše celoživotní práce? Nebo ještě jste dělal něco jiného?

Č: Po maturitě jsem se hlásil na filozofickou fakultu, na němčinu a angličtinu. A ačkoliv to zní jako klišé, jo, ale vzhledem k tomu, že jsem nepocházel z dělnické rodiny, můj otec byl právník, tak mně bylo doporučeno, abych se šel takzvaně sžívat s dělnickou třídou. Tak já jsem nastoupil do Chirany, kde byla zaměstnána máti moje. Ta to tam ňák domluvila, no a já jsem tam nastoupil do té dílny... zámečnické. No a za ten rok, vzhledem k tomu, že jsem měl maturitu, jsem se vyučil zámečníkem. Já mám výuční list strojního zámečníka, ale jako těch zmetků, co jsem udělal, to bylo požehnaně. Tak po roce jsem s tím sekl...

Z: Tak úplně jste se nesžil... s třídou dělnickou...(smích)

Č: To jsem se nesžil, ale už jsem se na tu filozofickou fakultu nehlásil, jsem to nechtěl riskovat. A musel bych jít na dva roky na vojnu, tak cesta nejmenšího odporu bylo Vysoké učení technické, fakulta elektro. Takže já jsem nastoupil v začátku šedesátých let na elektro fakultu. A tam teda...to byl boj hroznej, jo, protože já jsem neuměl, tehdy byly ještě takový ty pojistky jiný, drátek,... Já jsem neuměl ani vyměnit pojistku a kdyby nebyly vynalezený do této chvíle nějaký jiný, tak bych to neuměl ani teď. Bez ohledu na gramlavý ruce, jo. Takže já jsem aji přerušil na jeden rok to studium, jo. Ukončil jsem ji

v roce šedesát devět, ty první státnice jsem neudělal, no a napodruhý to šlo, ale tak nějak v duchu jsem cítil, že nesmím nikde říkat, že su inženýr, že...

Z: Nebyl to Váš obor...

Č: Ne, ale v poslední fázi, to už byla ta diplomka technická, tak to jsem ještě neměl ukončenou tu školu technickou a nastoupil jsem na filozofickou fakultu do prvního semestru na hudbu a divadlo.

Z: Takže si Vás to stejně nakonec zlákal...

Č: Jo, takže to nakonec takhle vyšlo. To bylo takový to období nejistý a sice po šedesátým osmým roku, ale nešlo to všechno tak utáhnout naráz, jako si některý představovali. Já jsem se asi dostal do úplně poslední skulinky, kdy se dalo realizovat. Takže to je tak to moje kurikulum víté.

Z: Tu filozofickou fakultu jste potom dokončil?

Č: Ano. Já jsem to absolvoval...hmm, to byla pohoda. Muzikologie a teatrologie. K tomu se nějak dělaly ty jazyky...takže tak.

Z: Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité?

Č: No to je pro mě veledůležitý. Já si nedovedu představit, že bych totálně ztuhl, jo. Nemůžu si dovolit, no a je to i z té fyzický stránky nepředstavitelný, že bych celý den ležel.

Z: Jasně. Činí Vám nyní fyzický pohyb obtíže? Můžete popsat Váš aktuální fyzický stav?

Č: No, já jsem se nevzdal ještě té vize, že se postavím. Pro mě alfa a omega celého tohoto snažení je, abych se postavoval, i třeba u toho ribstolu, já tam mám ribstol v tom svém skladišti, jenomže já bych potřeboval nějakýho bodyguarda, nějakýho kulturistu, kterej by mě postavoval. Narážím tady na to, že nemůžu vytipovat nějakýho člověka, kterej by se mně věnoval a metodicky to postavování u toho ribstolu se mnou trénoval. Já mám dva pobyty v Hrabyni za sebou a jeden pobyt v Luži,jo, tak tam vždycky je ten polohovací stůl, co vypadá jako to žehlící prkno, no a potom je stojan, kde stojíte na vlastních nohou a máte zezadu jištění tím prknem. Pak je ten Lokomad, Eriko a takový. Čili tím vším já jsem si prošel a to jsem si liboval. No tak to tady nemůžu...

Z: To doma nejde.

Č: Tak cítím, že to tělo je ztuhlý, ale nemůžu nic dělat...

Z: A kdybyste měl říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

Č.: To je těžký. Čtyři, protože věřím, že se to zlepší.

Z: A výhledově máte nějaký rehabilitační pobyt domluvený?

Č: Říkali mně, že by mně vzali zas do té Hrabyně. Já jsem si myslel, že bych tam nastoupil nějak v březnu, dubnu, dokud není nějaký ten hic venku. Ale teďka po tom úmrtí já musím vyřešit pobyt syna. Musím syna zaopatřit, musím ho přestěhovat sem, protože on žil s máti v Králově Poli, tak tady najít ta prostory a tak, že. Nevím, jestli ten pobyt neposunu, ale asi jo.

Z: To jsou těžké věci na rozhodování. Uvidíte, jak co bude, že? Ještě když se vrátíte ke sportu. Na co z Vašeho členství ve sportovním klubu vzpomínáte rád?

Č: No tak na ty plavecký závody, když se vyhrávalo. No, a když jsem to pohnojil...

Z: ...tak mi zodpovídáte další otázku. A to na co nevzpomínáte rád ve spojitosti se sportem?

Č: No to jsou ty neúspěchy. Nevzpomínám rád, že jsem tu posilovnu na té Srbské přerušil.

Z: Pro Sokoly je otázka, zda byste dokázal si vzpomenout na pro Vás důležité sokolské myšlenky? Co Vy? Jsou nějaké myšlenky, vize, které se pojí se sportem a které jsou pro Vás důležité?

Č: Teď nevím co přesně. Zkuste mi dát nějaký příklad...

Z: Třeba, že Sokoli měli v hodinách kromě cvičení také jako důležitou součást zpěv, rozvíjení Češství, vlastenectví...

Č: Tak to vysloveně nesnáším. A jestli si to Sokoli tady toto myslí, tak to je nějak myšlení devatenáctýho století a s moderním způsobem žití to už dneska nemá nic společného. A je to víceméně odpudivý. A vlastenectví, že by se dneska nějak prezentovat, tak není na co být hrdej.

Z: Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

Č: To se může třeba padesátkrát za běžný den změnit. Nedokážu říct. Ale ani na jednom, ani na druhém pólu nestojím nějakým způsobem definitivně.

Z: Neřešíte to...

Č: Pochopitelně ty pocity jsou úplně diametrálně rozdílný.

Z: Jaké máte plány a přání do budoucna?

Č: Já bych byl rád, kdyby to zůstalo aspoň v té mé novinářské, mediální činnosti tak, jak je to teď. A pochopitelně ta vize... ono to souvisí s tím, že bych se teda rád postavil a aspoň s tím chodítkem tady nějak hrkotal. Takže to je vize. Nedokážu si sebe představit v nějakým ústavu, co bych tam dělal celej den a... Taková představa je. I ta negativní. Jo, ale zase na druhé straně je představa ta, že stojím.

Z: Takže i tak, i tak...

Č: Jak říkám. Během čtyřadvaceti hodin se to může stokrát změnit a přiblíží se to jak k tomu pozitivnímu, tak k negativnímu pólu.

Z: To byla poslední otázka ohledně Vašeho sportovního mládí. Myslíte si, že by bylo něco, co byste chtěl doplnit, co byste rád, abych se Vás zeptala...

Č: Mě nic nenapadá. Já si myslím, že jsem kecal hodně, jsem si připadal jako Cicero na Zelným trhu.

Z: (smějeme se spolu) Tak v tom případě děkuji za rozhovor.

P 4: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ D.**Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?**

D: Velice kladný, protože musím říct, že jsem dělala snad všechny sporty, který existovaly. To znamená, že jsem veslovala, volejbal hrála, košíkovou hrála. Dokonce za První Brněnskou. Až jsem tam dostala loktem do oka a zničili mně jako oko, takže jsem toho basketbalu nechala. Jinak opravdu...tancování, společenský tanec. Myslím, že toho bylo jako dost. A hlavně pořád jsme chodili celá rodina. Tatínek, maminka, sestra vždycky jsme nachodili spoustu kilometrů po horách a po procházkách.

Z: Byl jste členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace? Vy jste to zmínila, ale můžete to prosím upřesnit?

D: No tak co vím, tak tu První Brněnskou. To byl jejich oddíl, ten veslařský.

Z: A tušíte zhruba roky? Jestli na střední škole nebo dřív?

D: Na základní škole jsme chodili pořád bruslit a v létě plavat a hrát volejbal. Na střední potom jsem hrála ten basket a tancovala a .... to veslování, to bylo taky na střední.

Z: Hmm, tak jste dobrá. To je hezké...

D: No to tak bylo. Tatínek náš byl velký sportovec, mamka celkem taky, takže se to u nás tak nějak u nás nosilo.

Z: Jasně. A na vysoké škole jste taky sportovala?

D: Jó na vysoké škole.....(smích). Já se směju, řeknu Vám proč. Já jsem dělala uměleckou gymnastiku. My jsme tam měli jako fantastickou asistentku, takže ta mě do toho naverbovala. Ale já jsem potom odjela, dělala jsem jeden rok v cizině a tam jsem ztloustla pět a dvacet kilo.

Z: Jak to?

D: Tam jsem neměla pohyb a tak...(směje se). Takže když jsem se vrátila, tak mi volala a říkala no, že už seš tady a že už Tě potřebuju...A já říkám: „No já leda tak do nějakých otylek.“

Z: To byl skok velký...

D: Hrozný to bylo... Ale musím říct, že jsem ta zase dala dolů. Jo ale bylo to strašný.

Z: Pět a dvacet kilo je hodně.

D: No dvakrát v životě jsem tak přibrala. Ted'ka před pěti lety jsem měla o třicet kilo míň, než mám teď. No a tehdy... No teď už to dolů nejde. To ty kortikoidy.

Z: Ted' to v souvislosti se všemi nemocemi...

D: Kvůli těm kortikoidům mám odvápněnou páteř a zničený srdce. A plíce jsou taky pryč z toho astmatu, takže... A ty otoky. Když člověk bere kortikoidy, tak je furt oteklý.

Z: A Vy je máte jak dlouho nasazené?

D: Čtyřicet let. Řekli mně, že můžu vydržet pětadvacet a vidíte, kolik nadsluhuju!?

Z: To je dobře...

D: Ale teda teď už su troska.

Z: Ted' tady mám dvě otázky na Sokol, tak to nebudete odpovídat. (Vzpomenete si, v kterém roce jste se stal členem Sokola? Pamatujete si, jak dlouho jste byl členem Sokola?) Ale myslíte, že sport v mládí ovlivnil Váš další přístup k životu?

D: Tak mělo. Já musím říct, že tak ještě asi do těch šedesáti let jsem každý den cvičila jako doma. Normálně doma jsem tak půl hodiny cvičila. Takže v kondici jsem pořád jako byla v dobré. No a potom mně začlo s tou páteří, já začala mít strach. Jak se zohnu, tak mně jednou praskl obratel a už jsem měla strach ty moje cviky dělat. Tak jsem potom přestala... Čtyři obratle už jsem měla zlomený.

Z: Jdeme ještě do mládí. Měla jste v mládí nějaké jiné zájmy a koníčky?

D: Tak hodně jsem chodila do kina (smích), to se směju protože to bylo ve dvě hodiny, ve čtyři, v šest a v osm.

Z: A to jste procházela všechny?

D: jo. To jsem kolikrát zvládla všechny...(obě se smějí) V sobotu a v neděli to bylo vždycky takhle.

Z: A šla jste na cokoliv nebo jste měla oblíbené filmy?

D: Ne, co bylo. Šlo se prostě na dobrý film nebo tak.

Z: A s kým? S kamarádkou nebo s rodinou?

D: S kamarádkou jsem chodívala. A od páté třídy, si vzpomínám, jsem chodila každou neděli o desíti, dávali tady v divadle jako pro děti opery, balety, všechno. Takže tak jako od toho malička jsem zvládla takový ty Prodaný nevěsty, Labutí jezera ... To naši ještě třeba spali, ale já už jsem se vypravila a už jsem šla do divadla.

Z: Vy jste byla dítě zodpovědné, teda... Tak to jste měla dobrý základ v mládí. To když člověku chybí, těžko se navazuje...

D: No jistě.

Z: Podporovala Vás rodina ve vašich zájmech?

D: Rozhodně. Nedá se říct na jedinou věc, co by mně jako nějak zakazovali nebo já nevím. Byli fantastičtí, to teda musím říct. Protože třeba na gymplu jsme jeli na lyže do Tater, na Magurku jako třída. Já jsem byla nemocná. A oni v pondělí odjížděli a já teprv v pondělí jsem mohla jít k panu doktorovi, jestli mně jako by dovolil, že bych mohla jet. On dovolil, tak naši mě v úterý vezli do těch Tater! Byli fantastičtí.

Z: Byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice během dalšího života (např. v zaměstnání, v soukromém životě)? Ale to Vy jste zodpovídala před chvílí. A teď se dostáváme k tomu vašemu zdravotníku. Jak byste hodnotila kvalitu svého současného života?

D: No špatně. Špatně, protože se nedostanu vůbec ven. Já už jsem nebyl v podstatě tři roky venku. Jen v létě, jedině když mě Peťka zaveze k sestře na chalupu. A tam jeden den a už mám nohy takhle... (ukazuje velikost otoků). Nevydržím a není mně dobře. Tak už aji odmítám tady tyhle výlety, že to už nějak nemůžu vydržet.

Z: A kdybyste měl říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

D: Snad pět, ale i míň. Já nevím, nechte tam pětku.

Z: A rodina za Vámi chodí?

D: Nó, to jistě. Bylo to lepší, když Peťka byla na mateřské. Ale teď už pracuje, má toho teda si myslím nad hlavu. Teď dělá vedoucí odboru školství, studovala pedagogiku, tak má pro to akorát vzdělání.

Z: A jednu dceru máte?

D: Jednu, jo.

Z: Cítíte se momentálně spíše spokojená nebo spíše nespokojená?

D: Víte, já to neberu spokojená, nespokojená. Prostě říkám žiju a to víte, že bych byla raději, kdybych se mohla víc o sebe postarat. Mohla si jít nakoupit, mohla uklidit, prostě abych se mohla o sebe postarat. No a toto mně moc nejde, tak to jo to, co mě nejvíc mrzí. Tady ta bezmoc, že jsem stále závislá na někom. Nikdy jsem taková nebyla, vždycky jsem si dokázala jako všechno... že jsem nikdy nebyla ten typ, co bych prosila, ať mně někdo něco udělá, pomůže. Takže teď je to pro mě ještě krutější.

Z: Aktivní typy lidí se s tím vždycky hůř srovnávají...

D: To je vopravdu to nejtěžší na tom.

Z: A nyní jaké máte zájmy a koníčky? Čím si zaplňujete den?

D: No neskutečně ráda jsem odjakživa četla. Četla jsem fakt asi tisíce knížek. Protože to jsem smažila řízky a takhle držela knížku a četla. No, a když jsem šla na zkoušku, tak dokud jsem nedočetla knížku, kterou jsem měla rozečtenou, tak skripta neexistovala. Napřed jsem musela dočíst a pak jsem byla schopná něco dělat... (obě se smějeme).

Z: A co vy jste studovala?

D: Já češtinu, ruštinu.

Z: A učila jste potom?

D: No ano. Učila jsem, napřed nebylo místo v Brně, tak v Ivančicích. Tam na gymplu. Pak jsem se dostala do Brna na Střední odborné učiliště Stavebního podniku. Bylo to tam vynikající, byla jsem jediná ženská... (smích), tak jsem byla za hvězdu.

Z: Takže Vám se stal koníček postupně zaměstnáním...

D: Ale pak jsem měla astma, takže jsem nemohla moc mluvit a učiliště mělo ředitelství tam na Strážném vrchu, takže ta cesta byla pro mě krutá úplně. Tam se chodilo na šestou hodinu a v zimě jsme šli ve sněhu, ale bylo tam krásně. Do kanceláře mně nakukovaly veverka.(směje se) V létě to tam bylo kouzelný...

D: (náhle se začne smát) No a ještě k těm zájmům, jenom čtení a čtení. Ale pak mám takovou zvláštní zálibu. To nevím, to se vám asi nebude líbit...

Z: No řekněte...

D: Strašně ráda hraju karty. Takže já na počítači jedu taroky, mariáš...

Z: Jó...dobrý!

D: A su úplnej maniak... (smějeme se obě). No se za to stydím, ale ...

Z: Každý zájem je úžasný! A s téma Vašima očima, aspoň vidíte dobře ty velké karty! Tak trénujete a vymýšlíte různá kombinace...

D: Ále no tak...to musím, no. Ženská, karty. Ale vždycky jsem to jako měla hrozně ráda. Taky díky tatínkovi...

Z: Taky hrával rád? A hrávali jste spolu?

D: Jo. To zas jo. Nebo přišli známí a hrály se ty taroky. Nebo chlapi když neměli do mariáše... (dlouhý smích)

Z: Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité?

D: Tak to se přiznám, nezvládám. Já jsem měla plno plánů, co bych mohla. Tak jsem říkala, nemůžu na nohy, budu posilovat ruce. Budu cvičit. Nechala jsem si činky. A poprvé jsem vzala činky a rup! Luplo mně v zádech a už jsem byla úplně hotová. Hrozný bolesti a já jsem to vzdala úplně.

Z: Takže teď máte námahu co nejmenší, abyste se neohrozila nějakým úrazem?

D: Hmmm. Pro mě, když přejdu na záchod, tak to je docela výkon. Aspoň to. To mně zase říkali, že mi dají to... klozetové křeslo a nebo plíny nebo ten pytlík. Já jsem říkala: Ne! Ani v nemocnici ani tady. V žádném případě, dohrabu se tam. To je prý to špatný, na ty nohy potřebuješ to ležení a ty po deseti minutách vstáváš. Vstávání to je drsný taky, ale musím to takhle zvládnout.

Z: Vám to jde jedno proti druhému, že? Když budete úplně ležet, ochabnou Vám svaly a budete ještě slabší... a ty zlomeniny by Vám ale hrozily mnohem víc.

D: A byl by ze mě úplnej ležák.

Z: No tak to je otázka opravdu Vám na tělo...Činí Vám nyní fyzický pohyb obtíž?
Tak to myslím, že jsme úplně probraly, že?

D: Ano. Moc veliké.

Z: A kdybyste měla říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

D.: To nevím, to je těžké. Málo. Asi čtyři.

Z: Pokud jste býval členem Sokola, na co z Vašeho členství v Sokole vzpomínáte ráda? Vy jste člen Sokola nebyla. Ale co Vám nejvíc dalo Vaše sportovní mládí? Na co ráda vzpomínáte?

D: No byla vždycky dobrá parta, byla tam legrace, člověk se tak nák vybil. Nenudil se. Nemusel nějaký špatný...jak dneska, když děcka nemají co dělat a buď sedí u počítače a nebo berou drogy, nebo něco takovýho. Tak ten sport si myslím, že tomu hodně dá, že potom ti mladí jsou na tom podstatně líp. Než někdo, kdo nemá zájmy a spíš v nějaké té partě potom...

Z: Bylo něco, na co nevzpomínáte rád ve spojitosti se Sokolským hnutím? U Vás v rámci sportovního hnutí?

D: Ne, nic mě neomezovalo. Nic mě nenapadá... (rozmýšlí se)

Z: To je dobře... (smích) A dokázala byste si vzpomenout na pro Vás důležité myšlenky spojené se sportem? Nebo jste nad tím ani třeba nepřemýšlela?

D: No tak jsem nad tím nepřemýšlela, ale třeba tatínek vždycky říkal: „Když si zlomíš nohu, šlap na to.“ Prostě, že musí člověk vydržet, nevzdávat se... a takový v tomhle směru, no. Hned neházet fintu do žita, že. Žádný mně to nejde, tak já na to kašlu...a tak, no.

Z: No to je myšlenka společná celkově pro všechny sporty, že? Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

D: No musím Vám říct, že mně nikdo nedává žádnou naději, že by to mohlo být lepší. Můj synovec, který teda jako je lékař, on se mnou nemazlí. Tak mně řekl rovnou: „Nevypadá to vůbec dobře, lepší to být nemůže, a buď skončíš na vozíku nebo umřeš.“ Takže tady není žádná naděje, že by se to mohlo zlepšit.

Z: Takže se snažíte udržovat...

D: ...jak to jde. Říkat si: „Díky za každé nové ráno.“

Z: Jaké máte plány a přání do budoucna?

D: No jediné co si přeju, aby ty moje holky byly zdravý. To co se týče dcery a malé. A se sebou si strašně přeju, aby se mně podařila a dokázala to operace těch očí, abych zas mohla vidět, abych mohla číst.

Z: Poslední otázka opět na Sokol. Myslíte si, že Vaše členství v Sokole má vliv na zvládání Vašich životních obtíží v seniorském věku? Ale když to zevšeobecníme na sport?

D: No já nevím. Možná to psychický, takové to jako musíš a vydržet. A musíš se snažit. Je pravda, že bych si mohla lehnout a říct, tak teď teda se vo mě starejte. Tak se vopravdu snažím, abych co nejvíc mohla udělat sama. Tak asi tyhle předpoklady... „To každý z nás udělá sedm chyb denně a to už je šťastný den když je jich méně. Nesmíš však udělat jeden hřích pouhý, zůstat v posteli, jak je den dlouhý!“

Z: To je úplně filozofický závěr...(smějeme se obě) Tak z otázek je to všechno. Myslíte, že byste k tomu ještě chtěla něco dodat?

D: Já myslím, že jsem se rozkecala až moc, ne?

Z: Úžasně, náhodou! Děkuji mockrát.

P 5: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ CH.**Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?**

CH: No tak na gymnáziu jsme měli normálně tělocvik a jinak teda jsme hráli volejbal. Rekreačně, jako jenom mládež mimo školu. Takže volejbal. Potom jsme chodili plavat, že jo, ale taky jenom rekreačně. Takže můj sport byl asi tak... Nebyla jsem nějakéj zvláštní sportovec.

Z: Ale udržovala jste se v pohybu, to je fajn...

CH: To jo, ale byli u nás i ty, který závodně cvičily a závodně plavaly. A já jenom, abych se trochu mohla hejbat.

Z: Byla jste v mládí členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace?

CH: Sokola, ano. Až teprve v roce čtyřicet sedm jsem začala chodit do toho Sokola tady na Kounicovu ulici.

Z: A to Vám bylo kolik let?

CH: To mně bylo šestnáct roků. To byly starší dorostenky. Ale chodila jsem na to... Jako vždycky byla hodina těch dorostenek jako to... jak se to říká?

Z: Prostná?

CH: Prostné. A potom jsme cvičily na bradlech, na kruzích a přeskakovaly kozy a tak, no. A zároveň jsme nacvičovaly v tu dobu už na ten sokolskej slet. Jenomže já jsem teda to celý absolvovala, to jsme cvičily s kroužkama bílejma. Byla to nějaká taková skladba pro ty starší dorostenky, ale nevím, co se přihodilo, že jsem nakonec na ten slet nejela. Buď jsem byla nemocná, nebo já už nevím, ale jako jsem to měla nacvičený.

Z: Pamatujete si, jak dlouho jste byla členem Sokola?

CH: No já jsem byla členem Sokola, než jsem... když jsem odmaturovala v roce 1951, tak hnedka jsem nastoupila do zaměstnání, už o prázdninách jsem pracovala ve výzkumným ústavě zemědělským, protože na vysokou školu jsem se nedostala. Já jsem chtěla studovat dějiny umění nebo filozofickou fakultu, ale to tehdy neletělo. Tehdá každej musel být něco, co bylo s průmyslem jako spojený. Buď vysoká technická škola, nebo chemická. Takže já jsem skončila s tím Sokolem v roce padesát jedna. Já jsem tam dlouho nebyla.

Z: Vlastně celé gymnázium...

CH: No čtyři roky, od čtyřicátýho sedmýho do jednapadesátýho.

Z: Myslíte, že Vaše členství v Sokole ovlivnilo Váš další přístup k životu?

CH: No já bych myslela, že ano. Protože my jsme vlastně byli v takovém kolektivu, že jo. A taky byla nějaká náplň, my jsme se nemusili nikde toulat po ulicích a chodit po hospodách. My jsme se tam tak prostě vyžívali v tom Sokole. Sokol vopravdu měl vliv na ty lidi mladý.

Z: A jenom tím cvičením? Nebo se týkalo i něčeho jiného? Třeba další výchovy...

CH: Ale já nevím, jak bych to řekla. Taky se tam navazovalo různý přátelství, dokonce i mezi dorostencema. Oni dycky na nás čekali, jak jsme odcházely. No a šli jsme třeba na procházku nebo do parku.

Z: Vždyť jste byli v krásných letech dospívání, že?

CH: (směje se) No. To Vám řeknu, že tam byl jakejsi kolektiv s mládeží, která si rozuměla. Že jsme nechodili po hospodách, nefetovali a tak jsme si povídali i vo literatuře a všem možným. Takže já myslím, že to mělo nějaký vliv...

Z: Tak to je dobře. A měla jste v mládí nějaké jiné zájmy a koníčky?

CH: Hodně jsem četla a chodili jsme taky do divadla tady v Brně, že. Nebylo ještě Janáčkovo divadlo, ale chodili jsme tam, na Hradby se říkalo. A kreslila jsem taky. To jsem chodila do kreslířskýho kroužku. My jsme nemohli nic dělat před tím, protože byla válka. Tak já jsem nebyla vlastně ani s rodiči. Každý jsme bydleli jinde, protože nás za války vybombardovali. Takže maminka bydlela u jedněch příbuznejch, otec měl zaměstnání v Ostravě, já jsem byla u druhý tety. Takže žádný takový... Byla jsem ráda, že chodím do toho gymnázia a že můžu studovat. No mně bylo těch dvanáct a až od těch šestnácti...no to jsem šla do toho Sokola.

Z: Podporovala Vás rodina ve vašich zájmech?

CH: Jo, moje maminka dokonce psala do časopisu a skládala básně. A já nevím, když byla mladá. A otec byl inženýr teda jako. No to bych musela moc povídat. Protože v tý válce jsme byli rozprášený na všechny strany. A sešli jsme se celá rodina až v tom čtyřicátým pátým po osvobození. Otec dostal zaměstnání v Brně, no a už jsem mohla prostě

se věnovat těm svým koníčkům a potom jít do toho Sokola. Taky jsem chodila do kostela tady na tu Botanickou.

Z: Byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice během dalšího života (např. v zaměstnání, v soukromém životě)?

CH: No já jsem hlavně myslela na to, jak ten Sokol po té únorové revoluci byl úplně rozprášenej. Jeden můj příbuznej, Mácal, vysokej funkcionář Sokola Brno, byl popravenej. Druhej zas, Kožík, to byl otec toho spisovatele Františka Kožíka, ten byl činovník v Sokole I. No tak my jsme měli styky s těma funkcionářema sokolskejma ještě teda na začátku války a před válkou. Oni vlastně ty nacisti ten Sokol zrušili...

Z: On jim byl trnem v oku, že?

CH: Protože tam byli vlastenci a měli jako tendence se vzepřít těm Němcům. No a voni je buď pozavírali, nebo je popravili. A Sokol rozprášili. Takže než se to zas dalo všechno dohromady, tak to trvalo. No a potom... potom taky nic moc.

Z: No komunisti Sokol taky nepodporovali...

CH: No takže až potom, já nevím, kdy to bylo... V šedesátým osmým se to nějak začlo obnovovat zase. No a teďkom zase funguje Sokol, což jsem teda velice ráda.

Z: Jak byste hodnotila kvalitu svého současného života?

CH: No taj, já totiž, jak jsem Vám říkala, jak jsem zažila tu válku a to všechno, tak já prostě mám jinej žebříček hodnot. Já se nerozčiluju kvůli nákejm blbostem. Jsem ráda, že mám co jest, protože my jsme neměli kolikrát nic moc k jídlu. Peníze taky mám, důchod taky mám...

Z: Takže dobrý... (smích)

CH: Takže dobrý. Vlastně, já to беру tak, že se kvůli nákejm hloupostem nerozčiluju.

Z: To je ale úžasný přístup...

CH: Třeba, i když mně ta pečovatelka něco nekoupí, nebo něco nemůže, tak přece ji nebudu honit na druhý konec Brna kvůli náký blbosti, že mně nedonesla třeba určitej druh chleba a mám dojem, že lidi kolikrát hodně nevděční...

Z: Cítíte se spíše spokojený nebo spíše nespokojený?

CH: Spokojená. Taky spokojená, že mám takovou opateru, že se můžu spolehnout i na sestřičku i na pečovatelku. A syn se o mě stará, jak může. Vnučky teda už zase mají svoje...

Z: Vnučky jsou v Brně?

CH: Nejsou. Jedna je v Číně jako studijně a druhá je porodní asistentkou v nemocnici v Olomouci. Ona teď dělá na tu magistru. Obě jsou svobodný.

Z: A syn?

CH: Syn je ve Vsetíně v nemocnici, ale bydlí v Horní Lidči. Von se tam dostal, že jeho manželka votud' pochází. Vona je tam učitelka.

Z: A jak často jezdí syn za Vámi?

CH: Asi dvakrát měsíčně na víkend. Ale skoro každý den mi telefonuje. No já si nemůžu tak ňák stěžovat.

Z: Tak to je moc dobře.

CH: No taky mě něco rozčiluje. Třeba když se něco stane, třeba elektrika. Vyšlehnul mně plamen ze zásuvky. Ale lidi tady kolem v domě jsou moc hodný.

Z: Takže sousedy máte hodné. To je fajn. Ale zpět k Sokolu. Jste stále členem Sokola?

CH: Ne. Já jsem to ukončila teda jak jsem šla do toho zaměstnání v tom roce 1951. Já jsem neměla čas, protože jsem měla těžce nemocnou maminku, ona měla Alzheimeru. Mladšího bratra, ten študoval jako tu medicínu a já chodila do práce a musela jsem doma všechno dělat. A to jsem byla svobodná v tu dobu ještě.

Z: Jaké máte nyní zájmy a koníčky?

CH: No čtení, křížovky, teda cvičím mozek. A televizi a rozhlas. No a potom se ptám, co je novýho těch svejch známejch..

Z: Jo, jo.

CH: Třeba co se kultury týče, v Brně co se děje. Časopisy, knihy. Všechno tak jako vím, co se děje.

Z: Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité?

CH: No cvičení s tou vaší sestrou.

Z: S Miluškou...

CH: Jo, s Miluškou. Vona říká, že musím cvičit, abych se mohla hejbat.

Z: To má pravdu. A baví Vás to?

CH: Musí! (směje se) Ale moc se mně do toho nechce.

Z: Činí Vám nyní fyzický pohyb obtíže?

CH: To dycky syn nebo sousedka mě osprchuje, já ještě nepotřebuju jako ty služby. Ale tak se snažím, abych byla jako trochu v čistotě.

Z: A chodíte po bytě, nebo i ven na procházky?

CH: Ne. To jsem jezdila sanitkou do nemocnice na kontroly. Do té Vojenské. Ale jinak já vůbec... Po těch schodech se sama ani k výtahu pořádně nedostanu. Já mám ještě kyčel, jako zánět kyčle a nedá se to operovat.

Z: Aha. Tak to je nepříjemné. A dívám se, že tady máte berličky na chození...

CH: No a tady mám ještě chodítko. No ale to ani nepoužívám. Jenom když chcu jít k sousedům naproti, tak si to musím vzít, protože já nepřeždu tam tu plochu.

Z: Tu podestu?

CH: Ano. Takže mám berle, no a jinak teda si ještě všechno jakstakš udělám.

Z: Takž pohyb Vám činí obtíže...

CH: to mně teda činí a velké. Už nemůžu cvičit teda někde v Sokole...(obě se smějeme)

Z: A kdybyste měla říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

CH: Tak já nevím. Dobrý to není, ale může to být horší. Tak pět.

Z: Jasně. Pokud jste bývala členem Sokola, na co z Vašeho členství v Sokole vzpomínáte ráda?

CH: Že tam byla taková dobrá nálada, my jsme zpívali ty sokolský písně. Sice jsme chodili v té tělocvičně kolem dokola, ale to jsme zpívali: „Lví silou, letem sokolím, kupředu kráčeje...“ No a tam jsem se tak jaksi vyžila vždycky.

Z: Bylo něco, na co nevzpomínáte ráda ve spojitosti se Sokolským hnutím?

CH: No mně vadilo to, že já jsem asi z těch dorostenek nebyla taková vynikající. Já jsem spíš byla jenom takovej člen, kterej byl trochu neohrabanej, že někdy mně řekli: „Co děláš?“ Nebo jako tak, jo. Já jsem chodila do toho Sokola, abych byla v nějaký organizaci, kde bych jako cvičila. Ale abych tam byla nějaká vynikající, to asi ne. Já jsem nebyla pro to tak jako zapálená. Byla tam nějaká Majka Knávová, ta prostě byla jednička. Potom byla jako profesorka tělocviku... Já jenom jako členka.

Z: Ale on Sokol nebyl zaměřený, abyste tam podávali vrcholové výkony...

CH: No to ne. Ale že jsem se cítila někdy i tak, že su z nich taková neohrabaná.

Z: No tak to je nepříjemné, to věřím. A dokázala byste si vzpomenout na pro Vás důležité sokolské myšlenky?

CH: Učili nás vlastenectví, že jako abychom byli hrdí, že jsme Češi. A to bylo teda taky dost důležitý. Protože vlastně ti sokoli se do všeho zapojovali, co bylo spojený s vlastenectvím. Proto jich tolik zahynulo v těch koncentrákách za Němců. Takže to vlastenectví vlastně pěstovali. Ale ne třeba abychom s jinejma národama pohrdali, nebo na ně nadávali. Ne máme nadávat na Němce, nebo já nevím na koho. Prostě ne. Jenom to vlastenectví, naše češství.

Z: To je krásný. To už se moc neučí... A teď se vrátíme do současnosti. Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

CH: Já totiž si myslím, že nebudu dýl živa, než takovejch deset let.

Z: A teď je Vám kolik roků? Je to teda neuctivé...

CH: Osmdesát dva. Tak když si to tak chladným rozumem vezmete, no tak kolik roků ještě třeba budu? Takovejch deset si říkám.

Z: Ted' jsem četla krásný článek s paní, které bylo sto devět...

CH: (směje se) Ale já to беру, tak jako normálka. Ale spíš negativně, pokud mně to bude myslet. Já musím říct, že sice se nemůžu hejbat, ale ještě mně to trochu myslí. A to bych ráda do té smrti si udržela tu mysl.

Z: Jasně.

CH: Tak jestli mně toto vyjde, že nebudu nějaká popletená bába, tak budu ráda a nic mně tak nevadí.

Z: Jaké máte plány a přání do budoucna?

CH: No já se chtěla ještě dočkat, aby se mně ty vnučky vdaly a ještě abych měla pravnoučata. Ale nějak se k tomu nemají. A aby syn byl hlavně zdravý i s celou rodinou, protože oni mně pomáhají. No já víc nevím, co bych chtěla. Já nic nepotřebuju takhle moc. Šatů mám plný skříň, boty si neobuju, jediné bačkory. Takže já nějaký materiální starosti bych neměla. Sice mám malej důchod, ale mně to tak vyjde, protože nic nepotřebuju.

Z: Hmm. Takovou skromnost by se měl člověk učit...

CH: To ani není skromnost. To je vlastně nutnost, protože já nemůžu jezdit na zájezdy, já nemůžu jet nikam. Takže kdybych byla normálně důchodkyně, která může běhat, tak ty víc utratěj.

Z: Mají víc možností...

CH: Takže mně ty materiální hodnoty neleží v hlavě. Mně stačí nájem, abych zaplatila a jídlo. Ničeho se tak nějak nebojím, že bych třeba byla chudá nebo neměla korunu.

Z: To je úžasné. A my se dostáváme k poslední otázce. Myslíte si, že Vaše členství v Sokole má vliv na zvládání Vašich životních obtíží v seniorském věku?

CH: No já myslím, že mám totiž krásný vzpomínky. To jsme o tom ještě nemluvily, že jsme jezdili taky na ty tábory.

Z: Aha. Tak vzpomínejte. Vykládejte.

CH: Mám na Sokol pěkný myšlenky. A můžu na to vzpomínat a můžu se s tím těšit. Protože v tym Sokole to vážně bylo pěkný. I ty tábory.

Z: A kolikrát jste byla na táboře se Sokolem?

CH: Dvakrát. To bylo jenom jednou za rok. Ty dorostenky měly tábor každé rok na stejném místě. To bylo u Studence. Na pasece byly postavený podsady. Jeli jsme napřed, abysme to tam všechno postavili. No a teď jsme tam žili jak divoženky. Jsme střílely těma šípama do terčů. Plavali jsme, tam byl velkej rybník u toho Studence. Teď jsme se museli starat vo kuchyni. No prostě tam se nám to strašně líbilo. Takovej zálesáckej život.

Z: A jak dlouhé byly ty tábory?

CH: Myslím čtrnáct dní. A jeden bratr, on přijel s kytarou, na ten tábor složil píseň.

Z: Tak mně ji zazpívejte... Trošku se stydíte? Zkuste.

CH: (zpívá) V krásném kraji kousek od Studence, v klínu lesa tábor náš je skryt. A v něm líbí se každé dorostence, neb v něm vládne pokoj, mír a klid.

Z: To je krásný!

CH: A to mělo asi čtyři sloky, ale já už si je nepamatuju. A taky jsme tam pracovali, chodili jsme tam do Okarce na žně. A jinak museli jsme se starat. Sbírat tam dřevo na oheň. Bylo nás tam dost. Asi dvacet. Tak to jídlo to se tam muselo jako uvařit, jo a když bylo maso, tak tam byla rybárna. Říkalo se tomu U rybníka a oni tam měli na ty ryby velkou lednici, tak nám ta nechali místo, že jsme si tam dali vždycky to maso, aby se to nekazilo.

Z: Tak máte vzpomínky krásné.

CH: Já teda nemůžu na to zapomenout. A taky jsme tam cvičili, ráno rozcvičku a měli jsme noční hlídky. Jenom jsme se báli v noci na záchod, protože ten byl daleko, tak jsme šli s baterkou a tam stromy byly, div jsme se tam nepřerazili.

Z: A bylo ještě něco, co si vybavíte se Sokolem a já jsem se na to nezeptala.

CH: No já nevím. Myslím, že to bylo dost obsáhlý. Ni jinak že na to mám dobrý vzpomínky, dodnes si na to ráda vzpomenu a jsem ráda, že jsem tam takovou dobu tam prožila. Já jsem tam vlastně zapomněla na to, že mám těžce nemocnou maminku a starosti. Tak jsem tam jako byla ráda.

Z: To je moc krásné. Tak děkuji za rozhovor.

P 6: PŘEPIS ROZHOVORU S PANÍ J.**Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?**

J: Vždy kladný, a velmi kladný. Tatínek jako starosta Sokola, tak my jsme neměli nic jiného než cvičení. Žádný tancovačky, nebo něco, nebo party, ne. Kladný vztah.

Z: Byla jste členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace?

J: Já jsem byla prosím pěkně v Sokole od svých pěti roků, čili od roku 1934 a dostal mě tam tatínek zase jako starosta.

Z: To je krásné. A v průběhu života byla jste ještě v nějaké jiné organizaci?

J: Ne, nikdy ne.

Z: Další otázka, jestli si vzpomenete, v kterém roce jste se stala členkou Sokola, jste již řekla.

J: Třicet čtyři. A byla jsem jako začka.

Z: Pamatujete si, jak dlouho jste byla členem Sokola?

J: Já jsem byla, takhle. Do roku třicet osm, než přišli Němci, jsem byla stále v Sokole. Potom byl konec se Sokolem, pomalinku to utichalo. Já jsem se potom vdala, a jakmile jsme odešli potom na tu Šumavu, tam už Sokol nebyl, za Němců Sokol nebyl, takže de facto já jsem ze Sokola nikdy nevystoupila. Takže Vy jste mě zase přivedla na myšlenku, že možná jsem pořád členkou Sokola. Jestli by to udělali, ale já počítám, že už ne. Že už to se rozepsalo a že je v Sokole jiného něco. Ale prostě pokud existoval Sokol, byla jsem tam.

Z: Ale sama aktivně jste to členství neukončila.

J: Ne, aktivně ne... Nikdy ne.

Z: Myslíte si, že Vaše členství v Sokole ovlivnilo Váš další přístup k životu?

J: Velice.... Velice, protože jednak to byl kolektiv, který jsme tam měli výborný, protože jsme byli tak věkově stejný. Měli jsme tam výborné vedoucí, jak muže, tak ženy, protože někdy se stalo, že třeba vedli nás muži, když se jednalo o slet, o určitý nácviky a tak dále. Takže to se taky stávalo. Takže skutečně můžu říct, ano sport. Například já jsem hodně bruslila, já jsem dělala náradí, protože jsme měly v Sokole jako dorostenky takový

atletický družstvo. Tak jsem dělala i skok daleký, prosím. A skok s odrazovým můstkem přes kozu a přes kůň prosím.

Z: No to jste byla opravdu atlet...

J: No a navíc mě to ovlivnilo, protože můj jedinej koníček, ale velikej, byla hudba. A oni toho ne zneužili, ale využili, že jakékoliv nácviky všech složek v těch Hranicích. Měla jsem klavír přistavený k oknu a cvičilo se. Takže já jsem na sletě nikdy nebyla, protože jsem nacvičovala pomocí klavíru.

Z: Aha

J: Takže to velmi ovlivnilo můj život celou dobu.

Z: A mám právě další otázku, jestli jste měla v mládí nějaké jiné koníčky a zájmy?

J: Ano, to bylo to bruslení, hudba. To co jsem Vám říkala. Jako dorostenka, ten sokolský výsledek prostě u mě nemohl být kvůli tomu klavíru. A tím jsem zase jim velice pomáhala, že šetřili na hudbě, takže tak to měli. A když bylo veřejné vystoupení přímo v Hranicích, ale tom nemusíte dávat, tak muži žádali, aby to bylo s klavírem, že oni hudbu nechtějí.

Z: Tak to byla poklona...

J: A víte proč? Protože já už jsem znala ty jejich cviky. A dodnes vidím třeba u dorostenek, jak jsme cvičily s tím bílým kroužkem, tak tam bylo tam tadadá tam tadá (zpívá) a chlapi to měli taky tak. A hudba hrála furt do taktu. Tak oni to chtěli, abych to hrála s klavírem. Jak byli zvyklí.

Z: Tak to je krásné. A podporovala Vás rodina ve Vašich zájmech?

J: Ano, velice...velice. Jak v hudbě, protože já jsem uvažovala, že puđu jednou dělat klavír jako profesionálně. A potom jsem se vdala ...a už to byla změna (smích).

Z: Byl pro Vás během života důležitý stav Vaší fyzické kondice, například v zaměstnání nebo v soukromém životě?

J: Ano, byl velice, protože já jsem ve svém prvním zaměstnání byla jako účtařka a dělávala jsem kontroly na stavbách, protože jsem byla u stavebního podniku. A to ovlivnilo opravdu až do doby, než jsem se vdala a než jsem jako vychovávala děti, protože na to víc už času nebylo. Ale zase jsem ráda poslouchala sport, četla sport. A tradovalo se dál a dál v naší rodině...

Z: Jak byste hodnotila kvalitu svého současného života?

J: Celkem dobře. Vyjma zdraví.

Z: A vyjma zdraví, jestli se můžu zeptat: Co Vás trápí? Můžete to trošku rozvést?

J: Zdraví, zdraví bohužel. A to, že mně manžel odešel, že jo. To bylo taky...

Z: Hm, to bylo psychicky náročné...

J (radostně): No ale mám zas velkou rodinu, jako, kteří se o mě opravdu starají, Takže nemůžu říct...

Z: Takže mají o Vás zájem?

J: Dcera zrovna zítra přijede. Jenomže my se zase proti dnešku koupeme zítra. Tak jsem jí musela volat, ať za mnou nechodí dopoledne a tak.

Z: To jsou tady takové změny...

J: Tady prostě si nejste jistá, co kdy a jak.

Z: Tak to věřím, že je nepříjemné. Přece jenom žijete stále aktivně a narušuje Vám to plány. Ale momentálně celkově se ve svém životě cítíte spíše spokojená nebo nespokojená?

J: Tak to Vám řeknu tak, jak jsem to řekla i paní ředitelce. Že já jsem přišla na to, že tady musí člověk žít svůj život. Já se s každým pobavím, každý co chce, mu pomůžu, ale jak se říká: Otud' potud'.

Z: Hm, určitě...

J: Jó... A zatím nemám žádný problémy.

Z: Je moc dobře, že jste si dokázala vymezit takové mantinely. Že i vnitřně jste se s tím vším srovnala.

J: Ne, skutečně, když někdo potřebuje poradit, prosím, beze všeho. To ráda udělám. Ale takový nějaký jak to tady kolem vidím...takový ty.... ne, nemám to ráda.

Z: Tak ale zpět k otázkám. Je to otázka, jestli jste stále členem Sokola? Ale to je to, co jsme říkaly...

J: Je otázka, no pravděpodobně asi jo. Jestli to teda platí. Ale neplatím nikam nic...

Z: Ale připadá mi, že vnitřně jste stále Sokol, že?

J: No ano. Protože prakticky já když jsem vypadla z Hranic, už jsem se tam nikdy nevrátila. Takže členství v Sokole nebylo nikdy zrušeno. A při manželově povolání ta domácnost byla jenom na mně. I ta rodina. Poněvač manžel mi řekl akorát, kde mám jaký telefon a kam mám volat, kdyby něco. A navíc jsem nevěděla, kam jede, kdy přijede.

Z: A manžel pracoval jako co?

J: Manžel byl voják a učil potom na Vojenské akademii tady v Brně. Dělal tam velitele první nebo druhé fakulty. Mám dojem, že první to bylo.

Z: Takže byl hodně časově zaneprázdněný...

J: On jezdil hodně. A to stěhování! No my jsme prošli několik posádek, až jsme potom zůstali v té Praze. A z té Prahy jsme se stěhovali jako poslední do Brna. Tam už to skončilo. A dělal až do svých...no měl jít do důchodu v pětapadesáti a dělal pomalu do šedesátky. A potom ho omylem dali dva měsíce před tím do důchodu. Manžel se podle toho zařídil a hotovo! (smích)

Z: A nyní máte nějaké zájmy a koníčky?

J: No samozřejmě klasická hudba, ale i lidová hudba. I lidové písně mám ráda. Pak jsou to od mých osmi let luštím křížovky, do dneška, jo. Můžu Vám ukázat. Mám jich tady jenom v jedné knížce tři sta třicet tři a dostala jsem teď k Ježíšku čtyři knížky. Takže to je prostě moje.

Z: Tak to máte opravdu zásobu...

J: Skutečně. A navedla mne do toho maminka. No a teď dále, co teda opravdu studuju, a zas to tam nemusíte dávat. Protože můj vnuk, když studoval na vysoké, tak byl akademický mistr republiky v atletice. A on dělá atletiku do dneška a udělal si první třídu trenéra a dělá v Moravské Slavii, dělá v Morendě trenéra. A má velké úspěchy s dvěma sportovcema. Dokonce se probojovali až do Ameriky.

Z: Tak Vy jste udržela sportovního ducha v rodině. To je úžasné...

J: No tak to je u nás prostě tak...(směje se). A taky sleduju televizní noviny, tam hlavně zprávy, všechen sport kompletně. Dřív vnuk, který na mě spolíhal, vždycky když byl v práci nebo ještě i na škole, říkal: Babičko, dneska musíš dávat pozor. A všechno mi zapiš, jaký byl čas, kolikátý byl a všechno. Takže tam se u nás sportovalo pořád...

Z: Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité?

J: Velmi, velmi důležité. A je to hlavně pro můj zdravotní stav. Protože víte, co teď bylo? Že jsem byla teď ve špitále?

Z: Víím, víím. A víím, že Vy s těmi Vašimi koleny máte dlouhodobě problém a že to není dobré.

J: No mě teď praskl druhý žaludeční vřed. No a teď příští týden ve středu právě jedu na další takový ten šlauch. Já tomu říkám šlauchové vyšetření. A tam se má zjistit, jestli tam náhodou není ještě jeden. Pak by se to muselo operovat. Ale to říkám tak jenom..., to když tak vyhodíte. Opravdu to cvičení... já cvičím na posteli sama.

Z: Každý den?

J: Každý den poctivě. No teď jsem to musela po té operaci trochu přehodit, ale půlhodina je pro mě hodně. A sestře Jarce jsem se omluvila, že nebudu chodit dolů na ty její cviky, protože já musím od palce až po hlavu. Já musím odcvičit celé tělo, jak se říká.

Z: Vy jste ale byla v tomto úžasná vždycky. I když jste na tom byla špatně zdravotně, tak klobouk dolů, Vy jste se vždycky držela tak statečně.

J: Ale teď se mně to hrozně zhoršilo.

Z: A kdybyste měla říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

J.: No žádná sláva, ale mohlo by to se mnou být horší. Tak šest.

Z: Na to navazuje další otázka. Činí Vám nyní fyzický pohyb obtížné?

J: Velmi ho potřebuju. A zase je to kvůli zdravotnímu stavu. Že musím vysloveně... mi padají furt brejle...

Z: A přímo třeba některé pohyby jsou pro Vás nyní obtížné?

J: No chůze teď začíná úplně zlobit. Protože mně tady to koleno vyjíždí ven úplně. A chodím s tím samozřejmě, kontroly jsou u lékařů. Chodím k Mosterovi primárovi, který mě už léčil na Pekařské. No on říká: To nemá smysl Vám dávat ortézu, protože to koleno si to bude vytlačet. No to jsou takové... Tak cvičím takhle. Tak jak říkám, celé tělo. Žádné takové, jak oni to jenom tak. Chápu, že oni nemůžou jinak, že to je...

Z: Ale sobě žádné úlevy nedáváte?

J: Ne, ne, žádné takové.

Z: Vynikající. (smích obě) Ale čeká nás další otázka. Pokud jste bývala členem Sokola, na co z Vašeho členství v Sokole vzpomínáte ráda?

J: No tak to je zase přátelství. Tábory, které jsme měli sokolské. Výlety, které pořádal Sokol. A vzpomínám na ty nácivky na ty slety. To teda opravdu říkám, to jsou vzpomínky, které nevymažete. Vždycky se někdo najde... třeba já si teď telefonuju s jednou paní, Ježiš, teď si nevzpomenu na jméno, to je stará Sokolka, dva nebo třiadevadesát roků a ještě prodává z domu a ještě obchoduje.

Z: Tak to je krásné.

J: Takže my jsme si tak...

Z: A je naopak něco. Na co třeba nevzpomínáte ráda v souvislosti se Sokolským hnutím?

J: Tak to byla okupace a bohužel ten odvoz mého táty do koncentráku. To teda nerada vzpomínám. Potom jsem se prakticky až teprve teď dozvěděla, když jsem likvidovala doklady, když manžel zemřel, že můj tatínek byl ve třech protifašistických odbojích. A proto mně to potom šlo dohromady a říkám to jsem na to došla až teď, jak jsem to likvidovala. Proto mně to přišlo divný, že jsme právě do té školy, kde jsme měli v těch Stanovnicích, Karlova Huť Stanovnice, pod Javorníkama, tam jsme mívávali ty tábory, takže tak jsme vozili vždycky něco v autě. A to se vyváželi věci z vojenské akademie pod stupně, protože ta škola je v takovém údolí. Tak vlastně náš tatínek tam takhle pracoval. Ale to jsem se dozvěděla až z dokladů. To jsem opravdu nevěděla.

Z: A přímo třeba v organizaci Sokola ve Vašich hodinách nebo návštěvách cvičení nebylo něco, co by se Vám nelíbilo?

J: Nemohla bych říct. Ne, skutečně ne. Já jsem byla hrozně ráda v Sokole. A líbilo se mi, že u Sokola bylo hned kluziště, takže jsme chodili právě tam na kluziště.

Z: To je dobře. A ještě se ohledně Sokola zeptám, dokázala byste si vzpomenout na nějaké důležité myšlenky sokolské?

J: No, že to bylo krásné přátelství, a vztah k republice. Protože toto nás učili a taky, že ve zdravém těle zdravý duch. To bylo heslo. Ale i v nemocném těle ten zdravý duch může zůstat.

Z: (smějeme se obě) Tak to je úžasné... Když přejdeme dále. Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

J: Já vidím svoji budoucnost, osobně, negativně. Protože to zhoršující se zdraví je určitý negativismus pro mě. Protože, já jsem byla zvyklá dělat všechno honem. A teď su tady ráda, že o těch berlích jdu. Takže to jako... Ale jinak mám takový přání pro celou rodinu, aby byli zdraví všichni, životní klid, mír, moudrost lidí, zmizení nenávisti a zmizení dalších generačních problémů. Ovšem to asi nikdo nedokáže, kdyby si to přál každý druhý člověk v republice, to by bylo dobré...

Z: Hm, to jsou asi takové stálé problémy, že...

J: Takže v zdravém těle zdravý duch, ale i v nemocném těle může zůstat duch zdravý.

Z: To se mi strašně líbí, to je krásné... A jaké máte plány a přání do budoucna?

J: No plány. Plány mám veliké, já bych chtěla, abych to vydržela co možná nejdýl, protože mám dva a půl letou pravnučku, takže bych se ráda dočkala jejího trochu postupu. Ona taky tancuje už ve školce.

Z: A jak se jmenuje?

J: Sarah. S h na konci. A je to takovej malej diblík, já jsem říkala, že to měli být tak dva kluci, než jedna holka... Ona chodí do soukromé školky, tam si ju velice chválí. Mysleli, že je o rok starší, protože je tak šikovná. To je nějaká soukromá školka, kde se učí taky v angličtině. A ona má... maminka je česká Rakušanka, jak já říkám. Takže ona už i tu němčinu trochu pochytila, takže když s ní mluvíte německy, tak ona Vám na to klidně bude odpovídat, jak chcete, ona řekne česky a v zápalu toho připlete i německy.

Z: Šikovná holka...

J: Tak to by bylo asi přání, který bych pro sebe jako chtěla, abych aspoň vydržela tak, jak to je teď. Sice pan primář už mně nařizoval chodit s tím chodítkem, ale já jsem říkala: Pane primáři, dokud to půjde na těch berlích. Já jsem se vrátila na ně a budu raději na ně...

Já mám ty ramena, nebolí to tak moc. Já jsem si přetrhla tu manžetu, která drží ten kloub, ale to nejde operovat. Taky vidíte ten krk, jak mi jede... Ale já tohleto pomím, já říkám, no tak je to tak, tak je to. Já to беру tak, jak je. Já tady jsem celkem spokojená. Já po nich vcelku nic nechci, já říkám: Sestřičky, já chci, abyste se mě ještě hodně naobsluhovaly. Takže počkáme.

Z: Tak Vy si je ještě udržujete...(obě smích) Paní J., můžeme poslední otázku? Myslíte si, že Vaše členství v Sokole má vliv na zvládání Vašich životních obtíží v seniorském věku?

J: Ano. Ano, to je právě ten sport, to nucení: Musíš cvičit! Musíš cvičit! Ta disciplína a to jak nás tatínek, nemůžu říct, že nás držel zkrátka, ale prostě byla určitá hranice, přes kterou jsme ani bratr, ani já nesměli. Takže on podporoval, že jsme třeba šli na sokolský čaj o páté, ale nenáviděl večerní toulky. Až jsme byli dospělí, tak to už jo. Takže po této stránce tak. No a dcera vystudovala přece, ta je teď tělocvikářka. Ale už je teď v důchodu.

Z: Děkuji moc za rozhovor, bylo to krásné.

J: Nemáte zač, já jsem Vám toho nakecala hrozně moc... (smích)

P 7: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM K.

Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?

K: A no tak já jsem hodně jezdil na lyžích, víte, velmi dobře. A v gymnáziu jsem chodil do toho, do cvičení, třikrát v tejdnu. Pro zpestření páč já jsem u nás pásl husy na dědině a byl jsem černej, nerad to říkám, jak hovnivál. Ten se na mě v tělocviku díval a povídá: „To není možný.“ Tak voni potom se na mě chodili dívat i druzí profesoři, i ředitel přišel. Protože ti měšťáci, všecko v dobrym, všeci byli bílí, ale já byl pěkně vopálenej porád. Ale jásem se nikdy nespálil, já mám nákej pigment, hnedka jsem začal hnědnout. A to bylo na dědině, jsem chodil celý léto jen (che he) v trenýrkách.

Z: Byl jste členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace? Bylo to nějaké organizované cvičení?

K: Ne, to jsem neměl, ne. Jenom na gymnáziu v rámci tělocviku.

Z: A to lyžování, jak jste říkal, to bylo pod nějakou organizací?

K: Ne ne, to jsme jezdili sami. Já jsem jezdil do školy, do gymnázia, přes les na lyžích. No tehdá byl sníh, no... No hrozně rád jsem lyžoval, fotbal jsem hrál taky. Já jsem měl třídu v Meziříčí, moc dobře jsem běhal, tak jsem hrával za A třídu pravý křídlo, no. Tak hodně jsem kopal...

Z: A v SK Velké Meziříčí jste byl jako kluk, ještě v pubertě nebo ještě na gymnáziu? Nebo kdy jste tam byl?

K: V Meziříčí bylo Zemské reformní gymnázium. Bylo to fajn, moc mně to pomáhalo. Proč? Já byl totálně nasazenej. A když jsem byl v Reichu, já jsem byl teda nasazenej v Polsku, hm tak v Polsku jsem uměl slovensky. To bylo fajň. Ale většinou jsme uměli za měsíc a ten Němec jeden mně říká: Jak je to možný, že já mluvím francouzsky, německy, polsky (cituje ukázky ve všech těchto jazycích). Jářku, das us mitlle scholle, to naše střední škola nás tak připravila. No já jsem jenom chtěl říct, že to bylo krásný. Vzali jsme si Francouze na světlici a mohli jsme s ním mluvit. Naučil nás pěknou písničku..... (zpívá francouzsky a překládá): Mary lů Mary lů, vzpomeň na naše první setkání, v našich srdcích se probouzí radost a všechno vostatní. Mary lů, Mary lů...

Z: Vy máte paměť jako slon!

K: A potom, voni se ke mně chovali slušně. To byla právě výhoda těch jazyků...

Z: Jo, jo, jo. A já Vás budu tak trošku vracet zpět k tomu našemu rozhovoru o sportu. Po gymnáziu jste ještě dělal nějaké sporty?

K: Po gymnáziu to byl čtyřicátý rok, to byla válka a byl jsem totálně nasazený. To už bych tak řekl, jsem v žádném klubu nebyl.

Z: A celkově nějaký sport později v dospělosti jste dělal?

K: V roce šest a čtyřicet jsem vstoupil do stavu manželského a to už je všechno... Se svět změnil, ale byli jsme v Meziříčí. Napřed jsem byl na dráze, když po maturitě nebylo... Ale voad' jsme se stěhovali do Brna čtrnáctého července čtyřicet devět. Už jsme v tomto bytě šedesát šest let. Oni to tu zrovna postavili. A manželka říkala: „Byt už máme.“ Voni to do půl roku dodělali a bylo to nádherný! Jsme tady bydleli pořád.

Z: A je to pořád krásný, moderní, že?

K: A je to hezký, že to tady máme u parku. A aji teď, já si tady sednu a vidím stromy a vůbec nevím, že su v Brně.

Z: A klid tady máte...

K: Su hrozně spokojený. A co chcete vědět dál?

Z: Myslíte si, že Vaše členství ve sportovním klubu ovlivnilo Váš další přístup k životu?

K: No tak jistě...

Z: V čem? Povídejte.

K: Bylo to lepší, než nedělat nic. A my jsme měli pěkný cvičení, jako tělocvik, dobrý. Ale bylo to fajn, já jsem z tý vesnice, teď je to spojený s městem, ale tam byly Dolní Ročlavice. Tak jsem jezdil přes to do školy na lyžích, v létě na kole.

Z: Kolik to bylo kilometrů?

K: To tak bylo po silnici ke kostelu tři, ale do gymnázia tak dva, dva a půl. No blízko, no.

Z: Měl jste v mládí nějaké jiné zájmy a koníčky?

K: No tak my jsme měli práci doma. Musel jsem s našema dělat, takže jsem měl pohybu dost.

Z: A jiné koníčky jste ještě měl?

K: No hrál jsem na housle. Když jsem byl ženatý, tak jsem chodil do zpěvu. No zpívání jsem měl rád. Zpíval jsem v tom, japak se to jmenovalo... Beseda brněnská. To bylo fajn, no. Aji jsme s tím jezdívali ven. Mrkos to vedl.

Z: A kolik let jste zpíval?

K: Já v tomhle sboru jsem zpíval od roku osmdesát tři nebo sedmdesát tři, ne ne. Nebo šedesát tři? Až osmdesát pět bylo. Až se to rozpadlo. To patřilo do divadla pak jako... Jéjdamane, to bylo fajn, ten sbor.(smích)

Z: A když se vrátíme zpátky do Vašeho mládí. Podporovala Vás rodina ve vašich zájmech?

K: No nebránili mně. Ale jinak ne, ne... Ovšem kluci, to bylo, fajn. Já jsem chodil po venku, my jsme honili veverky (smích). Jednou jsem spadl, tam byla veverka, já za ní lez a spadl. Tajidle mě ruka bolí, si mi vobrátila. Jeden chlapík mě vodvez do nemocnice a maminka mě šla vomluvit, bylo to v sekundě, a to víte ženská. Prej: „Grázl, lezl za veverkou a všici se řehtali profesoři.“ (oba smích) Byl sem s tím tři neděle nemocnej. Maminka říkala všeobecně: „Co tě čeká, to tě nemine.“ A já sem taky nechtěl být fatalista, říkám, že vám skoro jo. Co vás čeká, to tam člověka táhne. To nám říkal ředitel na gymnáziu, že to je hloupost, co to islamisti jsou fatalisti, že co se musí stát, tak se stane.

Z: To je na filozofickou debatu, to nevyřešíme.

K: Ještě jsem měl jeden těžkej úraz, zlomenou pánev. To jsem byl přes půl roku ve špitále. Ale mělo to výhodu na vojně, to jsem byl důstojník v záloze. To mě dali omezení třetího stupně. A já povídám: „Co to znamená?“ No to prej dělal byste to co v civilu nebo míň. No ale byl jsem ještě párkrát na cvičení, no...

Z: Tak to Vás moc nešetřili. Byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice během dalšího života (např. v zaměstnání, v soukromém životě)?

K: No jistě. Pak jsem dělal nadporučíka a skončil jsem v šedesátých letech. Byl jsem často na cvičení, tak to se mně kondička hodila.

Z: A nyní jako senior, cítíte se spíše spokojený nebo spíše nespokojený?

K: S tím cvičením?

Z: Ne, tak celkově se životem.

K: No u spokojené, no. Já jsem v životě nikdá neměl problém, že bych nařikal nad něčím. To je zajímavý, já jsem to snášel dobře. To taky díky manželce. Však jsme s maminkou spolu byli jednašedesát let.

Z: Tak to byl opravdu vztah dlouhodobý... Jaké máte nyní zájmy a koníčky? Máte čas nebo spíš chuť nějaké koníčky pěstovat?

K: No líbí se mi to cvičení se strou Boženkou, jak za mnou chodí. Jinak cvičení už ne.

Z: A jinak cokoliv jiného, co se Vám líbí, co Vás baví?

K: Co mě baví? Nejlepší mě baví chodit ven. Já jsem byl předsedou Vlastivědného klubu a to funguje teďka, ale jak jsem to vodil ty vycházky i k nám na Meziříčí. A voni teďka říkali právě jak už tam nejsou, že už tam nikdo nevodí k tý Mostišťský přehradě.

Z: To je škoda, tam je krásně...

K: Voni se mnou chodili hrozně rádi, my jsme si sedli, povídali. Já jim povídal anekdoty a zpívali jsme. (smích) Paní Mikulášková, co znám, tak tam se mnou chodila...dvacet let je to. Tady na Brně říkají: „Pane Kratochvíl, my jsme s Váma chodili. A my jsme s Váma chodili rádi.“

Z: To je pěkný. Tak Vy jste byl taková akční duše.

K: Pak bylo cvičení pro seniory, tam jsem taky chodil. Já jsem měl vždycky rád humor. To je asi to co mě udrželo nejvíc. A jak jsme byli v Brně, tak jsme s manželkou měli zetko a to jsme hodně jezdili. S děckama jsme jezdili do severních Čech, na Šumavu, aj v Tatrách jsme byli. Vylezli jsme na Ostrý. Tak ta příroda nás lákala furt. I na Rysy jsme vylezli, a furt něco. Tehdá se hodně jezdilo. I na motorce, to jsme projeli moc. Ovšem jinám jsme nemohli. Eště do Polska, ale tam jsem byl nasazenej, tam jsem nerad. (smích)

Z: Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité? Činí Vám nyní fyzický pohyb obtíže?

K: Nic mě tak netodle..., ale řekl bych, že se mně nechodí tak dobře, jak před dvaceti lety. Mám výbornýho pana doktora Marka a von říká... My jsme šli s našima z Kohoutovic až nahoru, tam na Myslivnu. No a von říká: „Dycky tak půl hodiny běžte a pak si vodpočnete a pak zas běžte dál.“ Ale naši nedaj pokoj a furt chtěj dál. No ale jdeme tak

hodinku a doktor říká, ať prej to nepřeháníme. A když mě berou na nedělu k sobě, tak chodíme na Žebětín. No moc jsme s nima prochodili.

Z: Členů Sokola se ptám, zda by si dokázal vzpomenout na pro důležité sokolské myšlenky. Co Vy? Ve sportovním klubu učili Vás něco kromě sportu?

K: No ani moc ne. Já jsem chodil na ty tréninky...

Z: Takže to bylo vyložene sportovně vedené...

K: Nehrál jsem první třídu, ale A klub. Ale to bylo stejný. A hrálo se to kolem dokola. Meziříčí měl dobrej fotbal. Měli jít do divize, ale voni je tan nevzali. Páč říkali, že by to pro ně finančně bylo náročný.

Z: Ve spojitosti se sportem, bylo něco, na co nepříjemného pro Vás?

K: Já si tak nevzpomínám. Ne. Jo! Jednou jsme hráli tam ve Vlkově a já jsem padl nějak na rameno a mně to tady ujelo, teď nevím jestli pravý nebo levý. A on tam byl zrovna doktor, tak mně to spravil trochu. Tak s tím jsem jako maróvil dost dlouho.

Z: Hmm, hmm.

K: No ale jako leta myslím, víte? Ale teď už to konečně přestalo. No von mně to hnedka vrátil zpátky. Ale přesto je zajímavý, sportem k trvalé invaliditě.

(oba smích)

K: To já právě pozoruju teďka ty lidi, voni hlásí, nevzpomenu si na jméno, umřel v šedesáti letech nebo ve čtyřeceti. Kde všude hrál, co všechno dělal. Já si vzpomínám na Jágra, jak von teď vyvádí, to je dobře. Ale v tom těle to zůstane. Víte von má čtyřcet a ještě furt...no já neříkám, že to tak bude, ale jinej takovej sportovec, jak hlásí, zemřel mladej a kde všude hrál... Čili nesmí se to přehánět.

Z: Jasně. Všeho s mírou...

K: Ale bez pohybu zas člověk nemůže bet. A to mně dělá dobře ta Boženka s tím cvičením.

Z: A jak často za Vámi Boženka chodí cvičit?

K: Pondělí, středa, pátek. Třikrát týdně. A je příjemná. Však dneska jsem jí říkal, jak se mi ráno s ní dobře cvičí.

Z: To je dobře. Však ona Vás taky vždycky chválí.

K: Teďka jako úměrně, devadesát čtyři let budu mít v květnu. Úměrně k tomu věku musím říct, že su dobrej. Ovšem samo, že to není tak, jak když jsem měl padesát. No, ale děcka mně nedají pokoj. Chodíme furt ven...(směje se)

Z: Za to ale mají obě Vaše děvčata velikou pochvalu, že Vás nenechají a že s nimi pěkně musíte utíkat!

K: Jo, tak včera Jana: „Jdeme ven.“ Já povídám: „Prosim tě, vždyť je tam tak netodle...“, nic platný, stejně jsme šli. (směje se i s dcerou) Ale mám na nočním stolku papír, přání, tam je psáno, že se má chodit ven za každého počasí. Ne, že by musel dvacet kilometrů, ale že potká známý, že si popovídá. A to je důležitý! To my s Janou, vid', tady máme bezvadnej park, tak vždycky někoho potkáme, s kým se pobavíme. Oni už mě tam znají, my se vždycky s někým pobavíme. A to je velmi dobře.

Z: Vy to máte jako společenskou návštěvu...

K: A že prej musím mezi lidi a nezůstat doma ležet. To je pak na nic. (che che...dlouhý smích)

Z: A kdybyste měl říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

K: Tak nestěžuju si. Třeba šest.

Z: To se mi líbí, to je pěkné. A vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

K: A ještě jedno bych chtěl říct, že mám velikou rodinu. To je opravdu bezvadý, nelžu. Ungrovi, zeť učí na vysoký škole. Janička má tu svoji rodinu velmi dobrou. A já nemám žádný problém, nikdo se mně nerozvádí. Vážně, mi jsme velmi spokojeni.

Z: A to dělá taky strašně moc, že držíte při sobě... A s Vaší paní jste měli taky krásné manželství, že?

K: No to víte. Byli jsme spolu jednašedesát let. Byla bezvadná. Ona byla učitelka a myslím, že měla na ty děti výbornej vliv. Voni mně teďka všady říkají, že mám tak bezvadný dcery. Janička to ví, vid'. (dcera se směje a souhlasně přikyvuje) A když děcka z rodiny volají, tak se vždycky ptají: „A co děda.“ No, tak je to...

Z: Jaké máte plány a přání do budoucna?

K: Já? Teď už nemůžu dělat žádný plány.

Z: Ale aspoň trošku zkuste.

K: Tak myslím, jak to tak je. No. Měl bych jít do domova důchodců. A voni mě jednou zvali, už je to kolik let. A já jsem měl nějaký jednání, bylo to před Vánoci, tak jsem tam teda nešel. Ale teďka su skoro rád, protože nejlepší je tady doma. A k tomu spokojenému stáří záleží taky na tom, aby si člověk nedělal starosti a měl dobrý rodinný poměry a zázemí, který ho nevyčerpává. A mohl ještě, pokud to bude, chodit i ven. To je dobrý, dokud to jde, musí se mlet... (smích oba)

K: Vono to někdy nejde, když má ty problémy. Ale já ty problémy nemám, já nevím. Manželka, povidám, tam to všechno dobře zvládla a ty rodiny naše jsou moc dobrý. Nemáme problém.

Z: To je krásný...

P 8: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM S.**Z: Jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?**

S: Tak jako kluk, když jsme bydleli v Hodoníně, tak jsem chodil do Sokola. Ale když jsme se přestěhovali, už jsem chodil do Junáka nebo do Skauta. Do Sokola už jsem nechodil.

Z: A to bylo ve kterém roce? Vzpomenete si?

S: Třicet osm.

Z: A do Sokola jste začal chodit ve kterém roce?

S: Tak myslím pětatřicet nebo čtyry a třicet. Jako mladší žák.

Z: A to Vám bylo kolik let jako mladší žák?

S: Šest nebo pět.

Z: Aha. Takže úplně v takovém raném dětství...

S: Ano, ano.

Z: A v pozdějším věku jste ještě byl členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace?

S: Ne. Ne. Já jsem skautoval a potom, když jsem začal študovat, tak jsem měl jiný zájmy.

Z: Další otázka byla, v kterém roce jste se stal členem Sokola? A to jste mi zodpověděl, takže děkuji. Vy jste vyjmenovával i jiné organizace. Ale myslíte si, že Vaše členství v Sokole ovlivnilo Váš další přístup k životu?

S: Jistě, protože starší bratr taky sokoloval, protože jsme byli dva kluci v rodině a máma byla taky Sokolka.

Z: Hmm, tak vy jste byli rodina sokolská... A Váš bratr je o kolik let starší?

S: O půl druhého roku. Už zemřel. Loni.

Z: Tak to je smutné.... Takový je běh života, že?

S: Ano.

Z: A v mládí jste měl ještě nějaké jiné zájmy a koníčky? Vy jste zmiňoval ten skauting...

S: Ano. A potom, když jsem dále študoval, tak už jsem byl jako zaujatý letními i zimními sporty. Já jsem byl činný v létě v atletice a v zimě jsem byl velkým lyžařem.

Z: Hmm, takže Vás ten vztah ke sportu držel pořád...

S: Ano.

Z: Podporovala Vás rodina ve vašich zájmech?

S: No tak, máma byla Sokolka. V Hodoníně byl Sokol velice činný a máma jednak chodila do cvičení a taky jsem se účastnil, když se dělaly odpolední čaje, máma to organizovala nebo byla účastna. Já jsem jim pomáhal. A v tom... Sokolovně... bylo to velký a bylo tam moc činností. Tak jsem byl s mámou v neděli účasten rozdávat ty nápoje.

Z: Tak to je krásné. A potom v dalším životě byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice (např. v zaměstnání, v soukromém životě)?

S: Jistě. To bylo normální, že každý člověk nebo normální člověk, měl jiný zájmy, jak jsem řekl. Když jsme se přestěhovali, jsem začal skautovat. A když jsem byl na studiích, tak jsem pořád jako atletil nebo lyžoval.

Z: A Vy jste neměl zrovna lehká studia. Vy jste studoval práva, že?

S: Ano. Tak to bylo normální, že každý... já jsem studoval na reálném gymnáziu. To bylo sedm let. A potom jsem študoval na právnické fakultě.

Z: A to už v Brně?

S: Ano, v Brně, protože tátu přeložili do Brna na zemský úřad.

Z: Teď je trošku takový skok. Ale jak byste hodnotil kvalitu svého současného života?

S: Hmmm (smích). Jak bych mohl hodnotit... Su ležák, nemůžu se hýbat a su rád, že su na světě.

Z: Ono se to týká hodně toho, jestli se cítíte spíše spokojený nebo spíše nespokojený?

S: Já to беру stoicky, život je takový, jaký je. Mám za sebou těžkou operaci hlavy, mě zachránili od smrti v Hradci Králové a potom od té doby su invalida.

Z: A to bylo ve kterém roce?

S: Před čtyřiceti lety.

Z: Panejo, takže tak dlouho Vy se potýkáte se svými zdravotními problémy...

S: No bohužel.

Z: Tak klobouk dolů, že to tak všechno zvládáte...

S: Tak jak jsem řekl. Beru to jako životní osud, no... Stoicky, no.

Z: Vraťme se zpátky k Sokolu. Momentálně předpokládám, že nejste aktivním členem Sokola?

S: Ne.

Z: Jaké máte nyní zájmy a koníčky? Něco, co Vás potěší a baví?

S (smích) : Věnuju se, co můžu dění ve světě a poslouchám rádio a televizi a jinak nic, no. Mám velkou rodinu a tak.

Z: A dění ve světě v rádiu, televizi...

S: Sleduju ostře, protože já jsem byl rád, když byly za Havla ty poprvé svobodné volby. A od té doby každý volební akt je mně důležitý, i když vím, že mám jednu šesti nebo sedmi milióntinu. Ale já bych považoval za nesmysl, že bych se neúčastnil.

Z: Tak jste zodpovědný. To je dobře, kéž by k tomu tak přistupovali všichni...

S: Tak bohužel, máte pravdu, no. Jsou lidi, co je nic nezajímá.

Z: A v současnosti je pro Vás pohyb a pravidelné cvičení důležité? Cvičíte?

S: Když jsou cvičení v přízemí s paní cvičitelkou. Ale to je strašně nepravidelný, protože ona byla myslím tři měsíce mimo provoz, tak nebylo cvičení, tak jsem ležel na posteli.

Z: A necvičil jste...

S: Sem nemohl nic dělat.

Z: A teď, když je možnost, tak se cvičení zúčastníte?

S: Ano protože každý cvičení je pro mě jako zábava.

Z: Tak to je fajn. A teď je otázka, kdy je mi jasné, že bude pro Vás docela osobní. Činí Vám nyní fyzický pohyb obtíže?

S: Beru to zase tak, jak je to.

Z: A můžete mi popsat, co sám zvládáte?

S: Téměř nic. Ani se nepostavím, vůbec se nemůžu pohybovat a musím se postavit s Vaší nebo s cizí pomocí. To i abych mohl sedět. Potom si lehnu a nemůžu nic.

Z: Jasně. A v rámci lůžka otáčíte se? Sedáte si?

S: Co možu, tak se snažím. Ale je toho málo.

Z: A zvládnete aspoň trošku kolem sebe třeba si něco podat, co potřebujete?

S: Tak pokud' můžu dosáhnout, tak jo. Su ochrnutý, po tej operaci hlavy sem byl úplně vyřízený a sem se mosel všechno učit znovu a trvalo několik lek, než jsem byl takový, jaký jsem teď. Že můžu aspoň něco málo kolem sebe udělat.

Z: Takže po té operaci hlavy Vy jste nechodil. Co jste se učil všechno znovu?

S: No všechno. I mluvení. Po operaci jak jsem řekl...já jsem to primitivně řekl, že sem se musel jak děcko...mě učili všechno.

Z: A během let jste se tak zlepšil, že jste začal mluvit. A i jste chodil? Nebo částečně? ... Nebo ten pohyb byl i po operaci tak špatný, jak je to teď?

S: To po tej operaci sem to zlepšil, ale postupně jsem stárl a už je to horší a horší.

Z: A kdybyste měl říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

S: No chmm, čtyři, nic moc nemůžu.

Z: Tak a vracíme se trošku k tomu Sokolu. Pokud jste býval členem Sokola, na co z Vašeho členství v Sokole vzpomínáte rád?

S: Che che. Všechno, co se dělalo. Jako já se účastnil se všeho, co se dělalo. Tak byl jsem rád, když jsem měl možnost jako žactvo, jsme zajížděli v Hodoníně do různých obcí, na veřejný cvičení. Tím jsme poznávali další a další obce kolem Hodonína. Tak byl jsem rád, že jsem byl v Sokole. Protože to je nutný, aby se doplnila školní výchova tím sokolským hnutím. Protože pan učitel, na kterýho rád vzpomínám, nevedl nás k žádnému sportování. On byl teoretický, on hrál na housle, ale na sportování vůbec nebyl.

Z: Tak to jste rozvíjel v Sokole svou tělesnou schránku...

S: (smích) Ano.

Z: Bylo naopak něco, na co nevzpomínáte rád ve spojitosti se Sokolským hnutím?

S: Tak já jsem to bral zase,...když byl Sokol zrušený, tak to byl normální osud, že museli se komunisti vyrovnávat se Sokolem a já jsem hledal souvislosti v přirovnání, připodobení s církví. Protože bylo pro mě těžký si představit, jak to s komunisty vlada zorganizovala. A že to bylo, jako že to postupně muselo všechno zaniknout. Bylo pozrušováno... a čtyřcet let sme žili v tom...v bídě a v nouzi.

Z: Hmm. Takže to bylo potom všechno změněné. A ještě se Vás zeptám. Dokázal byste si vzpomenout na pro Vás důležité sokolské myšlenky?

S: No si vzpomínám rád, když jsme po cvičení měli takovou osvětu. Nám cvičitelé vykládali něco z dějin, anebo co bylo. Jsme zpívali písničky sokolský a tak dále. To bylo normální sokolování.

Z: Aha. Tak to je krásné. A teď zase zpátky k Vám do dnešní doby. Jaké máte plány a přání do budoucna?

S: Chm..... No, moc jich nemám, protože su rád.. Sme se poznali s manželkou. A taky byla učitelka, ale hlavně jsme se poznali a už jsme měli zlatou svatbu a teďka táhneme na diamantovou.

Z: Tak to je krásné. Tak to byste chtěl oslavit...

S: Když pánbůh dá.

Z: A za jak dlouho Vás čeká diamantová svatba?

S: To je v šedesáti letech po svatbě.

Z: A to bude kdy? Letos nebo příští rok? Nebo za jak dlouho.

S: Ne. Za dva roky.

Z: A pomalu se dostáváme k předposlední otázce. Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

S: Tak to beru, jak jsem řekl, stoicky. Jaký bude můj osud, tak bude osud, no.

Z: Takže neřešíte to nijak, nezamýšlíte se nad tím nijak hluboce...

S: No tak, čím více člověk přemýšlí o smyslu života a věcech, co budou, až to skončí.

Z: A poslední otázka přímo na Sokol. Myslíte si, že Vaše členství v Sokole má vliv na zvládnání Vašich životních obtíží v seniorském věku?

S: Hm, vzpomínky a.... jsem byl rád, že jsem byl pár let v tom žactvu Sokola a ....

Z: Takže takové ty hezké chvílky si uchováváte.

S: Ano.

Z: Myslíte, že je ještě něco, co byste chtěl k tomu říct a já jsem se Vás na to neptala? Nebo myslíte, že ohledně této doby životní je to všechno vyčerpáno?

S: Tak za chvílku si můžu vzpomenout. Ale pro tuto chvílku bych považoval, co všechno Vám pomůže k té diplomní práci, že je to všechno.

Z: V tom případě Vám moc děkuju.

S: Za málo.

P 9: PŘEPIS ROZHOVORU S PANEM T.

Z: Bořku, jaký byl v mládí Váš vztah ke sportu?

T: No strašně veliký. Závodně tři sporty a všechny vrcholově.

Z: To je úžasný. A byl jste členem Sokola nebo jiné tělovýchovné organizace?

T: Sokol Zbrojovka Brno odbíjená, Moravská Slavia liga košíkové a divize SK Královo Pole fotbal. Taky Sokol Juliánov, TJ Spoj Brno. Tam jsem končil. V Lužánkách. Se synem, to byla rarita. Jsme hráli táta a syn.

Z: To je hezké... A vzpomenete si, v kterém roce jste se stal členem Sokola? Vybavíte si?

T: Devatenáct set třicet jedna. Jako žák.

Z: A kolik Vám bylo roků?

T: Šest roků. Jak jsem šel do školy, tak tenkrát bylo zvykem, že jaks přišel do školy, tak tady každej z našeho okolí jsme měli prima kamarádkou společnost. Já, brácha a von měl tři spolužáky. Věpkovič byl přeborník o tyči, jo a Borkovcovi tady. A bylo zvykem prásknout aktovkou a jít do Sokola. To bylo, jo... (smích oba)

Z: Pamatujete si, jak dlouho jste byl členem Sokola?

T: No tak tam jsem byl sedm roků jako kluk od třicet jedna. to bylo to první.

Z: Ano...

T: A pak sedm roků na stadioně Sokola I. Takže celkem čtrnáct let.

Z: Na Kounicově... Hm. A myslíte, že Vaše členství v Sokole ovlivnilo Váš další přístup k životu?

T: No tak každá tělesná příprava byla nutná. Vedlo k správnému kamarádkému duchu, že. To v Sokole bylo dobrý. V takovém SK Královo Pole jsme rozhodně nic takovýho neměli. No ale hlavně, že tam učili chodit, držení těla a všecko, jo. Ty tělocvičný základy, aby byly správný, že.

Z: Jo, jo.

T: První rok nás dali do začátečníků. A tam se učilo jenom chodit, pochodovat, běhat, že. A takový ty lehký cviky, kotouly a to, no...

Z: Hmmm. A kromě Sokola měl jste v mládí nějaké jiné zájmy a koníčky?

T: Che he, jen sport. No tak vono toho bylo tolik, že těžko se hledal v týdnu volnej den. To byla jedinež streda, jinak byly tréninky. Poněvač já jsem hrál za Královo Pole dost vysoko a chodil jsem tam málo. Ale přesto mě stavěli na některý ty zápasy.

Z: Dobrý...

T: Třeba jsem byl v Mariánských Lázních na soustředění odbíjené a rádiem mě volali, že mám přijet v pátek do Ostravy hrát semifinále Českýho poháru ve fotbalu. Tak to bylo hodně vysoko, jo.

Z: To teda...

T: Ale co na to bylo, že tenkrát nebyly rychlíky polštářový a takový. Dřevěný. A jelo se jeden a půl dne.

Z: No a potom v průběhu dalších let byl pro Vás důležitý stav Vaší fyzické kondice během dalšího života (např. v zaměstnání, v soukromém životě)?

T: No velice. Velice. Tak třeba když se jelo pod stany, tak se muselo tahat věci a všecko. Tam třeba bylo, že ze Studence na kole jsem polovinu věcí odvezl na třikrát až dólú k řece, že. A to musel člověk mít trošku kondici, že.

Z: Podporovala Vás rodina ve Vašich zájmech?

T: Strašně... Strašně. Manželka měla pro to ohromný pochopení a jak říkám, vychovala děcka,jo. A vypravila mě ven, když se jelo do ciziny a všecko. Velice dobrý. Třeba někde tady mám případ. Někej Dvořák, a ten byl dobrej košíkář, ale manželka ho nenechala sportovat. A pak jsme se jednou taky potkali, jo, tak jsme si sedli na lavičku a von říkal: „Bořku, já bych ta rád býval sportoval.“ A furt jenom doma, kutit doma a nakupovat a to...

Z: Škoda.

T: No jo. To sou různý ženský. Vy jste různý toto... (dlouhý smích oba). Doufám, že jste ta hodná!

Z: Ale já jsem ta nejhodnější...(smích)

T: Jo?

Z: Jo, jo, to víte, že jo.

T: Ale byly takový, že...Třeba jsme měli případ. Honza Střechů, nejlepší smečař, dlouhán. A ten musel dycky vzít pytlík obilí a jako, že jede někam toto, jo. A aby mohl jet s nama v sobotu a neděli na volejbal. Manželka absolutně ho omezovala.

Z: A úplně v mládí, v dětství. Podporovali Vás rodiče?

T: No ano. Otec byl funkcionář Moravské Slavie, jo, a ten kupoval balón a chodil s náma hrávat. Takže, jak já bych to řekl. Sportovně ohromě, ale společensky to...vázlo. Neměl jsem, jo, takhle to...

Z: Tak to k tomu asi patří. Když je člověk ve sportu, tak nestihne všechno, že...

T: Když chcete dosáhnout úrovně, tak jo. Páč nadání jenom nestačí.

Z: Hmm, chce to dřinu k tomu.

T: Já třeba jsem měl na míčový hry ohromný nadání. Na obchodní akádě se hrálo finále o mistrovství Brna a říkají: „Bořku, pojď to s náma zkusit.“ Ale já jsem neznal pravidla. Tak nám dali pravidla, jo, a hráli jsme mistrovství Brna v míčových hrách. Ale gymnastice to bylo slabý a v atletice taky nic. To jsem neuměl.

Z: Takže na míčové hry jste byl...

T: Taky jsem měl tu fotku, jak jsem Vám říkal, že napsali erotický míč. Tak su namalovanej... To by tady někde bylo v šuflíku. Fes, Turek, víte, tak fes a šerpu z balonů na šňůře... (smějeme se oba)

Z: Hezký...

T: Eroticky miluje míč.

Z: A teď, v současnosti. Cítíte se spíše spokojený nebo spíše nespokojený?

T: Věříte, že na to je velice těžká odpověď. Spokojenej jsem na to, čeho jsme dosáhli, že jsme projeli přes půl světa, jo a všecko. A známosti. Já jsem měl sádra, sem se s tím koupal, prasklo to, přešel jsem do nemocnice. Trnul jsem, jo. Do Úrazovky. A doktor jde po chodbě a: „Jejda, Turek. Co naši volejbalisti?“ Já povídám: „Pane doktore, smůla. Sádra mně praskla.“ Hnedka mě vzal, říkal, že už je to dobře zahojený, už to nebudem sádrovat, jsem bandážovat.

Z: Takže vzpomínáte hodně...

T: No jó, no. Bylo s tím hodně protekce takhle.

Z: Jak byste hodnotil kvalitu svého současného života?

T: Nó... všední život důchodce se zraněným kolenem. A ramenem. Nechalo to následky. Dívejte...(ukazuje, jak málo zvedne ruku a nohu).

Z: A kdybyste měl říct číslo na škále od jedné do deseti podle toho, jak hodnotíte kvalitu svého života. Jaké by to bylo?

T: No, co já vím. Možná pět. Tak na půl.

Z: Jsou pro Vás v současnosti pohyb a pravidelné cvičení důležité?

T: No já chodím po bytě tady s tím vodítkem (ukazuje na chodítko) a dvakrát třikrát týdně cvičím nohy, víte. Lehnout a šlapat.

Z: Jo, jo. Takže ještě se snažíte pravidelný pohyb udržovat...

T: Ale no tak moc toho není, no.

Z: A činí Vám nyní fyzický pohyb obtíže?

T: To je blbý to říkat, to je jako se chlubit, ale takovou kondici neměl u nás v manšaftu nikdo. Ale já jsem taky hrál furt. Já jsem přijel v noci z Tunisu a jel jsem za Komárov hrát na Vysočinu volejbal. A taky kolo. To mně taky hodně dělalo. Já jsem všude, na dovolenou, na Jihlavku, všude jsem jezdil na kole. Tam nebyl nikde obchod, se muselo do druhé dědiny. Tak každéj druhej den na kole, že... To znamená přijet na kole, jít na houby, hrát volejbal. To všechno se muselo zvládnout, že...

Z: Hmm, dobrý, dobrý. A momentálně ten fyzický pohyb. Jak to zvládáte? Jen po bytě?

T: No tak normální,...to už je takový na...jak se říká, úměrně věku. (smějí se oba) Ale to tam nepište.

Z: Pokud jste býval členem Sokola, na co z Vašeho členství v Sokole vzpomínáte rád?

T: Byl tam značně kamarádský duch, že v Sokole. A takový ty povinnosti základní, že člověk dostal do sebe, jo. Protože Sokol byl doopravdy skvělá organizace.

Z: A povinnosti jaké? Můžete je trošku rozvést?

T: No i děcka jsme vychovali zase vyloženě v kamarádkým a sportovním duchu, že. No hlavně já myslím ten kolektivní způsob života. Protože všude jsme byli strašně dobře přijatí. Přijeli jsme na Jihlavku a vod druhýho roku už jsem to pak vedl já, jo. Šestatřicet stanů, jo. Tady jste možná viděla...(ukazuje fotky z tábora). No jo, ale to byla ironie. Všech pětatřicet rodin mělo auto a my né. To mně vždycky, když bylo pěkný auto, manželka říkala: „Nojó, tys viděl jenom balón, tak nemáme nic, žádný auto.“

Z: Ale byla tolerantní, že ano...

T: (smích) To jo...

Z: Bylo naopak něco, na co nevzpomínáte rád ve spojitosti se Sokolským hnutím?

T: No tak to, myslím, nebylo nic. To jsme už jako děcka chodili strašně rádi do Sokola, že. A potom ta druhá část, když jsem byl jako Sokol I. volejbalisti, tak jsme jezdili po světě a všude nás Sokoli vítali. Třeba bylo zajímavý, když jsme přijeli do Tunisu, tak jsme mysleli, že přijde jenom starosta a vono přišlo osm děvčat, co chodili do Sokola a ty nás všude doprovázely.

Z: To je krásné...

T: My jsme jim říkali pipuleny. (směje se)

Z: A jak jste zvládal třeba to, že musíte brzy vstávat a trénovat i o svátcích, dlouho tam zůstávat a tak? Nevadilo Vám to?

T: Nebylo to lehký. Nebylo takový spojení, jak dnes. Třeba když jsme v sobotu hráli v Praze, tak jsme museli jít na Slovanskou Strelu a ta jela ve 4.40. Takže to byla každá druhá sobota. A jak říkám, třeba na Mikuláša jsme s děckama chtěli jít tady a byl blbej trénink a musel jsem jet.

Z: Hmm, jasně... A ještě když jsme v té době sokolské, dokázal byste si vzpomenout na pro Vás důležité sokolské myšlenky?

T: No tak...my jsme to měli...matka už měla nachystanej oběd, všecko jo a aby všecko bylo. Tak do toho trošku zasahovali rodiče. A otec byl funkcionář a ten byl pro sport vůbec.

Z: A byl Sokol jen o sportu nebo se i snažili vás nějak vychovávat, k něčemu vést?

T: No tak jako když jsme byli žáci, tak samozřejmě. Oni vychovávali, aby zavčas chodil do toho Sokola. Kolektivní, kamarádský, že. Bylo to velice dobrý. To třeba ve sportovních klubech, jako je třeba fotbal, košíková, tak ten vztah tam takovej není, víte.

Z: Jste stále členem Sokola?

T: Ne ne, já už nemůžu nic cvičit.

Z: Máte nyní nějaké zájmy a koníčky?

T: No to jó, sleduju sport. Teďka jsou ty lyžařský toto, tak vohromně. To celý vodpoledne a večer. To už pak přijde syn a už to začne hledat tam v programu, co je lajf, přímo.

Z: Takže máte hned z první ruky informace...

T: No ano, ano. Syn má o sport velkej zájem a vnuci taky. No ten jeden v šestnácti letech byl ve Švédsku vyhlášeney nejlepším brankářem toho...pozemního hokeje.

Z: Dobrý... Takže vy jste sportovního ducha udrželi v celé rodině.

T: Nó nó. A hraje vnuk dál.

Z: Vidíte svoji budoucnost spíše pozitivně nebo spíše negativně?

T: Už su moc starej, moc nad tím nepřemýšlím, su rád za kousíček toho zdravíčka, jo. Kdyby bylo, no... Finančně su na tom poměrně dobře. To nemám potíže.

Z: Tak to je dobře.

T: To jsem v mládí neměl, to bylo zlý, jo to bylo horší. A děcka byly, že, děcka.

Z: No s dětmi je finančně náročnější vždycky... Bořku, máte plány a přání do budoucna?

T: Už to nechávám, jak události jdou. Co můžu už...

Z: Dívejte, jak jsme to zvládli. Čeká nás poslední otázka. Myslíte si, že Vaše členství v Sokole má vliv na zvládání Vašich životních obtíží v seniorském věku?

T: No tak...mám na to vzpomínky, že jako vostatní kluci běhali třeba po ulici a tak nazdařbůh a tak. No a já jsem byl vlastně vychovanej k povinnosti. No všici jsme tady byli...já měl bráchu a brácha měl ty čtyry spolužáky. A to jsme chodili všici do toho Sokola.

Z: Ano? A bratr byl starší?

T: O rok byl starší. Zvěrolékař. My jsme hrávali košíkovou i volejbal spolu, v jednom mužstvu stále. No ale to se dostávali umístěnky. A on dostal umístěnku do Kadaně. Tak byl daleko, tak jsme to...

Z: Tak jste to už měly přerušené...

T: To jsme se viděli tak jednou za rok, za dva.

Z: A myslíte, že je ještě něco k té době, kdy jste byl v Sokole, co byste chtěl říct a já jsem se na to nezeptala? Nějaká vzpomínka, nějaký dodatek?

T: No my máme ohromný vzpomínky. Třeba v Tunisu, kdy tam místní zakládali místní Sokol. Ovšem, oni neměli na to podmínky, neměli tělocvičnu, cvičili na dvoře gymnázia. No ale scházeli se.

Z: A to byli Češi?

T: Češi. Češi, Slováci. A byli tam mně se zdá dva Jugoslávci.

Z: A v které to bylo době?

T: Prvně v 1948, podruhý 1960.

Z: Mělo to souvislost s politikou?

T: Hmmm..... Třikrát nás nepustili, až po čtvrté. A některý ještě nechali u letadla vyndat všechno. Bylo to politický... A kdy jsme se vraceli rychlíkem, tak nás někdo udal a my vystupovali rychle přes pátý nástupiště, aby nás nikdo neviděl..... z úspěšného mezinárodního zápasu!

Z: Jé, Vy byste vzpomínal, že? Bylo by vzpomínek hodně, že?

T: No tak bylo to teda fajn tam s tymba Sokolama. Nebo Sokol Vídeň. Oni ještě neměli tu úroveň, tak nechtěli hrát veřejně na stadionu, tak jsme to hráli v Dolíku na Osadě. Sokol Brno I. : Sokol Vídeň I.

Z: A to bylo kdy?

T: To mohlo být... počkejte tak rok 55,56.

Z: Tak děkuju. Děkuju mockrát.

T: Z co byste děkovala. Já su rád, že sem se s Vama tady pobavil pěkně.